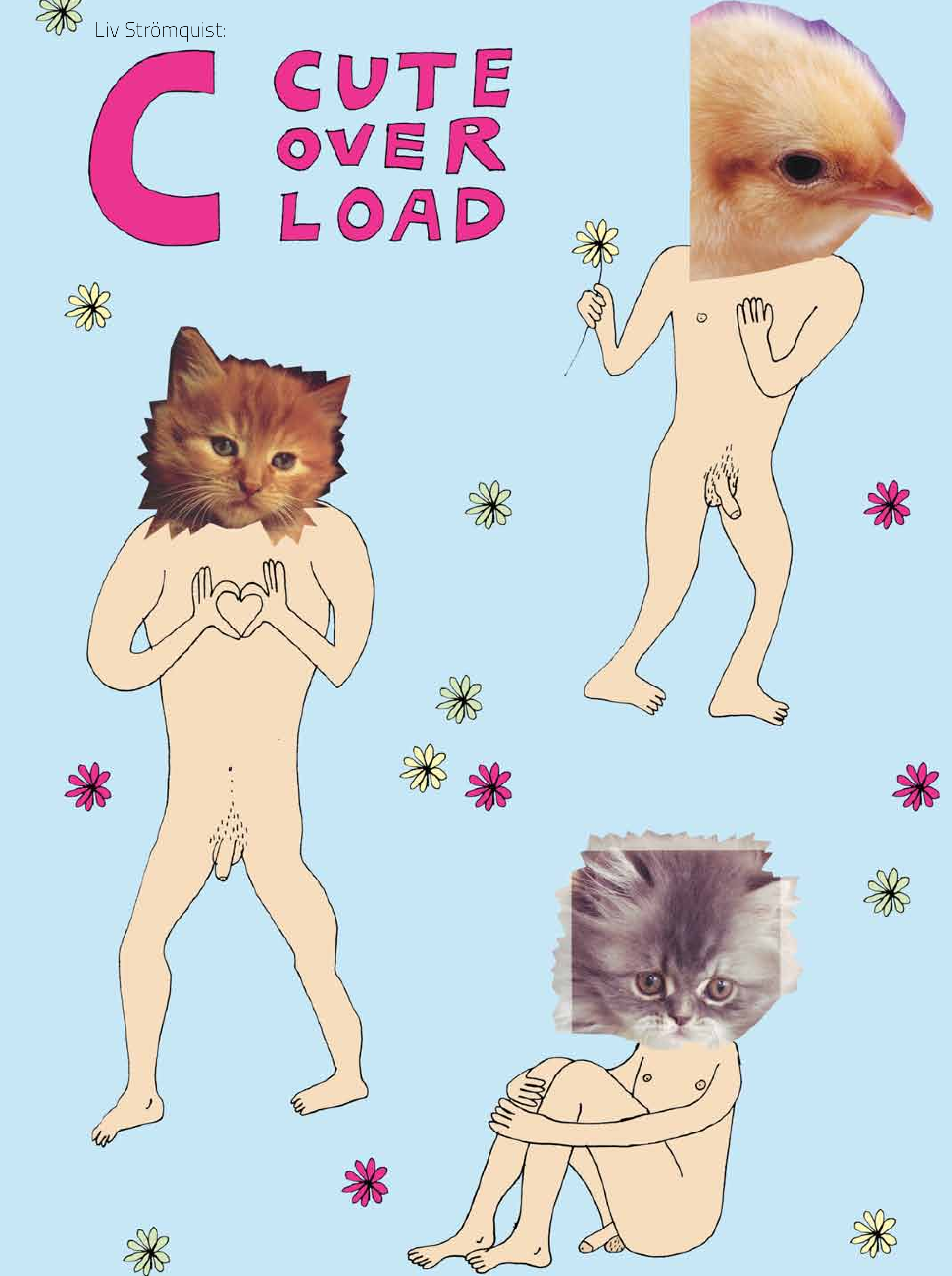

NR 2, 2011
50:-
Brand

Brandtal

Första maj. Och revolutionära vindar blåser från Mellanöstern…

Nu är det slut på snacket om "Israel, Mellanösterns enda demokrati." Nu är det slut på myten att araber älskar diktatur. Revolution, rebeller och uppror sköljer över regionen. Vi är glada att i detta nummer kunna bjuda på en ögonblicksskildring från Kairo av den egyptiska revolutionens höjdpunkt och även från protesterna i Jemen. Genom artiklar om bakgrunden till upproret i Egypten och om maktförhållandena i Mellanöstern vill vi ge en större förståelse för händelseutvecklingen i regionen.

För ett år sen skrev vi om ockupationer. Många av dem var kortvariga. Men i Nyköping, Helsingfors och Köpenhamn resulterade ockupationerna direkt i nya sociala center och möteslokaler. I flera andra städer har en rad hyrda lokaler öppnats; festlokaler, möteslokaler och bokkaféer vars initiativ kom ur dessa lokalkamper.

Man kan inte leva enbart på luft, man kan heller inte kämpa enbart på Facebook. Kanske måste vi under perioder då högervindarna blåser hårdare skapa skyddade rum, rebellnästen som våra kamper kan utgå ifrån. För att i perioder av sociala kamper rasera murarna, öppna dörrarna på vid gavel och gå helt upp i en kampvåg som sköljer genom samhället.

Varje social rörelse behöver en plats där den kan mötas, där folk kan stråla samman och träffas. Sociala center kan i bästa fall fungera som samlingsplatser, platser där man kan experimentera med andra sätt att leva och skapa nya former av solidaritet. Men de kan också i värsta fall bli självisolerade politiska getton, fientliga mot sin omvärld, undandragna egna bubblor. Sociala centrets murar kan både ge skydd och skapa gränser. Samma sak med frizonens egna normsystem.

Inte bara lokalkamp, utan även lokal kamp är på tapeten. I många aktivistkretsar finns en längtan efter att gräva där man står, organisera sig i sin bostadsort eller på arbetet. I det här numret intervjuar vi några som organiserat sig lokalt.

I ett år har vi i Brandredaktionen talat om att göra ett block om feminism och sexualpolitik. Nu har det äntligen blivit av, och det har både varit det mest spännande och det svåraste att göra. Vi har haft många diskussioner om anorexi, slöjor, feministisk porr och vad räknas egentligen som en feministisk aktionsgrupp? Pågår könskriget nu inom feminismen? Eller har antifeminismen maskerat sig till feminism? Ni fattar dilemmat, hör av er med kommentarer för temat kommer att fortsätta in i nästa nummer.

Anarkistisk tidning sedan 1898

Redaktör: Samira Ariadad

Redaktion: Kajsa Ekis Ekman, Samira Ariadad, Patrik Gronostaj, Daniel Free, Sofia Carlevi, Mathias Wåg, Shide Jafari, Jonatan Johansson, Valentina Martinez, Matilda Ruta, Linn Ahlgren.

Medarbetare: Sofie Nohrstedt, Amandus Blom, Stina Hjelm, Victoria Rixer, Mina Alzib, Christina Lindström, Tanya Holm, Mira Gertz, Frances Tuuloskorpi, Tove Ringmar, Thomas Hesslow, Karin Casimir Lindholm, Susan Davies, Fredrik Jensen, Sofia Tuvestad, Malin Håkansson, Kalle Seppä, Priscilla Enström, Tove Soiland, Jesper Lundby, Stefan Villkatt

Grafisk form: Jesper Nilsson, Matilda Ruta
Original och repro: Jonatan johansson

Bildredaktörer: Matilda Ruta, Linn Ahlgren
Foto, illustration: Malin Rosenqvist, Joanna Hellgren, Stina Hjelm, Falsk, Mikael Tofvesson, Sannah Kvist, Joann Kneedler, Robin Blom, Olle Söderström, Fredrik Carlander, Olle Söderström, Emelie Östergren, Johan Erkenvåg, Hanna Eliasson, Lupo Manaro, Ekta

Omslag: Hanna Petersson

Webb: www.tidningenbrand.se
E-post: info@tidningenbrand.se

Tryck: Trydells, Laholm, 2011
Ansvarig utgivare: Mathias Wåg

Prenumeration:
300 kr för 6 nummer.

Box 150 15, 104 65 Stockholm
Plusgiro 478 24 80-0,
Kulturföreningen Brand
ISSN: 0284-9526

Illustrationer: Malin Rosenqvist

Kajsa Ekis Ekman ställs inför frågan. När börjar den riktiga tiden?

Ett tunnelbanesamtal mellan mig och min fyraårige son.
– Mamma, varför ska man ha ett hus?
– För att man måste ha någonstans att sova, annars fryser man ju.
– Förr i tiden, då fanns det folk som inte hade någonstans att bo.
– Ja, men det finns det nu med.
– Är det lite förr i tiden nu också?
– I framtiden kommer de nog tycka att vi levde förr i tiden, men vi tycker inte det. Vi tycker ju att nu är nu.
– Fast det tycker inte jag.

– Vadårå?
– För det finns folk som inte har hus.
– Ja, det har du rätt i, på det sättet känns det ju som förr i tiden.
– Mamma, när börjar den riktiga tiden?

Sofie Nohrstedt reser genom stan och ser En slocknande stjärna

Vi tvingas alla passera genom det döda hjärtat varje dag. Tunnelbanelinjerna strålar samman där. Jag säger att innerstan är ödslig, trots att allting finns där, allt som kan köpas för pengar. Vänner kan inte köpas och jag har inga vänner i city. De har inte råd. För att hälsa på mina vänner måste jag alltså åka genom fiendeland.

Segregationen stjäl vår tid!

Stadens kommunikationsnät har konstruerats för att dra alla inåt till ett tänkt möte. Bostadspolitiken nollställer den strävan. Demokratin uppstod på ett torg, men torget är lika passé och därför romantiserat som torpet. Stockholm är en stjärna som håller på att slockna inifrån.

Innehåll

Illustration: Joanna Hellgren

Amandus Blom om **Det förbjudna blodet**

Sköterskan förklarar att jag inte får lämna blod, men lägger till att hon inte gillar reglerna. Hon håller inte med Socialstyrelsen. Och så tänker hon efter lite. Byter några ord med kollegan bakom disken, och kommer tillbaka.
– Om du vill kan du låta bli att kryssa i att du har sex med andra män.

Jag är lite obekväm i situationen, stressad, hör inte riktigt vad hon säger och frågar igen.
– Jo, jag sa att om du vill lämna blod nu så kan du bara låta bli att säga att du har sex med andra män.

Så slussar hon mina uppgifter genom datorn och sedan mig genom korridorerna. Hon sätter mig vid ett bord, bjuder på mellanmål och säger åt mig att varva ner. Jag fyller nervöst i min enkät och får anstränga mig hårt för att inte råka kryssa i fel ruta. Nej, inte varit i ett malariaendemiskt område på sex månader. Nej, inte injicerat narkotika. Nej, inte haft sex i utbyte mot pengar. Nej, inte haft "sexuellt umgänge med andra män".

Efter några stela samtal med de andra blodgivarna i fikarummet blir jag inropad till ett undersökningsrum, och några nervösa upprepningar av min lögn senare har jag fått lämna ett blodprov. Om det är bra ska jag få bli blodgivare om några veckor. Till slut. På vägen hem är jag alldeles varm i kroppen, skrattar åt mig själv. Upprymd av insikten om att lagen aldrig är starkare än personerna som håller den vid liv. Eller väljer att låta den dö.

Vår del av kakan. Semmelpolitik i fikarummet

En börsgubbe, en svenne och en blatte sitter vid bordet med 12 semlor. Börsgubben äter upp 11 semlor och då kommer SD och säger till svennen: "Se upp med blatten, han vill ta din semla!" *(Frances)*

… sedan kommer vänsterpartisten och säger till svennen: "Tar du blattens semla, din rasist" och vänder svennen ryggen. Sossen tycker blatten ska få locket, som incitament att kämpa sig upp till svennens grädde. Trotten startar genast en namninsamling och kräver två semlor som övergångskrav för att avslöja sossens reformism. Autonomisten lägger fram en doktorsavhandling om att kravet efter semlor tillhör en passerad fordistisk epok, och påbörjar en undersökning om det affektiva arbetet i semmelförsäljarens leende. Insurrektionalisten kastar den sista semlan i väggen och gömmer sig sedan under bordet. Anarkisten säger: "Jag gillar ändå inte semlor. Dessutom var det kogrädde". Primitivisten fnyser: "Problemet är inte grädden, utan det uppstod redan när man började odla vetet till bullen". Miljöförbundaren börjar slåss med primitivisten på grund av det grova påhoppet på småbrukarna. *(Mathias)*

…och så fortsätter det år efter år utan att nått förändras förutom att semmelkapitalisten blir fetare, hans fula barn odrägligare och jag tvingas äta samma jävla två dagar gamla semlor från Hemköp medan fulmedia frossar i semmeltester från fina konditorier på Östermalm med tryffelgrädde och grejer. *(Ivar)*

Stina Hjelm:

Victoria Rixer läser sin dagbok. Tio år har gått sen **Göteborgstoppmötet**

På söndagen vaknade jag tidigt. Gick ut på stan utan att tänka över vart jag var på väg, vad jag skulle göra. Ensam, för första gången på hela veckan.
Jag hamnade på Fritt forum. Där var det tivolistämning, Doktor Kosmos spelade låtar som handlade om saker som inte hade nå´t alls att göra med vad som pågick runtomkring. Det såldes dyr mat i ett stort tält, jag hade inte råd att äta.
Då ringde min pappa. Han sade:
– Jag ville bara säga att vad som än händer, står jag bakom dig till hundra procent. Pengar, advokat om det behövs. Vi fixar fram det.
Jag älskar dig.

Länge satt jag vid vattnet och lät tårarna rinna.
Det finns inget större än villkorslös kärlek.
Vi ger aldrig upp.

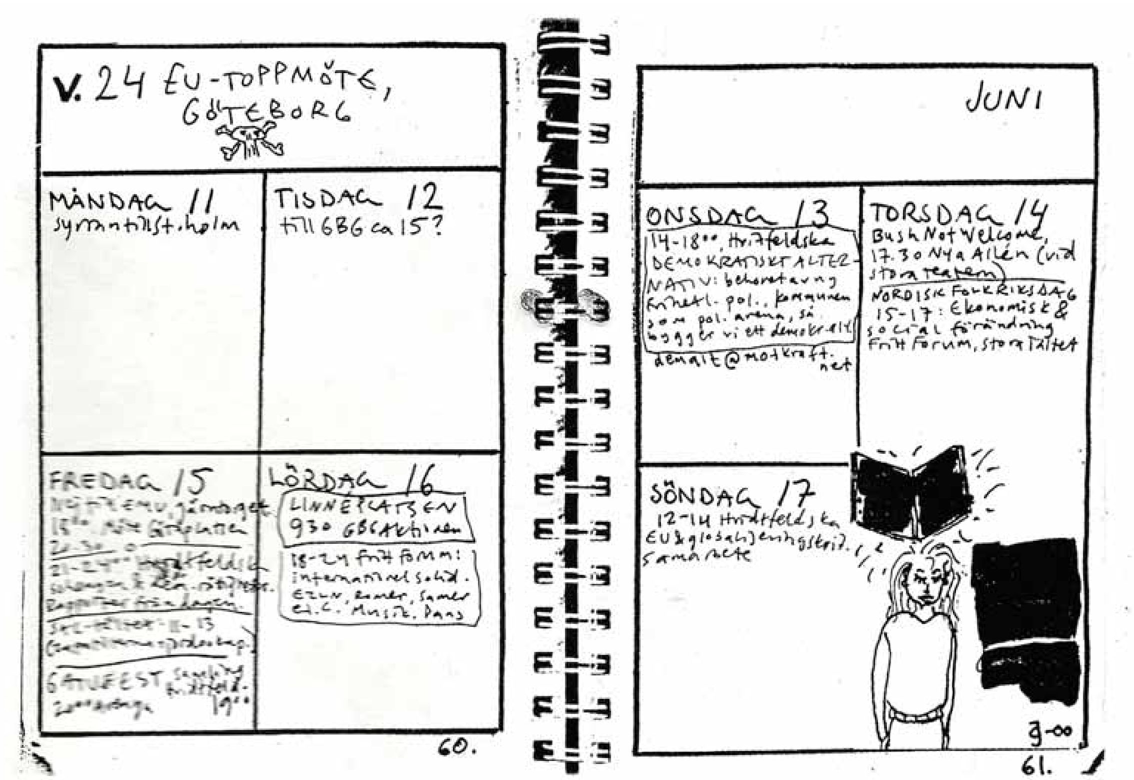

Foto: Linn Ahlgren

... och nu ett meddelande från **Tjejer i allmänhet**

Vi vill inte krossa myten om den präktiga kvinnan med den prydliga kroppen utan bara meddela att tjejer har fisit på sitt finger och luktat nyfiket på det i hundratusentals år.

Vi vill också meddela att inte tvätta händerna efter att ha satt in tampongen är ingen feministisk praktik. Att berätta att man inte tvättat händerna efter tamponginföringen är inget försök till debatt. Visst är det lite äckligt men det händer.

Sen har vi den naturliga skönheten. Bakom naturlig skönhet ligger mycket underhåll, ofta i form av bisarra tillgrepp. Det kan alla som någonsin legat på alla fyra inför en brasiliansk vaxning intyga. Om den släta rumpan anses naturlig varför skulle det då vara onaturligt och otänkbart att kvinnor av lathet, bekvämlighet eller allmän självklarhet biter av tånaglarna och pillar fast snor under soffan?

Tjejer i allmänhet bor stökigt. Vi petar oss i näsan. Vi råder bot på en olämplig förälskelse med en femma tjack och tre dygns porrsurfande. Jakten på en snabb orgasm skyr inga medel – därför går det att hitta lätt böjda stearinljus i praktiskt taget varenda tonårsflickas rum i Sverige. Visst är det lite äckligt, men det är ändå sant.

Vi låtsas vara sjuka för att slippa umgås med våra vänner. Vi vänder trosorna ut och in, köper kondomer på loppis och fascineras av vårt eget fittflens. Och det är helt jävla okej. Att tycka att det är äckligt är också okej. Att helst inte vilja tänka på det är förståeligt men ni ska veta att det är då det är som roligast att berätta om det.

Att omgivningen blir provocerad säger mer om den än om oss. Tjejer är i allmänhet inte intresserade av att leva upp till omvärldens fantasilösa förväntningar på oss. Det finns nämligen ingenting att diskutera. Det är så här vi lever våra liv och handskas med våra kroppar. Sånt är läget, gilla det.

Tjejer i allmänhet är inte så fräscha som du tror. Men tack för förtroendet.

i rörelse

Mina Alzib

Tahrirkommunen

Det enda som krävs för att släppas in är att du inte är polis. Brand minglar runt och tar pulsen på revolutionärer på Tahrirtorget. Samma natt diktatorn tvingas avgå.

På hotellbalkongen, med utsikt över sjätte oktober-bron, en nedbränd byggnad som en gång var NDP:s partihögkvarter – och en rand av Tahrirkommunen. En barrikad av vad man kunde få tag på när poliserna orkestrerade sin vilda attack. En uppriven gata spridd längs vägkanten. Inte en enda bil bortsett från de upp- och nedvända, utbrända karosser som blivit en del av kommunens befästning. Och människor i svärmar. De strömmar till fredagsbönen som varit en punkt man samordnat sin rörelse kring. Tomhetens osäkerhet som fyllde gatorna är nu försvunnen. Vår egen rädsla för att gå ut på gatorna är nu också försvunnen. Paradoxalt nog, eller kanske inte alls paradoxalt, kände jag mig säkrare nu än senast jag var i Kairo. Inga poliser, ingen trafik.

Vi går ut strax innan fredagsbönen för att ha en ärlig chans att komma fram till Tahrirtorget utan att förlora varandra i en tät folkmassa men fastnar ändå i en kö. Första kontrollinstansen in till Tahrirtorget är inte vilken gränspostering som helst. Inga poliser, militärer eller tulltjänstemän bemannar den. Det enda kriteriet för att få komma in är att man inte är snut. Det enda kriteriet är att man inte är den som tidigare upprätthållit kriterierna. När vi väl kommit förbi den första kontrollen, tar en självorganiserad, flytande serie membran av händer och ögon vid som kollar igenom väskor, kroppsvisiterar. Inte en gång, utan sex gånger på ett hundratal meter. Det kunde ha varit en besvikelse att se den fria kommunen kväva sig själv i totalitär besatthet av säkerhet, men det här handlade om något annat. Varje möte med en kroppsvisitation var oupplösligt förbunden med en ursäkt och ett leende. Ingen hade ännu korrumperats av repressionen som yrke. Frånvarande var också alla styrande krafter utanför de kroppar som visiterade mig. Inga strukturer ovanför deras huvuden, inte ens strukturer bortom deras kroppar. Kropparna, hand i hand, blev den infrastruktur som styrde massans flöden för att ingen skulle bli nedtrampad. Samma kropp som ställde sig framför en pansarvagn för några dagar sen gjorde nu detta.

Aktivisterna på Tahrir hade vid det här laget börjat förstå att världsfrånvända diktatorer som skulle kunna sova igenom ett inbördeskrig inte heller kommer falla för att man ockuperar en rondell. Planen på fredagen var att röra sig till presidentpalatset i Kairos överklasskvarter Heliopolis och TV-huset som bara ligger ett stenkast från Tahrir. Parlamentsbyggnaden var sedan tidigare föremål för myllrets uppmärksamhet, vars intagande enbart var av symboliskt värde då det var stängt. Tidigare hade man försökt ta över inrikesministeriet som också ligger i närheten av Tahrir, men de försöken hade varit skälet till så många martyrer att man gett upp. De flesta som dog i Kairo under revolten dog just i försöket att storma inrikesministeriet.

Vi följer massans expansion och hamnar vid TV-huset. “Vi har stått flera miljoner gånger utanför TV-huset, och de har inte sett oss. Vi ska se till att de inte kan ignorera oss längre” sammanfattar en aktivist, en av de förfördelade universitetsungdomarna alla pratar om som revolutionens spjutspets. Så länge de inte drar sina vapen är militären som spärrat av vägen till TV-huset med pansarvagnar och betongblock ett bakgrundsbrus för demonstranterna, en del av terrängen, rekvisita. Pansarvagnar blir scener för musikframträdanden, slagord och tal, och ingen bryr sig när soldaterna beordrar dem att inte hoppa och dansa på pansarvagnarna.

Vid solnedgången går vi till hotellet, ovissa om vilket känslotillstånd som kommer leda oss genom natten. Ju längre ifrån det rasande myllret på Tahrir vi är, desto lättare blir det att orientera sig i informationsspridningens gerillakrig som utspelar sig på internet. Al-Jazeera surrar i bakgrunden och vi väntar på nästa utspel på statstelevisionen.

Då avbryts sändningarna och Suleiman börjar tala. Innan han hunnit avsluta sin första mening exploderar världen omkring oss. Alla vet. Mubarak har avgått, Suleiman överlämnar makten till militären. Vi springer ut på gatan och fångas av strömmen som hänsynslöst rycker med sig allt i sin väg – mot Tahrir.

Intensiteten och mildheten sammantvinnade i något som bara uppträder i ögonblick genom historien. Samma massa, sett till densiteten, hade lämnat många döda efter sig under andra omständigheter, men samma kraft som kan välta ner en polisbil i Nilen kan också göra plats åt var och en av sina celler även i de tätaste virvlarna. Jag tappar mina glasögon på marken, på torgets till härdsmälta tätast packade del. Övertygad om att det är det sista jag ser av dem, slänger jag mig ändå reflexmässigt till marken och lyser med min mobiltelefon. Folk runt omkring lyckas trots uppståndelsen se något kräla på marken och frågar vad jag håller på med. När en person får höra vad som står på, får alla inom en radie av tjugo personer höra, en som krälar blir tjugoen som krälar, och mina glasögon överlever!

Alla trösklar för initiativ är borta. En bil som inte startar och måste rullas igång har snart en liten folksamling bakom sig och föraren släpar nästan efter. Redan på natten börjar man städa, och dagen efter är alla på gatan i ett och samma syfte. Tahrir har aldrig varit så rent, att städa har aldrig varit så kul. Allt trivialt blir äventyrligt i lika stor utsträckning som att det riktigt äventyrliga blir trivialt. En strejk här och en strejk där, det är bara under en riktig revolution stormningen av en polisstation kan vara lika spännande som att måla staket på huvudgatan.

Men det finns något kusligt i denna förening av motsatser, i vilken motsättningarna slumrar outvecklade. Den vackra revolutionens kulmen nåddes när aktivisterna städade upp ”sina” gator efter Mubaraks avgång, därefter upphävde den sig själv. Det är nu den frånstötande revolutionen tar vid, den som gäller saken istället för frasen. Till den sortens revolutioner ansluter sig sig sällan militären eller överklassen.

Mina Alzib *är etnologstudent, för tillfället bosatt i Buenos Aires.*

Christina Lindström

Hur startade den egyptiska revolutionen?

Alla gillar en hjältehistoria. Och det är sagorna om hjältarna som sprids. Men vill man förstå den egyptiska revoltens utbrott måste man lyssna efter en annan berättelse. Som går mycket längre tillbaka.

Tahrir har ännu inte svalnat, men redan börjar historieskrivarna förenkla, reducera och skapa passande hjältar. Här är tre av alla de berättelser som börjat cirkulera kring den egyptiska revolutionen, samt en fjärde som går längre tillbaka i tiden.

Berättelse 1

På morgonen tisdagen den 25 januari börjar folk samlas runt om i Kairo. 20 ställen som vanligtvis brukar ha folkmassor, exempelvis utanför moskéer, har utlysts som samlingspunkter. Från dessa platser ska demonstrationer starta, med målet att nå Tahrirtorget. Mycket riktigt har tusentals människor hörsammat uppropet som spridits på nätet och via flygblad, som delats ut de senaste veckorna. Men den egyptiska polisen är förberedd, de många mindre demonstrationerna ska inte tillåtas sammanstråla på Tahrir.

Vad polisen inte vet är att det finns en 21:a – hemlig – samlingsplats. Bara en liten grupp aktivister känner till stället. Det är så hemligt att bara en i varje grupp om tio vet den exakta positionen.
Wael Ghonim och de andra administratörerna bakom Facebook-gruppen *Kullina Khaled Said/We are all Khaled Said* har varit med om att sätta igång planen som ska ge aktivisterna den första viktiga segern.
Inne i godisaffären Hayiss i den fattiga stadsdelen Bulaq al Dakrour kan de anställda nu se hur många mindre grupper med folk snabbt strömmar till, snart är cirka trehundra aktivister samlade på trottoaren utanför. Men inte en enda polis syns till, varken med uniform eller utan. När gruppen börjar röra på sig sluter folk upp från kvarteren de passerar. När detta 21:a demonstrationståg närmar sig Tahrir har det vuxit till mer än tusen demonstranter. Polisen, som är upptagen på 20 andra ställen i stan, lyckas inte mobilisera tillräckligt snabbt för att på allvar kunna stoppa dem. De forcerar den lilla avspärrning som satts upp och kan sedan ockupera torget. En seger för regimmotståndet och en förlust för polisen.

Tre dagar senare är det fredag och en ny demonstration. Stärkta av delsegern den 25 januari kommer ännu fler, den här vredens dag. Folket intar Midan Tahrir. Sedan släpper de inte torget förrän Mubaraks fall är ett faktum.

Berättelse 2

Den 18 januari lägger Asmaa Mahfouz upp ett videoklipp på nätet. Hon talar rakt in i kameran och uppmanar folk att gå ut och demonstrera den 25 januari.
– Jag, en flicka, ska gå dit den 25:e och fram till dess ska jag dela ut flygblad på gatorna varje dag, säger hon rakt in i kameran och skickar en direkt uppmaning till alla män: Om du ser dig själv som man, så kom med mig den 25:e.

Asmaa Mahfouz har varit politiskt aktiv i tre år och spridit information om demonstrationer på nätet många gånger tidigare. Men den här gången gör hon något annorlunda – och modigt. Hon bestämmer sig för att gå från anonymiteten i skriftliga upprop till att visa sitt ansikte helt öppet.

Efter hennes modiga upprop följer en rad andra aktivister hennes exempel och lägger upp egna videobloggar där de inte längre är anonyma. Samtidigt sprids Mahfouz upprop snabbt på nätet och via mobiltelefoner. Det är när hon inser att 50 000 sett hennes klipp som hon förstår att den 25 januari kommer att bli något extra.

Och hennes mod får effekt. Den 1 februari fyller Asmaa Mahfouz 26 år och hon kan fira sin födelsedag mitt uppe i en revolution.

Berättelse 3

Två år tidigare skickar ungdomsrörelsen 6:e april ett par aktivister till Serbien för att delta i en workshop med organisationen Otpor, ungdomsrörelsen som lyckades fälla Slobodan Milošević. Väl tillbaka i Kairo börjar 6:e april-rörelsen studera Otpors ickevåldsstrategier och låter sig även inspireras av teoretikern Gene Sharp. Gruppen har kommit fram till att det inte går att vinna över den brutala egyptiska polisen med våld, polisen har enorma resurser och våldsmonopolet. Aktivisterna har redan många erfarenheter av polisbrutalitet men också av att regimen utmålar dem som våldsverkare och terrorister – och då är det omöjligt att få fler på sin sida. Istället vill de nu testa en ny taktik.

När den tunisiska revolten lyckas få diktatorn Ben Ali att fly den 14 januari inser aktivisterna i 6:e april-rörelsen att de har en unik möjlighet att göra likadant. Samtidigt studerar de noga tunisiernas strategier.

Under demonstrationerna blir 6:e aprils kontor i närheten av Tahrir en sambandscentral. Skadade plåstras om, demonstranter får munskydd indränkta i vinäger för att klara av polisens tårgas och tidningar stoppas innanför tröjor som skydd mot batongslag.

Ahmed Maher framställs i medierna som rörelsens ledare, som hela tiden finns i kulisserna och styr det folkliga upproret och får det att ta fredliga vägar. Överallt under demonstrationerna hörs folk ropa *"Salmiyya, salmiyya!"*, *"Fredligt, fredligt!"*. Anonyma flygblad med Gene Sharps råd, översatta till arabiska, cirkulerar också på Tahrir.

Bakom berättelserna

Berättelserna är kittlande och spännande. De skildrar en underjordisk rörelse, en liten grupp invigda, fredliga frihetsälskare, en plan, en internet-hjälte, en hemlig mötesplats, en modig kvinna, ja, alla detaljer som kan skapa ett fantastiskt filmmanus. Och revolutionen kommer med all sannolikhet att filmatiseras, med en ung vacker man i huvudrollen, som medlem i ett av de hemliga nätverken.

Och även om det är sant att den 21:a demonstrationen tog polisstyrkan på sängen, så är det många som hävdar att det var polisens våldsamma maktdemonstration mot de andra 20 demonstrationstågen som fick folk att bli ilskna och gå ut på gatorna i ännu större antal tre dagar senare.

Och även om Asmaa Mahfouz' mod stärkte massor av människors övertygelse om att de också var tvungna att gå ut och demonstrera, så är det fortfarande bara en liten minoritet egyptier som har tillgång till internet.

Och även om ickevåldsstrategin som 6:e april spred var märkbar under demonstrationerna, så var det helt avgörande att folk slog tillbaka Mubaraks lejda våldsmän och förklädda poliser med just våld, när demonstranterna hotades. Utan stenregnet hade Tahrir rensats på folk.

Vem är hjälten?

Alla, oavsett om det är *Al Jazeera*, *New York Times* eller svenska medier, verkar leta efter ungdomsledaren som kan utnämnas till hjälten som skapade revolutionen.

En som tidigt pekas ut är Wael Ghonim, regional marknadschef på Google, expert på sociala medier, och en av flera administratörer bakom *We are all Khaled Said* på Facebook. Gruppen startade efter polisens brutala misshandelsmord på den unge Khaled i Alexandria förra sommaren och

blev ett forum för regimkritiker, med fokus på polisbrutalitet och repression i Egypten. När Wael Ghonim släpps av polisen den 7 februari efter att ha hållits häktad i isolering i elva dagar så utmålas han som revolutionens ansikte och intervjuas i tv.

Men det är inte bara medier som försöker hitta en hjälte idag, även den gamla regimen letade efter ungdomsledare – att fängsla. På demonstrationernas första dag, 25 januari, grips massvis med aktivister. Men trots det och trots att Wael Ghonim sitter isolerad under hela starten av revolutionen så misslyckas ändå regimens försök att stoppa revolten på Tahrir. Den ledarlösa revolutionen är faktiskt så ledarlös att den gamla regimtaktiken att isolera "huvudet" från "svansen" faller platt.

Det är också frestande att falla för analyserna som utropar detta till den första Facebook-revolutionen. Med tanke på att många världen över följt den egyptiska revolutionen direkt via Twitter, Facebook eller live-streamar är det inte så konstigt att de sociala mediernas betydelse lätt överdrivs. Aktiviteterna på nätet är ju så myllrande och direkta, och nyhetsrapporteringen på internet ofta långt före de traditionella medierna.

Men det vi ser online är bara toppen av ett isberg. Nätaktiviteterna har bara utgjort en bråkdel av all aktivism i Egypten som folket faktiskt utfört. För trots att de kända aktivisterna var gripna, trots att internet och mobilnät låg nere, så fortsatte folkmassorna ändå att strömma till Tahrir och alla andra stora torg runt om i Egypten. Informationen spreds från mun till mun.

Vad satte i gång aktivisterna?

För att verkligen förstå vad som satte igång revolutionen måste vi också titta på vad det var som fick bägaren att rinna över. Vad inspirerade Asmaa Mahfouz? Vad drev Wael Ghonim? Vad fick Ahmed Maher att bli aktiv? Ingen av dem verkade i något vakuum, de satt inte ensamma och kom på de här idéerna – de inspirerades. Revolten må ha varit hur spontan som helst när den skedde, men viljan till revolt hade legat och grott hos många människor ett bra tag före den 25 januari. År av politiskt förtryck, polisbrutalitet, tortyr, korruption, rättslöshet, låga löner och arbetslöshet skapade ett kollektivt behov av förändring. Men för att gå från tanke till handling, från att knyta näven i fickan till att gå ut på gatorna och protestera, krävdes segervittring. Det är därför alla berättelserna innehåller mod och delsegrar. Ju bättre det gick, ju fler vågade delta. Snöbollseffekten skapade den lavin som störtade Mubarak. Berättelserna försöker svara på vem som satte allt i rullning, men de fokuserar för nära i tid. Det vi såg på Tahrir var när snöbollen fick upp farten, men den var faktiskt redan i rullning.

Alltså måste vi gå längre tillbaka i tiden för att förstå hur det hela började.

Den fjärde berättelsen

Morgonen den 7 december 2006 börjar tusentals arbetare samlas på torget utanför Misr Spinning and Weaving Company i industristaden Mahalla El-Kubra, i Nildeltat norr om Kairo. Arbetarna på den stora textilfabriken är arga över regimens brutna löften om höjd bonus. Fabriken är igång, men stannar helt när 3 000 kvinnor som jobbar på sömnadsavdelningen lämnar sina arbetsplatser. De går bort till männen i fabrikens spinneri och väveri och ropar åt dem att också lägga ner arbetet. Så lyckas kvinnorna få med männen i strejken. Tillsammans ockuperar de fabriken och håller den i tre dagar. Det här är den första strejken i Egypten på 20 år och arbetarna lyckas pressa regimen till att ge efter för deras krav. Segern blir gnistan som får strejker att blossa upp på flera håll i landet – och inspirerar också andra. Mahalla blir symbolen för en växande regimkritik.

Den 6 april 2008 går folk åter ut på gatorna i Mahalla, den här gången för att protestera mot de eskalerande matpriserna. Regimen belägrar hela staden, men lyckas inte förrän efter flera dagar slå ner protesterna med våld. Människor dödas och många fängslas. Men en ny rörelse har startat, en rörelse som 2011 kommer att vända upp och ner på regimen.

Strejken på Misr Spinning and Weaving Company bröt ut därför att trots att den statligt ägda industrin gick med storvinst vägrade att betala bonusar och för att de usla lönerna hela tiden urholkades. Den privatiseringsvåg som regimen satt igång för att driva igenom en mer nyliberal politik gjorde att de tidigare trygga statliga anställningarna plötsligt riskerade att förvandlas till privata anställningar, utan statliga pensioner eller andra trygghete r.

Arbetare runt om i Egypten satte igång den våg av strejker och oroligheter som brutit ner regimens makt bit för bit de senaste fem åren. Strejkerna har nämligen kombinerat ekonomiska krav på höjda löner med politiska krav på oberoende fackföreningar. Det var därför strejkerna inte upphörde den 11 februari, när Mubarak föll. Den politiska dimensionen av strejkerna gjorde också att arbetare började använda andra metoder än bara fabriksockupationer och nedläggning av arbetet. De började gå ut på gatorna och demonstrera, gjorde sit-ins utanför parlamentet och höll manifestationer. Demonstranterna på Tahrir tog alltså till samma metoder som arbetare redan prövat ut under flera års kamp.

Asmaa Mahfouz, som var aktiv i både *We are all Khaled Said* och ungdomsrörelsen *6:e april*, hade personligen sett hur arbetarna organiserade sig och kämpade i Mahalla. Hon blev aktiv för att stötta dem rättsligt och för att sprida information om deras kamp. Efter mordet på Khaled Said blev det uppenbart att ingen kunde känna sig säker undan polisbrutaliteten. De utbildade, men ofta arbetslösa, ungdomarna stöttade inte bara arbetarna utan följde också deras exempel.

Första försöket misslyckades

Men i ärlighetens namn så startade den egyptiska revolutionen ännu tidigare. För även om Mahalla var den första stora oroshärden att bryta ut sedan brödkravallerna 1977 och även om det var här vi först såg hur motståndet kan vinna delsegrar, så hade arbetarna vid Misr Spinning and Weaving Company fått inspiration utifrån.

2005 var det presidentval i Egypten och Hosni Mubarak ställde upp till omval för *fjärde* gången. Men det var många som hade fått nog av honom och redan året innan hade Kefaya-rörelsen vuxit fram, med ett enkelt och rakt budskap: *Det är nog! Kefaya!*

Mubarak hade dock inte fått nog av sin makt och slog tillbaka rörelsen, riggade valet och kastade sin utmanare om presidentposten, Ayman Nour, i fängelse. Många av aktivisterna kände sig brända och bittra av det misslyckande som de tyckte att det blivit av Kefaya. Protesterna hade isolerats och bara lockat små grupper av aktivister – men stora mängder poliser. Repressionen var hårdare än många hade trott var möjligt och den aktivism som fanns kvar flyttade från gatorna till anonymiteten på internet.

Men Kefaya visar att även ett misslyckande kan inspirera andra. Och kanske måste varje revolution börja med ett nederlag.

__Christina Lindström__ är journalist, studerar mastersprogrammet i Mellanöstern- och Nordafrikastudier och har bott några kvarter från Tahrirtorget i Kairo.

makten skjuter och förskjuts

Patrik Gronostaj

Illustration: Linn Ahlgren / Jonatan Johansson

Så vad händer nu? Kan en demokratirörelse nå framgångar i en av världens hetaste geopolitiska områden. I den oljeregion där alla världsmakter slår vakt sina intressen. Med diktaturer och krig om så behövs.

Det går inte att spå framtiden för de upproror och protester som nu pågår i Nordafrika och Mellanöstern. Trots att två diktatorer och många ministrar redan är avsatta och att flera regimer har lovat demokratiska reformer, så är det svårt att säga hur det kommer att sluta. Varje lyckad demokratirörelse, varje steg framåt där folket tar mer makt, inspirerar även i andra länder och påverkar den regionala och globala maktbalansen. Spridningen genom direkt inspiration kan få en motsvarighet i spridning genom skakningar av den globala ekonomin.

Världsekonomin vaggar redan oroande och ändrade förutsättningar för oljeproduktionen i Nordafrika och Persiska Gulfen kan få den i kraftig gungning. Den nyliberala ekonomiska politiken även den ta emot kraftiga slag från de upproren i Tunisien och Egypten. Chockterapi likt den i Östeuropa efter kommunismens fall blir svår att genomföra då ett av kraven i upproren varit att arbetare ska kunna organisera sig fritt. Inställningen till nyliberalism liknar närmast den i Sydamerika i början av 2000-talet, under upproren i Argentina och Bolivia.

I Nordafrika märktes den senaste ekonomiska krisen genom höjda priser på livsmedel vilket har lett till att missnöjet kokat, utan någonstans att pysa ut. EU har tillsammans med diktaturerna längs med norra Afrikas kust förhandlat fram avtal om frihandel för EU och om en ofrihet för afrikanska flyktingar. När det nu kokar över faller diktatorernas regimer och det kommer en ny flyktingvåg, som gör EU:s politik till ett tvåfaldigt misslyckande, men trots det fortsätter man att driva samma politik . Att dessa avtal skulle stå oförändrade var en viktig punkt för EU i förhandlingar med Tunisiens övergångsregering.

Tunisierna lyckades avsätta diktatorn och hela regeringen, samt den franska utrikesministern. I Egypten har Mubarak tvingats avgå och många med honom. Efter en fortsatt kamp i Egypten har säkerhetstjänsten upplösts, medan generalerna i skrivande stund är kvar. Egypten är ett strategiskt land för USA, som granne till Israel och Gaza, och med kontroll över Suezkanalen. Mubarak var en nära allierade med USA. Han har sedan 1980-talet fått i genomsnitt två miljarder dollar om året i bidrag av vilka huvuddelen gått till militären. Detta har gjort landet till den andra största amerikanska bidragstagaren efter Israel. Egypten är en inflytelserik handelspartner i regionen, men är inte lika viktig aktör på den globala marknaden som de oljeproducerande länderna Libyen och Saudiarabien.

Den radikala diktatorn

Libyen befriades på 1940-talet från det fascistiska Italien av Storbritannien och USA. Landet styrdes sedan av en kung tillsatt av de nya kolonialmakterna som gav deras oljebolag fritt tillträde till landet. När Gaddafi kom till makten nationaliserade han brittiska oljebolaget BP:s tillgångar och förändrade reglerna för oljebolagens verksamhet i landet. Libyen har en stor oljereserv, export av naturgas och olja. Landet har under senare år haft ett särskilt nära förhållande till Berlusconis Italien. Libyen är den största aktieägaren i Unicredit, Italiens största bank, och Italien får 25 procent av sin olja och en stor del av sin naturgas från Libyen . Både fotbollsklubben Juventus och det italienska oljebolaget ENI har libyska staten som delägare.

Libyen har på senare år öppnats upp för flera stora transnationella oljebolag, men de amerikanska och brittiska bolagen skulle troligtvis tjäna mest på Gaddafis

fall, då de skulle kunna göra mycket större anspråk på oljefälten. Italien och Kina har bedrivit stor handel med Libyen och blir de ekonomiska förlorarna om regimen skulle falla. Kinas regering har, likt Carl Bildt, lagt stor vikt vid återgången till stabilitet i landet. Italiens regering har inte velat stödja NATO-attacker mot Gaddafi. Storbritannien har däremot varit ett av de länder som starkast förespråkat militärt ingripande, och USA har bett Saudiarabien skicka vapen till Gaddafis motståndare.

Kungafamiljens sandlåda

I Oman, som är ett oljeexporterande land och en viktig militär samarbetspartner till USA, kräver demokratirörelsen en ny konstitution och en ny regering. Protesterna i grannlandet Jemen har utvecklats i takt med att människoliv kvävts, från att kräva politiska reformer, till krav även på president Salehs avgång. Folken gör anspråk på den makt som korrupta ledare haft kontroll över och kräver radikala förändring. Det finns dock en regional aktör som är viktigare än någon annan för den globala maktbalansen, och frågan är om protesterna i något av dessa länder kan smitta av sig till angränsande Saudiarabien.

Historikern Tariq Ali vänder blicken till ett annat, mycket mindre land "Den stora oron för Europa och USA är Bahrain. Om ledarna där avlägsnas då blir det svårt att stoppa ett demokratiskt uppror i Saudiarabien." Bahrain är i jämförelse med Jemen och Oman ett till både ytan och befolkning litet land, men hotet att protesterna i Bahrain spiller över till Saudiarabien bedöms vara större. Ön Bahrain är länkad, genom en motorväg upphöjd över havet, till Saudiarabiens östra provins. Båda områdena har en shiitisk majoritetsbefolkning som domineras och diskrimineras av sunniterna som styr landen.

Protesterna i Bahrain började även de med krav på reformer., Även sunniter har deltagit i protesterna , vilket pekar på att protesterna åtminstone till en början haft mer med klass än med religion att göra. I media har protesterna däremot beskrivits som en del av en nationell religiös maktkamp och som en kamp mellan det sunnitiska Saudiarabien och det shiitiska Iran. Efter att militären dödat sju personer under protesternas första fas ökade kraven på regimens avgång. Efter en månad av ständiga manifestationer och ockupationer av torg och finansiella centrum i huvudstaden gick Saudiarabiens och Förenade Arabemiratens militära styrkor in i landet för att hjälpa till att kväva upproret.

Den saudiska regimen med kung Abdullah i spetsen har tydligt tagit ställning för de flesta diktatorerna i regionen. Ben Ali tog direkt sin tillflykt till saudierna och när USA höll en försiktig linje i sina uttalanden om ekonomiskt stöd till Mubarak, sa saudierna att de skulle garantera ersättning för alla pengar som USA drog tillbaka. I slutet av februari lovade den saudiska kungafamiljen sin egen befolkning att satsa 37 miljarder dollar på att öka offentliganställdas löner, ge fler arbetstillfällen, efterskänka lån och för att avhjälpa bostadsbrist och höga hyror. I början av mars införde man ett förbud mot alla demonstrationer och skickade tusentals poliser till den östra provinsen. Förbudet bröts trots det av hundratals demonstranter, vilka blev beskjutna av polis.

I Saudiarabien finns flera sociala konflikter, däribland ett missnöje bland utbildade saudiska ungdomar som går arbetslösa. De förväntar sig arbeten med högre status än de som migrantarbetarna utför. Saudiarabiens befolkning består till en femtedel av migrantarbetare främst från Indien, Pakistan, Jemen och Egypten. Migranterna är till stor del byggnadsarbetare eller hembiträden, och de arbetar ofta under väldigt dåliga förhållanden för att kunna skicka hem pengar till sina familjer.

En familj ett företag

Monarkin Saudiarabien är den stora kungafamiljens egendom. Familjen sägs ibland ha tusen prinsar och den är av helt annan storlek och struktur än den svenska. Kungafamiljen är staten och det statliga oljebolaget Saudi Aramco är landets ekonomi. Oljeindustrin beräknas stå för 90 procent av landets exportinkomster. Bolaget är inte börsnoterat, men år 2006 uppskattades det av Financial Times till att vara det högst värderade bolaget i världen. Det är dubbelt så mycket som det största amerikanska oljebolaget ExxonMobil. Bolaget beräknas ha de största oljereserverna i världen, och den största dagliga produktionen av råolja. Detta gör Saudiarabien till en av hörnstenarna i den globala ekonomin.

Saudi Aramco bildades på 1930-talet av ett amerikanskt oljebolag. Efter de politiska omvälvningarna i regionen gjordes en uppgörelse med USA på 1950-talet. Kungafamiljen övervägde att nationalisera oljan, men man beslutade sig istället för att ta efter ett kontrakt som gjorts upp med Venezuelas regim. The Golden Gimmick innebar att 50 procent av skatten på oljebolagens vinster i USA skulle gå till Saudiarabien. År 1973 köpte staten in sig i bolaget, och år 1980 köpte man resterande aktier. På så vis förstatligades Aramco. Bolaget har sedan 1990-talet byggt flera raffinaderier och därmed stärkt sin kontroll ytterligare över oljeproduktionen i landet.

Saudiarabiens och USA:s ekonomi är högst beroende av varandra, då USA är världens absolut största oljeimportör och Saudiarabien, tillsammans med Ryssland, är de största exportörerna. Även om förhållandet till USA varit starkt har det inte saknats spänningar. Den främsta officiella stötestenen har varit konflikten mellan Israel och Palestina. Saudiarabien genomförde en oljebojkott under kriget 1973 som svar det stöde som Israel fick av USA. Då hotade USA:s regering med att invadera konungadömet.

När Irak invaderade Kuwait 1990 så hotades även Saudiarabien av Saddam Hussein. Den saudiska armén bedömdes som chanslös, och man tillät då USA:s trupper att stationera sig i landet för att använda det som bas för attacker mot Irak. Saudiarabien har sedan det första kriget mot Irak satsat på att bygga upp sin armé, och är nu ett av de tio länder i världen som lägger ner mest pengar på militären. De sammanlagda saudiska inköpen av vapen från USA överstiger de bidrag USA gett till Israels armé sedan 1950-talet. Under de senaste åren har Saudiarabien gjort rekordstora affärer med amerikanska och brittiska regeringar och vapenproducenter.

Sedan år 2005 har även Sverige ett militärt samarbetsavtal med saudierna i vilket man kan läsa att länderna "med stor tillfredsställelse uttrycker sin önskan att ytterligare förstärka de goda och vänskapliga förbindelserna genom direkt militärt samarbete". Avtalet skrevs under när Socialdemokraterna var vid makten, och det goda samarbetet fortsätter oförändrat. Statsminister Fredrik Rheinfeldt kallar i sammanhanget Sveriges policy för vapenexport restriktiv, och menar att det inte behövs någon översyn av försäljningen till diktaturerna i Mellanöstern.

En stabil allierad

Kontrollen över oljan, och de inkomster som den ger, gör Saudiarabien till en global makt som är beroende av att fossila bränslen fortsätter att ha en bärande funktion i världsekonomin. Saudiarabien har därför varit den största garanten för en stabilitet när det gäller tillgången på olja på marknaden, så att priserna inte ska öka för mycket, och leda till att andra länder söker alternativa sätt för att tillgodose sina energibehov.

Stabiliteten i landet garanteras av den kungliga familjens stöd i religionen. Maktdelningen som präglar landet grundades redan på mitten av 1700-talet, genom samarbeten och äktenskap mellan klanerna al-Saud och al-Wahhabi. Styrkan i samarbetet möjliggjordes i början av 1930-talet i skapandet av staten Saudiarabien. Relationen mellan kungafamiljen och det religiösa styret är inte friktionsfritt, och det fick sin formella prägel först på 1990-talet. Då skrevs en grundlag där det står att kungen måste följa koranen och sharia som den uttolkas av ett wahhabitiskt råd.

Lagens armar verkställer dödsstraff genom halshuggning, och homosexualitet är ett av brotten som kan straffas med döden. Enligt en undersökning gjord av tidningen The Economist placerar sig Saudiarabien som det sjunde minst demokratiska landet i världen. Saudiarabien hamnar under både Libyen och Iran på listan och är utkonkurrerat enbart av länder som Burma och Nordkorea. World Economics Forums rapport från 2010 gällande jämlikhet mellan kvinnor och män listade Saudiarabien på femte plats från botten. Här har Saudiarabien ständigt, år efter år, legat flera platser under Iran, vars kvinnoförtryckande regim är mycket mer uppmärksammad.

Landet är en stor och omtalad sponsor av moskéer, och spridningen av wahhabismen har påtalats vara myllan för både talibaner och al-quaida. Pengarna som satsats på spridandet av wahhabismen är marginella jämfört med saudiska investeringar i internationella banker och investmentbolag. Wahhabismen lyfts i media fram som ett hot mot väst, men är i praktiken ett stöd för västerländsk stabilitet genom garanterandet av konungamakten, och är i realiteten ett större hot mot mångfalden inom islam, kulturarvet i muslimska länder och Saudiarabiens egen befolkning.

De starkaste motståndarna mot den wahhabistiska regimen i Saudiarabien är varken korsfarare från USA eller europeiska regeringar, varken de som kallas rasistiska eller de som kallar sig själva feminister. Mellanösterns andra ekonomiska och politiska stormakt Iran är Saudiarabiens dödsfiende. Saudierna finansierade många iraniers död genom stödet till Iraks krig mot Iran på 1980-talet. Iran är inte bara en konkurrent genom sin tolkning av religionen och med sin armé, utan är även det land som har näst störst oljeproduktion i Mellanöstern.

Fortsättning följer

Ekot ger under början av revolten i Egypten sina lyssnare möjligheten att chatta med Cecilia Uddén, Sveriges Radios korrespondent i Mellanöstern. Hon får frågan om hur hon ser på att USA och EU vägrat ta ställning för demokratirörelserna i Egypten och Tunisien. Hon säger att "Västvärldens hyckleri har ofta gjort mig förtvivlad, men jag är ju opartisk så jag svarar inte på den frågan." Hennes svar och icke-svar säger kanske lika mycket.

Den verkliga ekonomin bygger på olja och den finansiella på tron på ständig tillväxt och stabilitet. Stabiliteten sätts högst för såväl diktaturer i Mellanöstern som för opartiska demokratiska regeringar i Europa. Upproren kommer att påverka globala maktförhållanden, men kan även i grunden påverka förutsättningarna för ekonomisk utveckling. Höjda oljepriser och finansiella kollapser till följd av utvecklingen i Nordafrika och Mellanöstern kan sprida ännu fler uppror, kanske även till diktaturernas stabila partners.

tills regimen faller

Tanya Holm

I Jemen fortsätter protestvågen. Men i västmedia är det tyst.

”Folket vill störta regimen!” ropar Jemens demonstranter Det är synd om de jemenitiska demonstranterna. De har samlats i tusentals många gånger om och protesterat i två decennier. Mot diktatur och förtryck, korruption och svågerpolitik. Sällan har deras kamp skildrats i världens medier. Ofta har omvärlden prisat och belönat Jemens politiska ledning för ett gott samarbete i kriget mot terrorismen.

Nu protesterar jemeniter på nytt sedan januari i år. Protestens slagord är Folket vill störta regimen! På plakaten står ”Ut!” riktat till Ali Abdallah Saleh, som ännu menar sig vara landets president. Slagord och plakattexter samt rosa tygstycken går igen i Nordafrikas och Mellanösterns demonstrationer. Demonstranterna knyter an till jasminrevolutionen som steg ur Tunisien vid årsskiftet, där människor plötsligt intog gatorna och krävde ett regimskifte.

Omvärldens blickar riktas sällan mot Jemen. Och det internationella samfundets påtryckningar uteblir. Demonstranterna känner sig förbisedda. Vid protesterna utanför universitetet i huvudstaden Sana påtalar flertalet att de hamnat i skymundan. Efter att Ben Ali lämnade Tunisien var det jemeniternas tur att få världen med sig, säger de. Runtom Jemen reste sig människor och gjorde uppror, men omvärldens engagemang fanns annanstans. Egyptierna intog befrielsens torg i Kairo och världens korrespondenter reste dit.

I Jemen fortsatte protesterna. De spred sig från stad till stad och till byar men efter Egypten riktades all fokus till händelseutvecklingen i Libyen. Där kallade Muammar Gaddafi demonstranter kackerlackor och hotade om blodet som skulle spillas på gatorna. Förstasidorna och rubrikerna var hans. I Sana resonerar några demonstranter att de är för fredliga i sina protester, för att väcka omvärldens engagemang. Behöver fler av dem dö för att världen ska bry sig, frågar en.

Ibrahim Ben Talal är student. Han protesterar vecka på vecka, dag som natt. Han tycker att de som kommit till Jemen från andra länder har i uppgift att rapportera hem om det som sker. Ben Talal säger att det är på tiden att världen förstår att folket i Jemen inte vill ha regeringen. Han säger att västvärlden tycker om presidenten och ger honom pengar. På så vis kan han stanna vid makten och bekämpa terrorismen. Men folket i Jemen är emot presidenten och vill inte ha honom, säger han. Ben Talal tycker det är viktigt att det budskapet lämnar landet.

– Jag är 19 år. Vi som är unga vill ha en ny president. Ni tycker om Saleh. Vi tycker inte om honom. Det är din uppgift att förmedla det till dem i ditt land. I Jemen har vi terrorism och många problem, ja. Men presidenten hanterar dem inte. Han dödar istället människor som protesterar mot honom i Sada och Aden. Vi unga vill ha makt och politiskt inflytande. Vi vill ha demokrati, inte en regering som kontrollerar oss. Vi kan ha koll på oss själva, säger han.

De första demonstrationerna i jasminrevolutionens anda utropades av oppositionspartiet al-Islahs topp. En av dess parlamentsledamöter, Tawakol Karman, var drivande och hon blev en frontfigur, mer för partiets motstånd än revolten i sig. På ett fåtal veckor samlade demonstrationerna en brokig skara människor, många utan partipolitiska lojaliteter. Några av regerings allierade stammar har bytt sida och anslutit sig till demonstrationerna i huvudstaden. Där visar en man sin soldatlegitimation och säger att han lämnat militären och börjat demonstrera mot regeringen. Han har bytt åsikter, säger han.

Revolten har ingen ledare och tycks inte behöva någon. Människor möts i kravet på ett regimskifte. Därefter går åsikterna isär. Vissa vill ha ett mer religiöst styre, andra inte. Några vill ha en delning av landet, men långt från alla. Det finns stammar som vill ta över makten. Och en opposition som vill detsamma. Demonstranterna enas i att de tillsammans ska få regimen på fall. Sedan kommer folket bestämma vad som ska ske, säger de.

I januari, då människor först samlades för att ge även Jemen en jasminrevolution demonstrerade män och kvinnor för sig. De förklarade att kvinnor inte trängs bland män. Månaden därpå började ett tiotal kvinnor demonstrera jämte männen utanför universitetet. Inledningsvis hölls ett avstånd på två meter runt kvinnorna som samlades i en egen klunga i folkmassan. Därpå minskade avståndet och blott ett snöre frånskiljde dem. Även den gränsen håller nu på att upplösas. Män och kvinnor har funnit ett sätt att demonstrera tillsammans. De möts i kraven på ett regimskifte. De ropar på demokrati och rättvisa. Men rop om att förbättra just kvinnors situation framförs inte. Kanske kommer man framöver att tala om att demonstrationerna ledde till att kvinnors situation förbättrades något. Jemen är ett av världens strängast könssegregerade samhällen. Demonstrationerna har dock lett till att ett fåtal kvinnor börjat visats bland främmande män. Möjligen kan det mötet avdramatisera relationerna mellan könen, och ha effekter på samhället.

Amira Abd Al-Karim undervisar vid universitetet under förmiddagarna. Därefter demonstrerar hon med sina studenter, säger hon.

– Jag har kommit hit med mina studenter för att visa att jag också vill ha en ny president. Därför att det är väldigt viktigt att vi förändrar Jemen. Det behövs fler skolor och utbildningar för de unga. Det behövs sjukhus till de sjuka, och utbildade läkare. Framförallt behövs rättvisa, säger hon.

En av studenterna inflikar att i Jemen är folket rättslöst, det råder ingen jämlikhet. Vissa har allt och andra inget, ensam finns inget att göra, säger hon. Ytterligare en tar ordet och säger att hon kommit för att visa solidaritet med dem som dödats i tidigare protester, i nord och i syd.

Många känner solidaritet med demonstranter som dödats i Jemens tidigare revolter. En dag vigs därför till deras minne. Samtidigt som demonstranter lånar retoriken från protesterna i Nordafrika, och säger att revolutionen nu nått Jemen, knyter de an till den inhemska revoltens historia.

I korthet kan Jemens tidigare protester beskrivas med utgångspunkt i två inbördeskrig. Ett i den norra delen och ett i den södra. Nord- och Sydjemen enades 1990. I syd växte snabbt ett missnöje med sammanslagningen. Saleh var Nordjemens ledare och blev ’president’ för den nya republiken. År 1994 bröt ett inbördeskrig ut. Sydjemeniter sökte bryta sig loss från norra Jemen och utropa ett eget Sydarabien. Revolten slogs ner. Jemen förblev enat, men i två decennier har sydjemeniterna revolterat mot regimen. De säger att de bestjäls på sina resurser (däribland oljan och fisket), att pengarna försvinner i korruptionen i norr. De säger att de straffas för sina protester mot Saleh som därför bygger fler skolor och vägar hos sig i norr än dem. De erkänner inte republiken Jemen utan säger sig vara ockuperade av de norra provinserna som gör dem till andra klassens medborgare.

Också norra Jemen har sett inbördeskrig. I sex år, från 2004, pågick en väpnad konflikt mellan regeringen och houthier. Regeringen kallade dem rebeller och anklagade dem för att vilja införa ett radikalt shiamuslimskt styre i norra Jemen. Hälften av Jemens befolkning är sunniter och de andra är shiiter. Fastän Saleh är shiit domineras parlamentet av sunniter. Och houthierna säger att de slagits mot ett religöst förtryck. De vill ha ett ökat självbestämmande och kompensation för det våld de utsatts för.

Detta är de två största upproren, mot Saleh, som föregår de pågående demonstrationerna. Därtill har det funnits andra protester. Jemen är ett stamsamhälle. Och det finns stammar som har gjort uppror. Exempelvis är en stam i mellersta Jemen känd för att demonstrera sitt missnöje mot regimen genom att sabotera elledningarna till huvudstaden. Poeter har författat dikter som förbjudits för sitt samhällsomstörtande budskap. Vissa sitter ännu fängslade. I undantagsfall har världens blickar riktats mot protesterna i Jemen. Oftare har rapporteringen handlat om kidnappningar och terrorism.

Att vara emot kidnappningar och terrorism tycks vara en självklarhet i landet. Nej till korruption, nej till diktatur, är istället vad demonstranterna ropar. Och det meddelandet behöver nå såväl den egna regimen som dem som styr i utlandet, menar fler med Ben Talal.

Utbildning, jobb, demokrati och frihet, det är vad de flesta demonstranter i Sana säger att de vill ha. Deras kamp förs i skuggan av Tunisien, Egypten, Libyen och senast Bahrains. Sedan januari har hundratals skadats i skottlossningar och gasattacker. Dödssiffran överstiger i skrivande stund trettio. Kanske räcker inte det för att sätta ett strålkastarljus på Jemen. Men jemeniternas kamp fortsätter alldeles oavsett hur omvärlden förhåller sig. Abd Al-Karim säger som sina studenter och de andra demonstranterna.

– Jag demonstrerar tills vi störtat regimen!

***Tanya Holm** läser arabiska och bor i Jemen*

Mira Gertz

Strejkreceptet. Tre delar kärlek, två delar fantasi och en del beräkning

Illustration: Falsk

Arbetsvillkoren i Stockholms tunnelbana skärps. Längre skift, färre pauser, hårdare tempo. SAC:s driftsektion har beslutat att ta strid. Men hur får man med sig hela arbetarkollektivet som ett minoritetsfack?

3000 anställda och en gigantisk röra av företag. Själv jobbar jag för MTR Stockholm som förare. MTR har personalansvaret för tunneltågförare, städare, spärrexpeditörer, kundservicevärdar och plattformsvärdar. ”Det kan omöjligt bli värre”, sa jag när det Hongkongbaserade företaget tog över efter Veolia. Jag hade fel. Helt plötsligt gäller detta:

– Spärrvakter får inte gå på toaletten utan att någon avlöser dem. Avlösning finns inte. Hon som absolut inte kan hålla sig måste skriva en rapport – om att hon gick på muggen. Den stackare som gör detta blir inkallad till chefen och företagshälsovården kopplas in, en utredning om inkontinens påbörjas. ”Mens får du ha på fritiden” är numera ett klassiskt citat på min arbetsplats.

– Jämställdhetslagar och diskrimineringslagar respekteras inte. Det är nu omöjligt för många att ha ett fungerande familjeliv då man förväntas kunna börja när som helst på dygnet. Upprepade försök görs till att tvinga ensamstående föräldrar till helg- och kvällsjobb, ibland lyckas det.

– Kollektivavtalet struntas i systematiskt, mer och mer öppet för varje månad. Alla försök till påpekanden genom förhandlingar ignoreras.

– En ny centraliserad organisation har införts där ingenting fungerar, inte ens telefonlinjerna. Lokalerna förfaller. Det hela är en fars.

– Personalbristen är stor och utbredd över alla arbetskategorier. Alla jobbar för två.

Kanske blev vi först bländade av våra nya skinande uniformer eller att arbetsbelastningen blev för hög, för helt plötsligt satt vi där i den alltmer förfallna rastlokalen och bara stirrade framför oss. På min arbetsplats sjönk vi. Apatin bredde ut sig alltmer och ingen hade ork att kämpa emot. Det jag såg var förfärligt. Nackspärr, sömnproblem, magont. Sjukskrivning.

Jag började höra mig för. En kollega berättade för mig om forna glansdagar när folk minsann stod upp tillsammans. Jag ville höra fler historier om ”Den Vilda Strejken”. Det hade minsann strejkats hejvilt strax innan jag började på tuben, och den strejken hade handlat om en sparkad fackordförande. Mina snälla, lite trista kollegor! Det lyste i berättarnas ögon och ryggarna rätades ut en smula.

Tunneltidningen

En dag dök det plötsligt upp en arbetsplatstidning i rastlokalerna, en som inte hade arbetsköparen eller något fack som avsändare. ”För och av alla oss som sliter i tunnelbanan” lyder underrubriken och den delas ut över hela tunnelbanenätet med jämna och korta mellanrum. Den har nu blivit en naturlig del i tunnelbanans vardagsmyller, alla läser den. Den tillhörande bloggen har enligt uppgift upp till 1000 unika besökare per dag! Det är mycket för en arbetsplatsblogg. Jag skrev en text om dagen då arbetarna stod enade, utifrån mina kollegors berättelser, som egentligen var till för att peppa mig själv. Den publicerades i det första numret. Jag och de övriga skribenterna i tidningen skrev under med våra namn och positioner i företaget och den blev snabbt mycket uppskattad. Jag häpnade över hur lättväckta mina kollegor var. Det var som om diskussionen om våra dåliga arbetsförhållanden aldrig hade fal-

nat, vissa suktade genast efter nya krafttag. I ett annat nummer av tidningen uppmanade skribenterna ”Ali och Daniel” att vi skulle anordna möten där vi tillsammans formulerade krav för att sedan sätta upp dem på anslagstavlan, så att alla kunde se. Och hade vi ingen sådan kunde vi skramla ihop till en, tyckte de. Kort därefter spikades en nyinköpt anslagstavla upp i en av rastlokalerna som snabbt fylldes med anonyma MTR-kritiska texter, blandat med lunchmenyer från restauranger och tidningsurklipp. Jag blev återigen imponerad, det fick mig att tänka på evolutionsteorins beskrivning om den dansande människan, hon som vill att våra hjärtan ska slå unisont och att vi bankar takten tillsammans. Det här visste alla framgångsrika diktatorer, det var med drillen de lyckades. Gemenskapen, musiken, rörelsen… MTR sa än så länge ingenting.

Tårtkalaset

Jag vill minnas att det dröjde en knapp vecka innan nästa överraskning väntade oss på jobbet. Jag kom från en körning, det hade varit struligt och alla tåg kröp fram i 15 km/tim genom hela stan. På lunchrasten hade jag vinkat adjö till någon i söderort och blodsockret var i botten när jag äntligen kom till mässen. *”Härmed bjuds alla tunneltågförare på tårta!”* Vi förare kämpar hårt varje dag och ofta i snål motvind. Trots detta bjuds det alltid på vänliga leenden och många skratt oss emellan. Detta fick vi tack för! Och tårta! Detta var en hyllning till oss, från oss – för att hedra förarkollektivets gemenskap och solidaritet. *”Att vi äter tårta just idag beror på att vi ska minnas den vilda strejken för fem år sedan som en mäktig symbol för vår gemensamma handlingskraft! Bra kämpat!”*, var tårtkommitténs hälsning till oss. Med munnarna fulla av marsipan log vi i kapp. Äntligen log vi.

Övertidsstopp

Strax efter tårtkalaset genomfördes ytterligare två utomfackliga initiativ. Den ena aktionen rapporterades det om i pressen och det handlade om ett kollektivt övertidsstopp. Detta var något som alla kunde relatera till, då vi ofta tvingas till övertidsarbete. Samtliga yrkeskategorier var inblandade. Nu blev alla hej och tjena med varandra, städare som förare. Jag hade aldrig tidigare skådat ett sådant omfattande engagemang!

Det andra initiativet bestod av ett öppet missnöjesbrev riktat mot höjdarna på både MTR och SL. Brevet samlade på sig drygt 160 namnunderskrifter, vilket är en stor majoritet av förarna på ena tunnelbanelinjen. MTR:s styrelse kallade genast in kontaktpersonerna för brevet till ett möte. Mötet var löjligt nedvärderande och inga konkreta förslag lades fram. Styrelsen tackade dock för att vi inte gått till pressen med listan.

Vi hade sett vår handlingsförlamade arbetsplats på mycket kort tid förvandlas till en kokande gryta och nu klev det syndikalistiska facket SAC-DSTS in. Jag var helt pinfärsk som medlem när vi på mitt första medlemsmöte beslutade om att kalla till konfliktmöte. Strejk röstades igenom och den första strejken hölls i januari. Tack vare de tidigare upplyftande initiativen och tack vare vårt grundliga förarbete med förhandlingar och snabba snygga uttalanden, hade vi ett överväldigande stöd hos kollegorna. Det var rock `n´roll på jobbet. Media stod på kö till vår strejktelefon redan en vecka innan och nu vill folk ha oss som föredragshållare, som talare, som proffstyckare. Det som lätt glöms bort i cirkusen är att det handlar om riktiga människor och riktiga liv. Om att vilja gå upp på morgonen. Om att orka laga mat efter dagishämtning.

Fulspel och rävspel

Den andra strejken hölls i februari och båda var mycket lyckade. DSTS linje har alltid varit att all kamp ska involvera kollektivet, att alla vinster ska gynna alla. Individuella förhandlingar förekommer, men fokus ligger alltid på att förändra grunden till problemet. Rätt ska vara rätt. Agitation sker dagligen och det handlar om att förändra folks medvetande, folks idéer och viljor, om att skapa normer. Detta görs genom att hela tiden föra en kamp, och visa upp den. DSTS har en transparent, diskuterande och svårprovocerad kultur, både inåt och utåt. Vi försöker alltid vara för saker, snarare än emot. Underdogperspektivet struntar vi i.

Inte alla i MTR:s ledning är tappade bakom flötet. Många är mycket väl medvetna om vad de gör och hur de gör, för att vara ”ett konkurrenskraftigt företag”. Ibland kamoufleras försämringar i ett förvirrat virrvarr, ingen vet någonting, mellanchefer hålls i okunskap och arbetare i otrygghet. Men oftast kommer det smygande: längre körpass, kortare raster, smutsigare arbetsmiljö. I mässen hittar jag en dag en förtida Tunnelblogg, en gammal ”klotterpärm” fylld med små lappar där folk klagar på Connex (förrförra arbetsköparen) blandat med tidningsurklipp och lite SEKO-propaganda. På ett flygblad signerat SEKO klubb 119 förfasas skribenten över de nya långa arbetspassen: *”Upp till tre timmar!”* Idag har vi avtalsvidriga arbetspass på upp till 6 timmar och 20 minuter.

Det är säkert svårt att hänga med och stämma av temperaturen ute på arbetsplatsen när man själv sitter i skyddad styrelsemiljö, så lite efterblivenhet kan jag förstå. Men i den nuvarande konflikten har MTR misslyckats stort, då de inte från början velat förstå att de ligger i konflikt med hela personalkollektivet. Innan och under strejkerna har de försökt sig på tomt prat, falsk handutsträckning (ska det vara handuppräckning?), uteslutning, lögner, nedtystning och förbud. Allt detta är strategier mot deras arbetare och mot DSTS i synnerhet. MTR glömmer ständigt att deras personal faktiskt har både slutledningsförmåga och självrespekt.

Utdrag ur min strejkdagbok

Strejk 1, 11 januari: ”Strejkkommittén väntade med helspänn på budet. Skulle MTR ge ett bud, och vad skulle det i så fall innehålla? Vad kan vi godta för att undvika strejk? MTR återkom via Pierre Sandberg (chefsförhandlare och f.d. ordförande för SEKO, tillika kappvändare BigTime) klockan 23.45. Svaret var långt och innehållslöst. Direkt provocerande var det när det enda i svaret som behandlade våra krav var en mening långt och lösningen enligt honom var samma sak som vi hävdade var problemet. Vi fick ett ickebud och hade alltså ingenting att ta ställning till, ingen omröstning behövde göras. Planerna kunde fortskrida. Vi gick snabbt ut med ett anslag om hur förhandlingen gått till. På baksidan av flygbladet publicerade vi Sandbergs svar, vilket inte sågs med blida ögon i mässen. Alla är positiva till vårt förfarande och en del frågar redan nu hur de ska undvika att bli strejkbrytare. DSTS medlemslista blir nästan spammad av aktivitet. Kommittén och ett par andra medlemmar får de närmaste dagarna fart på flygbladsutdelningen. Jag och Jonas åker på två agitationsturnéer och delar ut flygblad i tåg, i mäss och pratar med folk. Vi blir väl emottagna överallt. Folk hejar på, en del vill gå med!”

14 januari: ”Vi lämnar svar till MTR. Det löd något i stil med *vi tolkar ert ickebud som att ni lämnat förhandlingarna*”.

17 januari: ”Jag, min treåriga dotter, Charlie, Linnéa och Jonas lämnar in varslet klockan 8.30 till Jan Rogell (förhandlare) på MTR:s huvudkontor i Blåsut. Med oss hade vi Jan-Åke som fotar åt Arbetaren. Pirrigt och roligt. Klockan 10 och klockan 19 hade vi strejkmöten. Vi hade även bjudit in oorganiserade, men med lite för kort varsel så ingen sådan kom. Trots det var vi cirka 15 personer på morgonmötet! Detta ska ställas i förhållande till att SEKOs viktigaste medlemsmöten brukar dra hälften av styrelsen plus någon enstaka medlem (kanske tio personer av hur många hundra?). Morgonmötet var informativt och bra. Jag var vid det laget redan ganska utarbetad och fick lite feber. Sen var det bara att sätta igång och få tag på alla medlemmar som fortfarande inte hört av sig, göra vaktschema, få tag på supporters, etc. Det mesta var dock redan gjort och vi kände att läget var under kontroll.”

Hur gör man en strejk

Vi överskred vår kopieringsbudget med råge under de två strejkerna, för att vi insåg värdet av utåtriktad kamp lite för sent. Flygbladen handlade om stort och smått. Ett av de finaste var det som kortfattat och i detalj beskrev hur en strejk rent praktiskt fungerar. *”Hur gör man en strejk?”* löd rubriken och påminde även om strejkrätten. Eller: *”Kom och ät din matlåda med SAC-DSTS på torsdag! Vad hände under strejken? (…) Hur ska vi kollegor tillsammans arbeta för en bättre arbetsplats? Vi äter lunch kl 12 och middag kl 19. Hoppas vi ses!”*.

Vare sig lockout eller konfrontation skedde under strejkerna. I skrivande stund pågår konflikten fortfarande och hittills har den gett oss tunnelbanearbetare tre goda ting: MTR har erkänt sitt ansvar över kassan i spärren. MTR har backat i frågan om övertalighet (100 heltidstjänster, och detta trots den stora personalbristen). Pierre Sandberg har slutat på MTR.

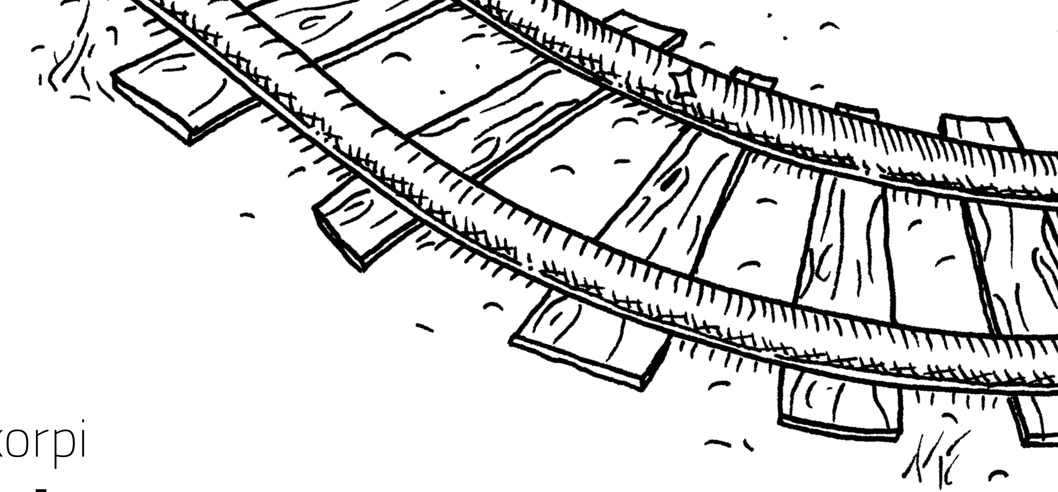
Det handlar om att förändra folks medvetande, folks idéer och viljor, om att skapa normer. Detta görs genom att hela tiden föra en kamp, och visa upp den.

Ha det så roligt

Ibland gillar arbetare inte facket. Ibland gillar de inte syndikalister. Ibland fastnar man, ibland som enskild arbetare eller fack, men ofta som arbetarkollektiv. Vid det här laget sitter vi på tunnelbanan inte fast. Till en början var mina kollegor lite nervösa och frågade om jag fått känna av repressalier efter att jag gått ut med mitt namn i Tunneltidningen och varit med och organiserat strejkerna. Men det har jag inte. Nu är de flesta fullkomligt bekväma med att gå på öppna möten, med att dela ut flygblad och tidningar och med att tala öppet. Oavsett facklig tillhörighet. Även det fackliga engagemanget har växt. Många vill gå med i det syndikalistiska facket, någon vill starta eget fack och någon annan har tänkt starta namninsamling som protest mot fredsplikten. Apati förlamar och smittar, men bot finns! För oss funkade denna kur: tre delar kärlek, två delar fantasi. En del beräkning och en nypa salt. En stor kastrull och en liten, liten slev. Intages tillsammans till tonerna av en låt som alla gillar. Ha det så roligt!

***Mira Gertz** är medlem i SAC-DSTS.*

Frances Tuuloskorpi

Vi behöver inte upprop – vi behöver nedrop!

Illustration: Mikael Tofvesson

Det finns många fällor för vänsteraktiva att trilla ner i. Frances Tuuloskorpi varnar för de återvändsgränder hon sett vänstergrupper gå in i under de senaste fyra decennierna av arbetsplatskamp.

På 1970-talet var det gott om strejker och annat liv och kiv på svenska arbetsplatser. Till detta bidrog vänsterfolk, som i många fall medvetet tog jobb med avsikt att driva på i klasskampen. Det hade positiva effekter att vänstern deltog som en del av klassen istället för att ranta runt någon annanstans. Men varje vänstergrupp förde också med sig sin egen agenda. På ordvalen i uttalanden som antogs på fackklubbars medlemsmöten, kunde man lätt se vilken gruppering som hade kader på just den arbetsplatsen. I och med att man förde in sin politiska grupps agenda på arbetsplatsen, så drabbades också arbetsplatserna när splittringar och utmattning drabbade vänsteraktivisterna. Det bidrog till den hopplöshetens tystnad som sedan brett ut sig.

Dalaaoppropet

En episod på 1980-talet. Dalauppropet startades av ett par verkstadsklubbar i Falun och Ludvika som ville ha en mer stridbar fackföreningsrörelse. Det fick snabbt stor spridning. Jag var åhörare på ett av mötena i Falun. Det dominerades av ditresta vänstergrupper som stred om vad det skulle stå i Dalauppropets uttalanden och planer. Det röstades om varje ord. För de flesta av de ursprungliga initiativtagarna var ordvalsstriderna förstås helt obegripliga. Den som inte har varit med i de politiska idiot-diskussionerna kan omöjligt veta vilka symbolvärden som de olika orden och formuleringarna har i vänstergrupperna. Bakom mig satt ett par tanter och suckade: De är ju likadana som fackpamparna!

Det var början till slutet för dalaupppropet. Vänstern tog helt enkelt död på underifråninitiativet. Risken för sådana ofarliggörande processer är lika aktuell idag.

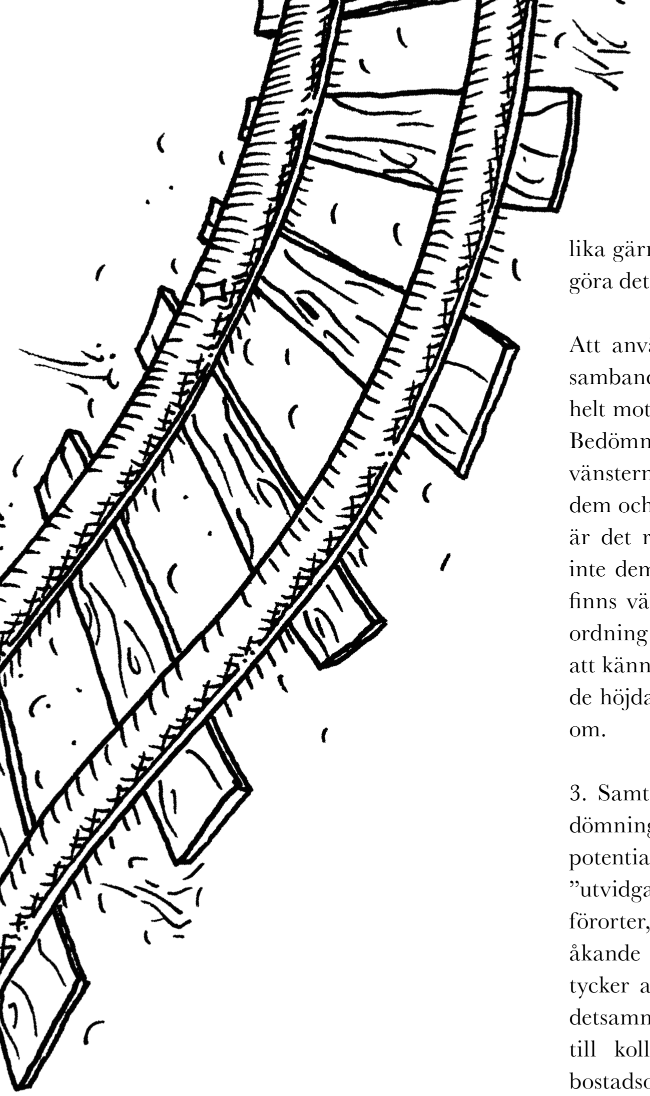
Tunnelbanestriden

Då klubbordföranden för tunnelbaneförare och spärrvakter i Stockholm Per Johansson sparkades av Connex 2005, ledde det till två vilda endagsstrejker i tunnelbanan. Strejkerna hade stor genomslagskraft, hela stan korkades igen. Men strejk två hade färre deltagare än strejk ett, och striden ledde till besvärlig splittring mellan arbetarna, med långvariga effekter. Det finns förstås flera skäl till detta. Framför allt, tror jag, av att det inte fanns tillräcklig vana av att snacka ihop sig och agera tillsammans på golvet, även om den fackliga aktiviteten ökat under Johanssons tid som ordförande. Men till avmattningen och splittringen bidrog också, enligt min mening, den vänsterkampanj som i praktiken tog över ledningen av striden.

Tre minnesbilder

1. Ett möte där man läste upp tjusiga uttalanden och hälsningar från hela världen, medan de flesta förarna satt som tysta åhörare. Om man är van vid att känna av stämningen på en arbetsplats så märkte man den oro och tveksamhet som fanns bland arbetarna. Jag var inbjuden av arbetare som visste att vi haft framgångsrika strejker på min dåvarande arbetsplats. Jag föreslog ett möte för de strejkandes familjer eftersom det var ett känsligt läge med hotande splittring av arbetarkollektivet, och då hänger allt på det bakersta/nedersta ledet. Men jag tror inte att de ledande aktivisterna ens lyssnade, de hade sin agenda klar och målet var att ”lyfta upp frågan” – inte att lyfta ner.

2. En nätenkät på Aftonbladet hade visat att 70% av de svarande (som var väldigt många) tyckte att det varit rätt att strejka vilt mot uppsägningen av Per Johansson. På ett möte kort därefter reser sig en politisk aktivist och säger ”nu ska vi göra det här till en bred vänsterfråga”. Han kunde

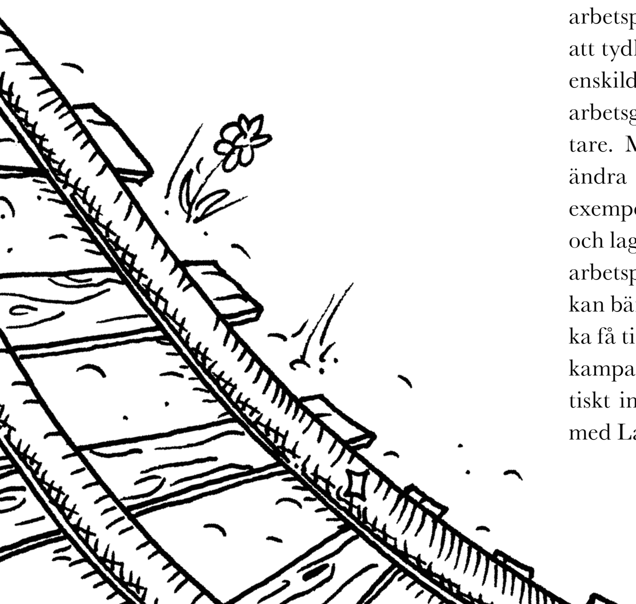
lika gärna ha sagt: ”Fuck 70 %. Nu ska vi göra det här smalt.”

Att använda vänstern för mobilisering i samband med arbetsplatsstrider kan få helt motsatt effekt än vad man tänker sig. Bedömningarna av vad som bör göras blir vänsterns bedömningar, det som passar dem och deras upptrampade fåror. Ibland är det rent skadligt med aktiviteter som inte demonstrerar något annat än att det finns vänstergrupper. Det innebär en inordning i ett ofarligt mönster som är lätt att känna igen och lätt att skaka av sig för de höjdare som man hade tänkt att skaka om.

3. Samtidigt gjordes en obegriplig felbedömning åt andra hållet av situationens potential. Det planerades att man skulle ”utvidga kampen” och bilda grupper, i alla förorter, som skulle samla alla kollektivåkande människor. Men att människor tycker att det var rätt att strejka är inte detsamma som att de kommer att ansluta till kollektivtrafiks-kampgrupper i sina bostadsområden. Det var optimistiskt intill blåögdhetens gräns.

Lagenastriden

I juni 2009 strejkade lagerarbetarna på Lagena vilt då företaget varslat om att säga upp ett stort antal arbetare för att ersätta dem med bemanningsfirma, och idkade utpressning genom att erbjuda färre uppsägningar mot försämringar av lokala avtal. Strejken på Lagena ledde inte till seger i meningen att varslet drogs tillbaka men den bidrog till segrar på några andra arbetsplatser i liknande situation genom att tydliggöra risken för strejk. Strid på en enskild arbetsplats kan skrämma andra arbetsgivare, och inspirera andra arbetare. Men en enskild strid kan inte förändra styrkeförhållandena i stort och till exempel leda till viktiga ändringar av avtal och lagar. För sådant krävs strid på många arbetsplatser. Att tro att ett stort uppror kan bäras av en enstaka strid och att försöka få till en stor och långvarig och segerrik kampanj på den grunden, det är optimistiskt intill blåögdhetens gräns, så var det med Lagena, som med tunnelbanan.

Om man vill genomföra något på en enskild arbetsplats, då kan det räcka om man snackar ihop sig på den berörda avdelningen och att man vid behov tar striden, liten eller stor, tillsammans. Om saken gäller hela arbetsplatsen så krävs det att vi enar oss och är beredda på att slåss för det vi vill ha på hela arbetsplatsen. Eller åtminstone att arbetsgivaren tror att det finns stridsberedskap (ibland kan man rida ett tag på tidigare strider). Gäller det en hel bransch så måste striden tas på arbetsplatser i hela branschen. Gäller det arbetsmarknaden i stort så måste det hända saker överallt, kanske inte på varje arbetsplats men på väldigt många. Det finns inga genvägar.

Om Lagenastriden hade vunnits så hade det säkert givit mod åt fler arbetarkollektiv att ta strid. Just därför var trycket hårt på företaget Lagena att inte vika. De hade Svenskt Näringsliv över sig som en hök. Att arbetsgivarna med hjälp av bemanningsföretag eller på andra sätt kör över turordningsregler och idkar utpressning mot arbetarna, är något som händer på kanske tiotusen arbetsplatser ungefär samtidigt. Om 1 arbetarkollektiv då tar öppen strid och 9 999 inte gör det, så sitter arbetsgivarna säkert. Det är det allmänna läget som avgör styrkeförhållandet mellan klasserna, i stort och i enskilda frågor. Avtalsförhandlingar och arbetsrättslagar är bara en avspegling, en bekräftelse av dessa styrkeförhållanden.

I kampanjen Jobbupproret ställdes krav på fackledningarna att sätta ner foten i bemanningsfrågan - en fråga där klassen som helhet är tillbakapressad. Det fanns en opinion, men inga masstrider att bäras fram av, så fackledningarnas enda möjlighet var att köpa sig till skenbara bromsregler mot bemanningsföretag. Försvagningen av anställningstryggheten kunde fortsätta.

Det är inte strejken och inte det breda stödarbetet för strejken jag kritiserar. Tvärtom. Det är det luftslott som byggdes ovanpå. Lagenas arbetare tog strid när de förstod att det kommer inte någon annan och för deras kamp, det kommer ingen riddare på en vit häst och räddar dem. Men det som hände i nästa steg var att Lagenakollektivets strid började ses som en riddare på en vit häst som skulle rädda alla andra. Jag var på ett av de första öppna mötena och där var det flera personer som berättade om liknande utpressningssituationer på sina egna arbetsplatser. Man kunde ha pratat vidare om möjligheten till strid på flera arbetsplatser. Tänk er om tre arbetsplatser hade tagit till strejk eller andra stridsåtgärder. Det hade haft mer än en trefaldig effekt på styrkeförhållandena, just genom den ökade risken för spridning. För att inte tala om tio strejker eller hundra.

Det krävs två, tre, många Lagena. Vi kan inte få något annat än det vi själva är beredda att slåss för.

Upprop och namnlistor

Fackliga upprop och budkavlar har vandrat över landet med ojämna mellanrum så länge jag minns. Någon ska avsättas, krav ska ställas på förbunden, politisk strejk ska krävas, det ska formeras opposition, LO ska äntligen vakna, etc. Man samlar underskrifter, helst från fackliga företrädare, och skickar in.

En namnlista kan funka utmärkt på till exempel en arbetsplats där man vill visa att man är överens om ett krav. Men om det är 10 av 100 berörda arbetare som skriver på listan? Ingen med huvudet i behåll skulle lämna in en sådan lista till chefer eller fack, utan man skulle antingen släppa frågan eller jobba vidare med den på något annat sätt. Det är bättre att lämna motparten i ovisshet om storleken av en upprorsunge, än att bjuda på att visa sin ofarlighet. Men i andra sammanhang demonstrerar ”oppositionella” inom facket glatt sin svaghet utan att blinka. Namnlistor som skickas uppåt i organisationer eller till motståndare har ofta ingen annan effekt än att visa att man är ett relativt och ofarligt fåtal.

Det finns de som menar att det har ett värde i sig att inte få igenom sina krav. Man vill avslöja pamparna och systemet. Man vill binda ledningarna vid krav som de inte kan svika utan att folk blir besvikna och förbannade. Denna besvikelse och ilska ska sedan skapa rörelse. Men om det vore brutna förtroenden som skapade rörelse så skulle det vara orkan sedan länge. Besvikelse i sig skapar inte rörelse, besvikelse gör att man vill gå hem och dra något gammalt över sig. Det är tilltron till de egna möjligheterna som skapar rörelse, inte tilltron till överheten och inte heller misstron mot överheten.

Det är inte heller så att folk på arbetsplatserna i allmänhet går omkring med en alltför stor tilltro till fackledningarna. Så ska man få folk att bli besvikna, då måste man börja med att försöka övertyga dem om att det går att påverka topparna. Och sen ska de bli förvånade och besvikna när topparna sviker. Är inte det en jävla omväg?

Vi behöver inte upprop, vi behöver nedrop.

Förutsägbarhet förstärker makten

Fackledningarnas makt är skenbar. Makt att svika har de alltid. Makt att flytta fram våra positioner har de inte, den makten finns bara i en kampvåg. Och observera: Kampvåg och opinionsvåg är inte samma sak! Upprop och uppvaktningar av fackliga toppar ger en bild, en skenbild, av att de uppvaktade har makt. Det hör helt enkelt ihop med makt, att det finns opposition. Därför bidrar oppositionen och kritikerna – både innanför och utanför LO-facken – till att upprätthålla den falska bilden av makt.

Jag tror inte det är möjligt att i dagens läge helt sudda ut skenbilden av makt, men jag tror det är möjligt att definiera sig på ett annat sätt än i förhållande till den skenbara makten. Betyder det att man inte ska inge hopp? Jo, man ska inge hopp om klassens egen styrka, inget annat. Var inte opposition, var klasskämpar.

När det finns en stor mängd kämpande arbetarkollektiv kommer det givetvis att framtvinga en förändring av bland annat LO:s ledning och struktur. Organisationen kommer att spricka eller vittra bort eller förvandlas till något skitbra eller liera sig med statens våldsapparat för att försöka slå ner den kämpande klassen. Behöver vi nu veta vilket? Nej.
Det viktiga är inte att sitta och fundera på frågor som ”hur ska vi radikalisera LO” eller ”hur ska vi bredda vår radikala rörelse” utan det är ”hur ska vi mobilisera kollektivet”. Det är kollektivet i rörelse som driver fram förändringar och revolter, reformer och revolutioner.

Under ytan

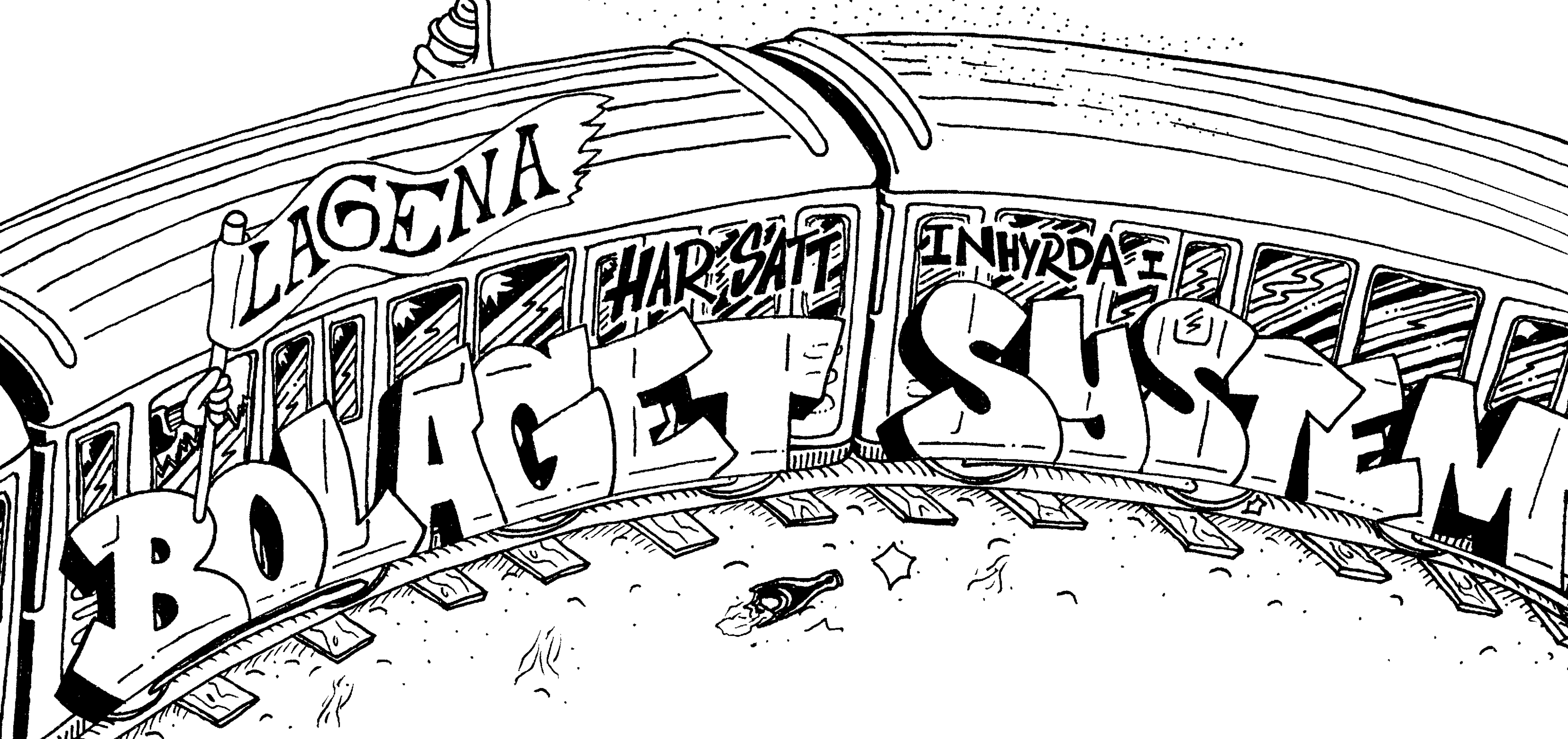
Ansiktslöst motstånd är inte något vida känt uttryck, men det kan i alla fall vara intressant att ta upp det. En sak som är bra med begreppet är att det uppmärksammar vad som verkligen pågår på en arbetsplats i stället för på bara vad som händer formellt, på möten, i fackföreningslokalen etc. Det som är dåligt är att man springer in i den andra väggen och kallar allt som händer under ytan för motstånd. Det gör att begreppet motstånd förlorar sin mening.

Det finns de som tror att det ansiktslösa motståndet i form av undandragande av olika slag, är något nytt. Till och med att det är en omformning av kampen, något som har tagit över efter de öppna gammaldags fackliga striderna. Men jag menar att det är helt fel. Det där att folk snor åt sig extra raster, snattar, gör som de vill under ytan, etc. Det har alltid funnits. (Läs till exempel Sture Källbergs berättelse *Ackord* som beskriver en arbetsplats på 1950-talet. Finns på *folkrorelselinjen.nu*.)

Osynlig är ibland ofarlig

Många av de aktiviteter som brukar nämnas under rubriken ansiktslöst motstånd är helt enkelt reformism, illegal reformism. Ett sätt att få det litet bättre utan att det på något sätt ändrar grundförutsättningarna. Sådant förekommer hela tiden, dock ofta utan den legala reformismens fördel att ge till alla. Jämför att sno åt sig själv en extra kvartsrast med att gemensamt utöka sina raster eller förhandla fram förkortad arbetstid.

På de flesta arbetsplatser är man underbemannade idag och jobbar för mycket. Alla sätt att kämpa emot det bra. Men det räcker inte med bara osynliga metoder. Bristen på verkligt motstånd har gjort det möjligt att skära ner våldsamt på arbetsplatserna under de senaste 20 åren och att förvandla en stor andel av de fasta job-

ben till osäkra anställningar. Det har inte hjälpt ett dugg, att de som kunnat smyga till sig en extra rast, förmodligen har gjort det. Däremot har smygpauserna givit en möjlighet att orka med trots den ökade pressen. Det vill säga det är överlevnad, anpassning, reträtt – inte motstånd. Sno åt sig den som törs och rädde sig den som kan, är individuella överlevnadsstrategier, inte kollektiva kampformer.

Vardagsbeteende

På min tidigare arbetsplats Stockholmsbagarn var det absolut så att den kollektiva andan och våra stridserfarenheter präglade vårt vardagsbeteende, och det i sin tur bidrog till att vi kunde vinna även öppna strider. Men vårt sätt att vara hade blivit så självklart att man inte tänkte på det. Däremot märktes det efter nedläggningen av Bagarn, när vi bytte arbetsplats och blandades upp med ett annat arbetarkollektiv med andra vanor och erfarenheter. På den nya arbetsplatsen fanns också en aktiv fackklubb med positiva sidor. Till exempel var det flera av de aktiva i den klubben som åkte ut till små arbetsplatser och informerade och pratade med arbetarna där om deras rättigheter. Några var också aktiva med att planera och genomföra blockader. Medan den styrka vi från Bagarn hade med oss var den kollektiva mobiliseringen och stridsberedskapen.

Efter några månader på den nya arbetsplatsen var det en av våra nya arbetskamrater som berättade något som jag skrev upp och sparade. Han sa så här: ”Det har förändrats oerhört mycket på den här avdelningen sen ni från Bagarn kom hit. Innan ni kom så sprang folk omkring med brödtravarna. De var rädda hela tiden, rädda för arbetsledarna och för varann. Folk snackade skit om varann och tävlade om att vara duktiga och skvallrade på varann. Nu har det blivit annorlunda, för ni kom hit med helt annan sammanhållning och är inte rädda och det smittar av sig. Vi springer inte längre, allt har blivit mycket coolare. Det finns fortfarande dom som snackar skit och skvallrar, men inte lika många som förut. Folk har börjat snacka med varann i stället och ta det mycket lugnare och skratta. Ni anar inte vilken skillnad det är.”

Vi behöver både det ansiktslösa vardagsmotståndet och det synliga organiserandet och striderna. De hänger ihop och där bara en av sidorna förekommer blir arbetarkollektivet i längden svagt. Där båda sidorna finns så stärker de varandra och kollektivet.

Synen på arbete

Inom vänstergrupperingarna finns olika syn på hur man ska se på att vara arbetare och att arbeta. Från att man ska vara stolt proletär till att man ska hata arbetet. Jag tror att alla påbud när det gäller sådana saker är ett misstag, det är livsstilspolitik. Om man bedömer det som händer på en arbetsplats, eller andra arbetare, efter hur

väl det/de passar in i den livsstil som man som vänsterperson för tillfället bekänner sig till, då kommer man att missa en hel del kamppotential och förmodligen ha en splittrande effekt på kollektivet.

Motsättningen mellan arbete och kapital är objektiv, den finns där även om chefen är progressiv och arbetsledaren snor med sig halva företaget hem och arbetaren är kristdemokrat. Motsättningen hänger inte på om människor gillar eller hatar att bygga bilar eller sköta gamlingar eller köra buss.

Det finns få människor som avskyr varje minut av sitt arbetsliv. Det finns få som älskar varje minut. De flesta har blandade känslor. I stället för att ha åsikter om vad man ska känna ger det kanske mer att uppmärksamma den dialektik som finns i arbetet.

Det störde mig när en del bagare på min arbetsplats inte ville genomföra en övertidsblockad därför att ”man lämnar inte en jäsande deg”. Vilken unken gammal lojalitet som stod i vägen för vår berättigade kamp! tyckte jag. Med rätta, för det stod faktiskt i vägen. Men samma bagare kunde utan tvekan strejka, visade det sig. Det där med den jäsande degen hade egentligen inget med lojalitet mot arbetsgivaren att göra. Det var något annat, som hade två sidor och kunde vara både drivkraft och hinder.

Striderna på en arbetsplats handlar oftast om våra egna arbets- och livsvillkor – lön, arbetstider, anställning, arbetsmiljö. Det förekommer också att ett arbetarkollektiv tar strid för ”kvalitet” i meningen att man vägrar göra ett dåligt jobb – till exempel dålig vård eller dåligt bröd. Man bryr sig mer om vårdtagarna eller brödätarna än om företagets profitkrav. Det är inte arbetaren och företaget som är vi – det är arbetaren och ”konsumenten” som är vi – subjektet. Då handlar det inte om arbetsmoral utan om klasståndpunkt och om makten över produktionsmedlen. Potentialen i sådana strider, och sprängkraften i den dialektiska motsättningen mellan olika sorters strider ska man inte underskatta.

Springa före blir springa ensam

”När de som står längst bak kommer i rörelse…” Den som läst eller hört mig flera gånger har hört denna fras till leda, men jag tar med den ändå, som alltid.

Den som är fackligt eller politiskt aktiv spejar ofta efter dem som man tycker står längst fram. De som verkar mest avancerade, säger bäst saker, tycker rätt (det vill säga som jag). Man försöker samla de där som står längst fram, och så tågar man iväg med dem. Eller springer före. Tanken är att de andra, mindre avancerade, ska följa efter. Men det man gör då är att man drar ut kollektivet som ett gummiband. Antingen brister det, eller så slår det tillbaka. Man vänder sig om och ser att de andra är inte med längre. De står kvar därborta eller har gått nån annanstans. Om man däremot kan få de som står längst bak att komma i rörelse – då driver de alla andra framför sig.

Betyder det att man inte har någon nytta av medvetna och aktiva personer? Givetvis har man det, men mobiliseringen av kollektivet sker bakifrån, underifrån.

Åsiktskollektiv och arbetarkollektiv

En strategi som utvecklas på arbetsplatser, som till exempel *folkrörelselinjen*, har andra förutsättningar än en strategi som diskuteras fram i en politisk organisation/gruppering.

I den politiska grupperingen samlas man för att man har gemensamma åsikter. (Trots det uppstår ofta splittring och utmattning när man ska försöka formulera vart man ska och vad det är bra för, det vill säga när man lägger fast sin politik.) På arbetsplatsen samlas man för att man har råkat hamna på samma jobb. Varken mer eller mindre.

På en vanlig arbetsplats kan det finnas folk som röstar på alla riksdagspartier plus förstås folk som inte röstar, där kan finnas gott om religiösa människor, där kan finnas folk från alla de gamla öststaterna, Latinamerika, Asien, Afrika. En del är belästa, många läser inte alls. Folk kan vara i åldrar från 16 till 67 och ha massor av olika bakgrunder och åsikter. Människor reagerar olika på politiska begrepp beroende på sin bakgrund. På mina arbetsplatser har det saknats gemensamma erfarenheter av till exempel hur den svenska fackföreningen fungerar på gott och ont. Inte heller ett begrepp som ”radikal” väcker gemensamma associationer hos till exempel de eritreanska killarna och de muslimska tjejerna. Alla har förstås sina viktiga erfarenheter men de är inte gemensamma. Vi var tvungna att skaffa oss gemensamma erfarenheter på vår gemensamma arbetsplats och utgå från dem för att kunna rådgöra och utveckla taktiken. På så sätt vändes en svag sida hos kollektivet till en stark.

Göra Rätt är inte alltid rätt

Att göra gemensamma erfarenheter betyder inte att man behöver göra Rätt i varje ögonblick.

Det finns ett exempel i Hopsnackat, berättelsen Rehabfallet. Den lokala fackklubben på ett bussgarage bestämmer sig för att stämma företaget till tingsrätten i en fråga som förmodligen inte kan vinnas den juridiska vägen. Om man plockar ut den grejen isolerat så skulle den kunna vittna om omedvetenhet och illusioner. Men klubben gjorde så för vinna tid. Den tiden användes för att mobilisera arbetarkollektivet och det gjorde att man vann i stridsfrågan.

Ett annat exempel: På Stockholmsbagarn där jag jobbade i många år och också var klubbordförande i många år, så hände det vid flera tillfällen att folk ville göra sig av med en viss arbetsledare eller chef. Jag tänkte att vad spelar det för roll, det är kapitalism oavsett vilken chef vi har, det är fel grej att ägna sig åt. Jag kanske hade kunnat genomdriva min ståndpunkt, vunnit mot kamrater med mindre vana att argumentera. Men vad hade kollektivet vunnit på det? En falsk enighet. Förmodligen hade illusionen att allt nog skulle bli mycket bättre med en annan chef, ändå levt kvar.

Vi lyckades flera gånger göra oss av med chefer. Ibland blev det bättre, ibland blev det sämre.

Vi gjorde två gemensamma erfarenheter: Dels att den enskilda chefen inte spelar så stor roll. Illusionen försvann stegvis. Dels en erfarenhet av vår kollektiva makt, att vi kunde göra oss av med en chef vilket också innebär att vi kan klara mycket annat.

Att skaffa sig vanan att bestämma tillsammans, är viktigare än själva beslutet i en enskild fråga. Vill man i en fackklubb ha beslutande medlemsomröstningar så får man stå ut med att besluten inte alltid blir som man själv skulle vilja. Om man är en vald företrädare i ett arbetarkollektiv, som beslutar om något som man själv inte kan stå för, så får man driva det ändå. Tycker man att det är ett så uselt beslut att man omöjligt kan driva saken, då får man avgå. Fackliga uppdrag är inget självändamål.

Ofrånkomlig och problematisk

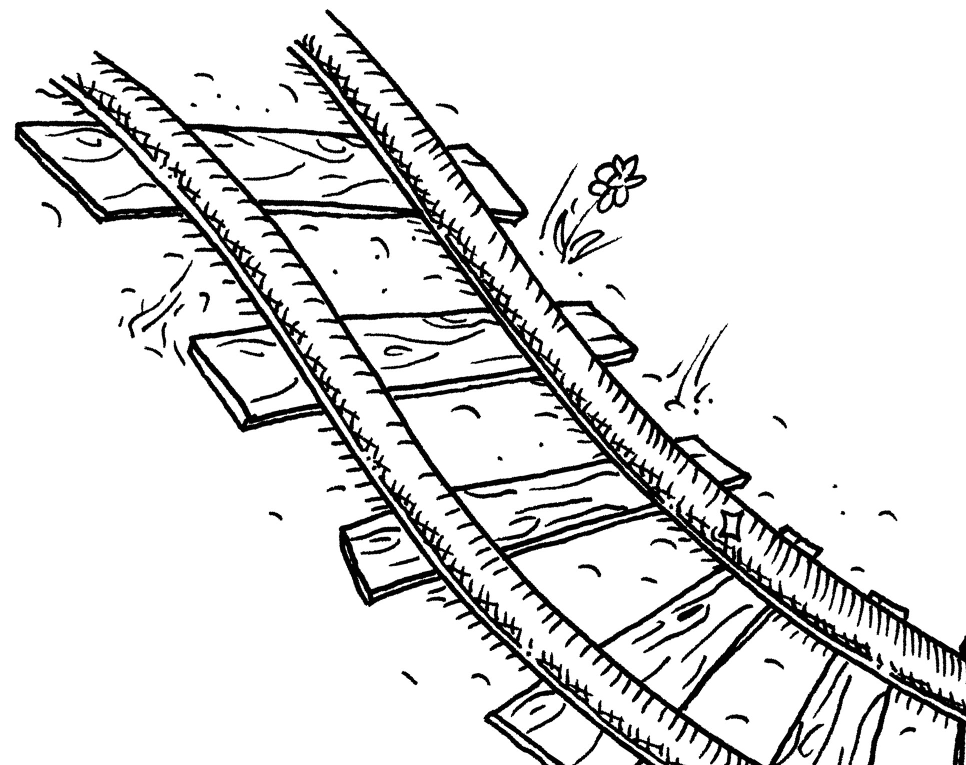
Organisering är nödvändig men aldrig problemfri. När man väljer organisation eller organisationsform så väljer man inte en Lösning med stort L utan snarare ett Problem. Vi skulle kunna slippa oerhört mycket ointressant käbbel, om vi åtminstone kunde vara överens om en problematiserande syn på organisationer. Våra olika val och deras följder är sammantaget klassens gemensamma problem.

Jag brukar sammanfatta (och grovt generalisera) de gemensamma problemen så här:

De reformistiska organisationernas samhälleliga funktion är att ofarliggöra den större delen av arbetarklassen genom passivisering och byråkratisering. Trots att det inte är den ärlige reformistens önskan eller strävan. De radikala organisationernas och grupperingarnas samhälleliga funktion är att ofarliggöra resten av klassen genom utmattning och splittring. Trots att det inte är den ärlige radikalens önskan eller strävan. Är icke-organisering lösningen? Nej, det är också en organisationsform, och dess funktion är att ofarliggöra genom individualisering och flyktighet.

Lösningen då, vad är det? Det är arbetarkollektivens och klassens självständiga kamp. Men den är inget som uppstår ur ett problemfritt drömläge utan den pågår, motverkas och utvecklas i det dagliga livet i den skiten vi står i.

Frances Tuuloskorpi är redaktör för antologin Hopsnackat. Artikeln bygger på ett föredrag som hölls på klasskampskonferensen Vår Makt i Malmö 2010.

Utkast till en kvinnokampsbibel

Om att göra motstånd...

Hellre en misslyckad aktion än att somna framför tv:n.
Eva X Moberg

Att se upp för...

En queer handling anses förskjuta heterosexuella normer för hur vi bör uppföra oss och rikta sökarljuset mot det som uppfattas som normalt. Vilket skulle vara queerteorins subversiva potential. Själv är jag tveksam om inte förment radikala uttalanden som dessa åtföljs av en maktanalys baserad på ordentlig empiri. I vissa grupper måste således en vit heterosexuell man från medelklassen framstå som den queeraste av alla. Kan sexköpare och pedofiler vara subversivt queera? I sin avart lockar ordet till en ständig diskussion om vilken handling som egentligen är den mest skeva eller från normen avvikande.
Cristine Sarrimo läser om queerteorin, Sydsvenskan 16 december 2006

Den gamla porrindustrin var en högerindustri. Dolda pengar, dold synd, dolt sex, dold promiskuitet, dolda profiter, dold njutning inte bara genom sexet, utan också genom köpandet och säljandet. Den nya porrindustrin är en vänsterindustri; hyllad av grabbarna från sextiotalet som enkel njutning, offentligt sex, horan ut från det borgerliga hemmet, ut på gatorna för alla mäns demokratiska rättighet, hennes frihet och sexualitet är som hans hora. Vänsterns smutsiga lilla hemlighet vad det gäller porrindustrin är inte sex utan kommersen (…) Kapitalism är plötsligt inte fel när varan är en hora, profiten är inte fel när den alienerade arbetaren är en kvinnlig köttbit, fattigdom är plötsligt inte fel när det är utblottade kvinnors fattigdom som driver dem att sälja sig själva, tortyr är inte fel när de torterade är kvinnor, horor. Den nya porren är vänsterpräglad, och den nya porren är en ofantlig kyrkogård dit vänstern har kommit för att dö. Vänstern kan inte ha både sina horor och sin politik.
Andrea Dworkin, Pornography: Men possessing women

I västvärlden är kvinnoförtrycket mer subtilt. Om vi tar könsstympning av kvinnor, borttagning av klitoris, så görs det fysiskt i Egypten. Men i väst görs det psykiskt. Så även om kvinnor har sin klitoris kvar, så har den förbjudits; den togs bort av Freud och mainstreamkulturen.
Nawal El Saadawi

Om kvinnors vardag...

– **Om du börjar ropa** och bära dig åt blir det värst för dig själv.
Hon talade lugnt och bestämt. Den ljusa, genomträngande kvinnorösten fick Petronius att tänka på sin mor. De började kasta av sig blusar och skjortor och ställde sig runt honom. Deras svällande bröst sken i mörkret. Bröstvårtorna stod rakt ut. En av kvinnorna böjde sig över honom. Han kände hennes händer famla med hans pehå och magbältet. Hon grep tag om skampåsen. Han jämrade sig.
– Ta det lugnt.
Han såg de andra två knäppa upp klaffarna på sina byxor och blotta sina håriga trekanter.(…)
– Neej! Petronius röst ekade i skogen. Nu när han hade skrikit blev han ännu räddare. Han försökte resa sig. Skulle han fly så var det nu. Hårda grepp om handlederna tvang ner honom.
– Det är väl inget att skrika för. Vi gör ju dig inget ont. Hon stod på knä över honom och förde hans hand mot sin clitoris och rörde sig fram och tillbaka. Flaskan vandrade mellan de andra.
– Jag vill inte! skrek Petronius och försökte få bort handen. De tvingade ner honom igen.
– Varför inte det? Det gör väl inget. Du har nog varit med förr.
Gerd Brantenberg, Egalias döttrar

Varför leder inte moderrätten till förtryck av mannen?
Faderrätten bygger på att släktet räknas på fadersidan, moderrätten på att släktet räknas på moderssidan. För att vara säker på faderskapet måste mannen kontrollera kvinnans sexualitet, han måste veta att ingen annan man kan ha ”sått sin säd” i hennes ”jord”. Hon måste bli hans, hennes ”jord” måste tillhöra honom, hennes kropp måste bli hans egendom. För att vara säker på moderskapet däremot, behöver ju inte mannen kontrolleras. Mannen måste inte bli kvinnans egendom för att kvinnan ska veta moderskapet. Moderrätten för alltså inte till förtryck av mannen.
Elisabet Hermodsson, ur Någonting annat har funnits, red. Birgitta Onsell

Sexismen förutsätter artismen. Utan ett bortseende från djurs upplevelser och intressen, utan djuren som de accepterat underkuvade, fungerar inte den sexualiserade underordningens associationspolitik.
Lisa Gålmark, Skönheter och odjur

Jag minns min första grammatiklektion. Jag var sex år och skulle lära mig skillnaden mellan maskulint ”de” – ils och feminint ”de” – elles. Om det i en församling på tusen kvinnor fanns en man så skulle jag säga ils, för den ende mannen bestämde, förklarade lärarinnan. Det hela illustrerades i boken på följande vis: En liten gosse drog i ett rep. I andra ändan fanns tio små flickor som också drog allt vad de orkade. På nästa bild hade gossen vunnit, lekande lätt, och flickorna låg i en hög och pustade.
Ebba Witt-Brattström, Nio kvinnor nio liv, 1977

En kvinna som inte bryr sig om vad männen tänker om henne – ahh, det är farligt. Det är den värsta tänkbara förolämpningen mot det manliga egot.
Martha Shelley, 1970

As far as I'm concerned, being any gender is a drag.
Patti Smith

Om feministisk teori...

Jag skulle säga att jag är först och främst en feministisk teoretiker, innan jag är queerteoretiker eller hbt-teoretiker.
Judith Butler

Äktenskapet mellan marxism och feminism har fungerat ungefär som äktenskapet mellan make och maka i äldre engelsk lag: Marxism och feminism är ett, och det enda är marxismen.
Heidi Hartmann

Om den värld vi ska bygga...

Den sexuella revolution som kvinnorna skall genomföra måste se ut på ett annat sätt. Den måste ge kvinnor möjlighet att bevara sin självständighet, sin värdighet, sin respekt för sig själva, samtidigt som den ger dem glädje, värme, livslust. Den sexuella revolutionen innefattar en omvärdering av all mänsklig samlevnad; den ökar vår spännvidd när det gäller känslor, upplevelser, möjligheter. Sexualiteten blir en rätt inte en plikt. Den blir en glädje, inte ett krav. Kärleken är inte längre slaveri, utan en berättelse om tilltro och ömsesidig handlingsförmåga.
Birgitta Boucht och Carita Nyström, Denna värld är vår! – handbok i systerskap, 1975

Redo nu som aldrig förr, att tända facklorna igen innan det blir mörkt. Lika bra du gör honnör, för snart kommer vi och knackar på din dörr. När vi kommer är det bäst du går, för vi har sikte på ett helt annat mål. Stäng dörren efter dig när du går, general Babylon. När vi kommer är det bäst du går, för vi har fokus åt ett helt annat håll.
Syster Sol, När vi kommer

Då dagens samhälle präglas av enformighet och helt utan relevans för kvinnor återstår för civiliserade, ansvarstagande och spänningssökande kvinnor endast att störta regeringen, eliminera det ekonomiska systemet, införa fullständig automatisering [av fortplantningen] och utplåna det manliga könet.
Valerie Solanas, SCUM-manifestet

Det finns inget mörker, min dotter,
mörker är stulet ljus.
Stjäl krämarn ljuset från dig,
så bryt dig in i hans hus.
Kent Andersson, Balladen om brödupproret

Tove Ringmar, Thomas Hesslow

Fett, parallella verkligheter och kollektivisering

Illustration: Linn Ahlgren

Hur står det till med könskriget idag? Har feminister en annan roll idag än tidigare? Brand gör ett nedslag i den frihetliga feministscenen.

1. ***På vilket sätt arbetar du feministiskt?***
2. ***Vilken eller vilka feministiska frågor har spelat störst roll i ditt liv?***
3. ***Vad är feministernas roll idag? Skiljer den sig från hur det har sett ut tidigare?***
4. ***Vilket är ditt finaste aktivistminne?***
5. ***Finns det någon feministisk aktivism som du saknar och skulle vilja driva om du fick möjlighet?***

Ida Gulbrandsen, anställd på och engagerad i Stjärnjouren, Sundbybergs tjej-jour

1. För mig innebär feminism att motarbeta ojämlika maktrelationer. Det gör jag till exempel inom mitt arbete, där jag utbildar andra tjej-jourer i hur vi kan jobba för att förändra tjejer och killars olika villkor. Men det handlar också om att på ett personligt plan agera maktutjämnande, som att peppa och lyfta fram andra, att själv ta plats och att synliggöra och förändra begränsande maktstrukturer.

3. Jag tänker att feminismernas roll idag är att inte nöja sig med en vision där vita, heterosexuella, medelklass, kulturkristna cis-kvinnor utan funktionshinder och med medborgarskap, behandlas lika bra som män med liknande förutsättningar. Vi måste tänka och agera större än så. Därför är det viktigt att inte acceptera den avpolitisering som sker i samhället, utan istället formulera alternativ till den nyliberala ideologi som bygger på hierarkier, individualism, konkurrens och konsumtion. Vi måste även bli bättre på att samarbeta utifrån våra olika förutsättningar och engagera fler i vår/a kamp/er.

4. Det finaste är den fika mot utförsäljning som jag och Klara, som jag bor med, arrangerade när vår hyresrätt i en Stockholmsförort riskerade att säljas ut för några år sen. Vi bjöd våra grannar på nybakade bullar och argument mot utförsäljningen av allmännyttan. Det var en del av vår större mobilisering där vi spred ut flygblad och satte upp lappar i trapphusen och det bidrog till att ombildningen stoppades.

5. Jag skulle vilja vara den cis-man som tog initiativ till en feministisk icke-våldsrörelse inom den utomparlamentariska snubbvänstern. Där självkritisk förändring av våldsförhärligande maskulinitetsideal och det egna platstagandet förenas med långsiktigt feministiskt och antirasistiskt engagemang i form av läxläsning, flyktingguideverksamhet, killgrupper och bullbak.

Sara Hansson, serietecknare och initiativtagare till Dotterbolaget

1. Jag är kvinna och håller på med serier. Jag samarbetar i serietecknarnätverket Dotterbolaget med kvinnor och transpersoner och gör tillsammans fanzines, böcker, gatukonst, utställningar, livetecknande och mer sånt gött.

2. För mig personligen, sexualpolitiska såsom rätten till sin egen kropp och kvinnofrid. Samt att få syn på könsmaktsordning i nära relationer. Och systerskapet. SYSTERSKAPET!

3. Att aldrig nöja sig, att se längre än sitt

eget land och hudfärg och kämpa mot en global könsmaktsordning. Tycker jag är viktigt. Systrar i alla länder förenen eder!

5. Ja tusen. Jag skulle vilja luras mer, typ klä ut mig och utge mig för att vara nån annan, ta mig in på möten, skicka fejkade mejl och brev, hålla på och störa störiga myndigheter, till exempel Migrationsverket.

Hanna Wildow, grundare av den queera och feministiska mötesplatsen Högkvarteret

1. Jag jobbar med att skapa queera och feministiska rum, alternativa sfärer och parallella verkligheter, som existerar i gränsland mellan historia, nuet och visioner om framtider. Just nu mestadels i, kring och med Högkvarteret, en dröm som blev verklig på Närkesgatan 8.

2. Vid olika tidpunkter har olika frågor spelat så ofantlig roll att jag omöjligen kan säga att en varit viktigare än en annan. Men sedan några år tillbaka är det i synnerhet behovet av autonoma mötesplatser och feministisk konst som upptar mest plats i mitt huvud och hjärta.

3. Jag tror att feministernas roll är att alliera och se varandras styrkor, fastän att vi driver vitt skilda frågor. Att inte konkurrera om vilken fråga som är viktigast, utan att se att olika frågor, strategier och kamper behöver existera och bedrivas bredvid varandra.

4. När vi med festen Defekt Idyll avslutade Prideveckan 2007 med att vinna över vakterna på Södra Bar som konsekvent försökte reglera klädseln på de personer de uppfattade som kvinnokroppar. Ryktet spred sig, och en kvart innan stängning ryckte någon mikrofonen och uppmanade festdeltagarna att visa vakterna vad vi går för, varpå i princip alla dansade med nakna överkroppar i en slags svettig verklig fantasi om att kroppar bara är kroppar och kön ganska obetydligt. Vakterna gav upp.

Transmilitanta Brigaden

1. Vi som transpersoner förkroppsligar den feministiska idén om kön som social konstruktion. Vi hade konstruerat och dekonstruerat kön många gånger om innan vita cis-feminister ens lärt sig stava till intersektionalitet.

2. Transfeminismen gav oss verktyg att vårdslöst leka sönder kön och sexualiteter och bygga om dem som vi vill. Ett pågående byggprojekt långt ifrån medelklassens samhällstillvända vi-vill-ha-en-jämställd-heterosexuell-relation-strävan. Vi bygger våra egna och varandras kroppar utifrån ohämmad lust och vulgära könsbegär. Feminismen har historiskt sett varit ett vänsterprojekt, men utnyttjas nu hejvilt av borgarasen i nyliberal jämställdhetsidioti. Därför måste vi radikalisera feminismen och samarbeta med andra sociala rörelser för att omkullkasta kapitalismen och staten, krossa rasismen, få alla att bli veganer och trans, ogiltigförklara alla nationsgränser och utrota manlig viskultur.

5. Vi är trötta på att arrangera festivaler och panelsamtal och detta evinnerliga textskrivande, som verkar vara omåttligt populärt, särskilt i Stockholm. Det är dags att vi ägnar oss åt feminismens revolutionära och visionära praktik.

Klara och Anna, Ingen Människa är Illegal

1. Genom att försöka bryta upp de gränser som finns kring kön, nationaliteter och sexualiteter, då dessa är illusioner som legitimerar och konstruerar våld. I detta ingår att skapa allianser som ger alternativ och möjligheter till annan infrastruktur och att bryta isolering och utsatthet. Att se till att kvinnojourerna blir verkliga antirasistiska platser där personer utan papper inte exkluderas.

2. Att maktlösheten och instängdheten (det trånga utrymmet) skapar galenskap och dödar och frågan om vad vi ska göra åt det.

3. Feministernas roll idag är att inte göra anspråk på någon form av rättigheter. I rättighetssamhället blir vi beroende av en stat som tilldelar oss dessa rättigheter, dessa inom systemliga förändringar återskapar och skapar rasism då staten bygger på exkluderande. Det juridiska systemet är det som skapar skillnaden mellan den som inte har och den som har papper, ingen har något där att hämta som inte sker på någon annans bekostnad.

5. Det känns ofta långt borta eller svårt att praktisera men vi vill skapa en feminism som inte bara riktar sig mot den som har ett personnummer eller kan göra anspråk på att ha någon form av rättigheter. Vi vill ha språkverkstad, vi vill ha barnpassning, vi vill ha boenden, vi vill kunna smuggla personer tryggt över gränserna. Vi vill bryta idén om migranten som heterosexuell man samt skapa utrymme, plats för annat än det som anses normalt.

Agnes Oliver Strander, Hbtq-psykologerna, Psykologi Utan Gränser och FAT:UP, "ett fettradikalt nätverk som vill undersöka hur kroppen kan göra uppror mot smalisnormen och det vita heterosexistiska systemet".

1. Just nu handlar det mycket om att försöka föra in maktperspektiv, normkritik och samhällsperspektiv i psykologin genom att arrangera temadagar, delta i studiecirklar och försöka vara vardagsaktivist i mina studier. Mitt fettaktivistiska engagemang har bland annat lett till arrangerandet av ett fettaktivistiskt block på 8 mars och aktivism i en radical cheerleading-grupp som kritiserar normen om den "hälsosamma" smala kroppen.

3. Jag tänker mig att feminister idag dels måste kämpa för att behålla de landvinningar tidigare generationers feminister slagits för. Det handlar till exempel om att återpolitisera det personliga, som #prataomdet-kampanjen, som säkert skulle kunna genomföras på många fler teman. Men vi måste också börja förhålla oss till fler maktstrukturer än patriarkatet, såsom etnicitet, klass och funktionalitet, och skapa samarbeten, politik och solidaritet utifrån det.

4. Jag väljer nog Europride i Warzawa 2010. Den politiska innebörden i Pride-tåget blev så tydlig när det trots motdemonstranter och hat var så många som deltog. Jag hade förväntat mig rädsla men fick glädje, kamp och styrka!

5. Det skulle vara spännande att försöka skapa rum och former för att olika rörelser, nätverk och organisationer ska kunna mötas och lära sig av varandra för att skapa konkreta samarbeten, såväl inomfeministiskt som mellan feministiska och andra grupper. Det känns som att mycket aktivism pågår "i det tysta" i små vängrupper och att vi alla skulle kunna bli starkare genom att börja visa oss för varandra och kommunicera.

Mangla, en Malmöbaserad aktionsgrupp som kämpar för ett frihetligt socialistiskt samhälle

1. I Mangla arbetar vi kvinnoseparatistiskt med utomparlamentarisk klasskamp. Just nu peppar vi på vår kommande kampanj vid namn 100% mot privatisering för kollektivisering. Under hösten har vi arrangerat en föreläsningsserie på temat klasskamp/kvinnokamp. Ibland dyker det även upp en och annan "utpunkt" på vår dagordning som vi skämtsamt brukar kalla "Vuxna kvinnor gör saker tillsammans". Vi gör alltså helt vanliga direkta aktioner.

2. Det är svårt att urskilja en renodlad feministisk fråga även om vi alla i gruppen har olika ingångar till feminismen. En del av oss ser hbtq som en viktig fråga, andra mäns våld mot kvinnor eller kvinnors arbetsplatskamp. Gemensamt är väl att vi ser en kapitalistisk grund till problemet med kvinnors underordning. Feminister kämpar och har alltid kämpat för att utplåna patriarkatet. Vilka frågor som har fokuserats på har så klart också skilt sig över tiden. En viktig fråga för oss idag är att kämpa mot privatisering och profit i offentlig sektor.

4. Reclaim Västra Hamnen var en lyckad aktion där Mangla på ett tydligt sätt lyckades koppla ihop klass och bostadspolitik och visade vilka som är Malmös verkligt segregerade områden. Ah, det var riktigt kul att de boende där ute drog ihop nån sorts lynchmobb beväpnade med grepar, påkar och klassförakt och sen skrev tidningarna att det var vi som var våldsamma.

5. Vi försöker driva den klasskampsorienterade feminismen som vi saknar i virrvarret av poststrukturalism och identitetspolitik.

Vale, QPOC (Queer People of Color) och Ramma

1. Jag vet inte, just nu känner jag mig kluven till feminismen. Jag skulle kunna säga att jag alltid arbetar utifrån en feministisk bas, men det är inte längre lika viktigt för mig att skapa ett feministiskt frirum, till exempel att jaga kvinnliga föreläsare. Kanske är det för att idén om jämlikhet är så liberal att jag försöker värja mig för att såna liberala idéer ska växa i mig, blandat med att jag inte brinner för att skapa miniatyrvärldar och illusioner om trygghet (inte sagt att såna rum inte är viktiga, det är de). Jag arbetar feministiskt genom att hela tiden försöka ta den plats som jag vill ha, alltså att försöka hitta allierade för att driva igenom sådant som jag vill göra. Att försöka ta mig runt patriarkatet.

2. Feminismen är viktig för att den gör vad vissa skulle kalla för "splittrar". Det tycker jag är dess viktigaste bidrag inom den utomparlamentariska rörelsen, att feminismen alltid skapar, vad heter det, eh, clash, dynamik, den tvingar folk att tänka och ifrågasätta sina positioner. Jag tror att den har bidragit mycket till att rörelsen har utvecklats och faktiskt skulle kunna lyckas uppnå något beständigt där fler kan vara möjliga. I mitt vardagsliv spelar andra feministiska frågor stor roll, som ett fungerande dagis som jag har råd med.

3. Att hela tiden ifrågasätt grundantagandet om kvinnor som en enhetlig grupp, en myt som ofta sprids i samhället, och att motverka den liberala feminismen som försöker få folk att tro att feminister vill ha samma rätt som män att vara kapitalister.

5. Jag skulle vilja säga 6 timmars arbetsdag, annars är jag nöjd med det som jag jobbar med nu. Det finns så många som är bättre på teori än jag är, men kanske att förankra teorier. T.ex. psykoanalytisk feminism skulle jag vilja fick större genomslag.

ÖFA-kollektivet, ett 23 medlemmar starkt kollektiv för stöd, vänskap, arbete och konst.

1. Genom att alltid arbeta kollektivt utmanar vi hierarkier och tar plats på den offentliga och konstnärliga arenan på nya sätt. Det kan vara på en individuell arbetsplats, på scen med tio andra kollektivmedlemmar eller i ett samtal. I kollektivet tänjer vi på normalitetens gränser genom att alltid sträva efter (och uppnå) transparens och samförstånd i vårt arbete.

3. Feministernas roll idag är att dela på sig och organisera sig på olika platser i samhället. Att vara medveten om förtrycks-samverkan är livsviktigt. Att jämföra vilka som har det värst kan inte vara en utgångspunkt. Ett dåligt samvete stagnerar det feministiska arbetet genom att låtsas att vi är färdiga och skapar dessutom ytterligare ett ”vi och dom”. Världen är orättvis, men det betyder inte att man ska känna skuld över det man har. Ett medvetande om din position och dina (ibland privilegierade) förutsättningar är naturligtvis nödvändigt, det är också kreativt och utmanande att arbeta med.

4. Alla gånger vi inser att det kollektiva fungerar, trots tvivel och konflikt. De gånger vänskapen inom kollektivet är total och gränslös över kärnfamilj och andra sorters bastuklubbar. Alla gånger ÖFA gör omgivningen glada, arga, provocerat lyckliga, inspirerade eller kåta av just det kollektiva.

Trifa Shakely, chefredaktör för Bang och grundare av kampanjen Ain’t I a woman: för papperslösa kvinnors rätt till skydd.

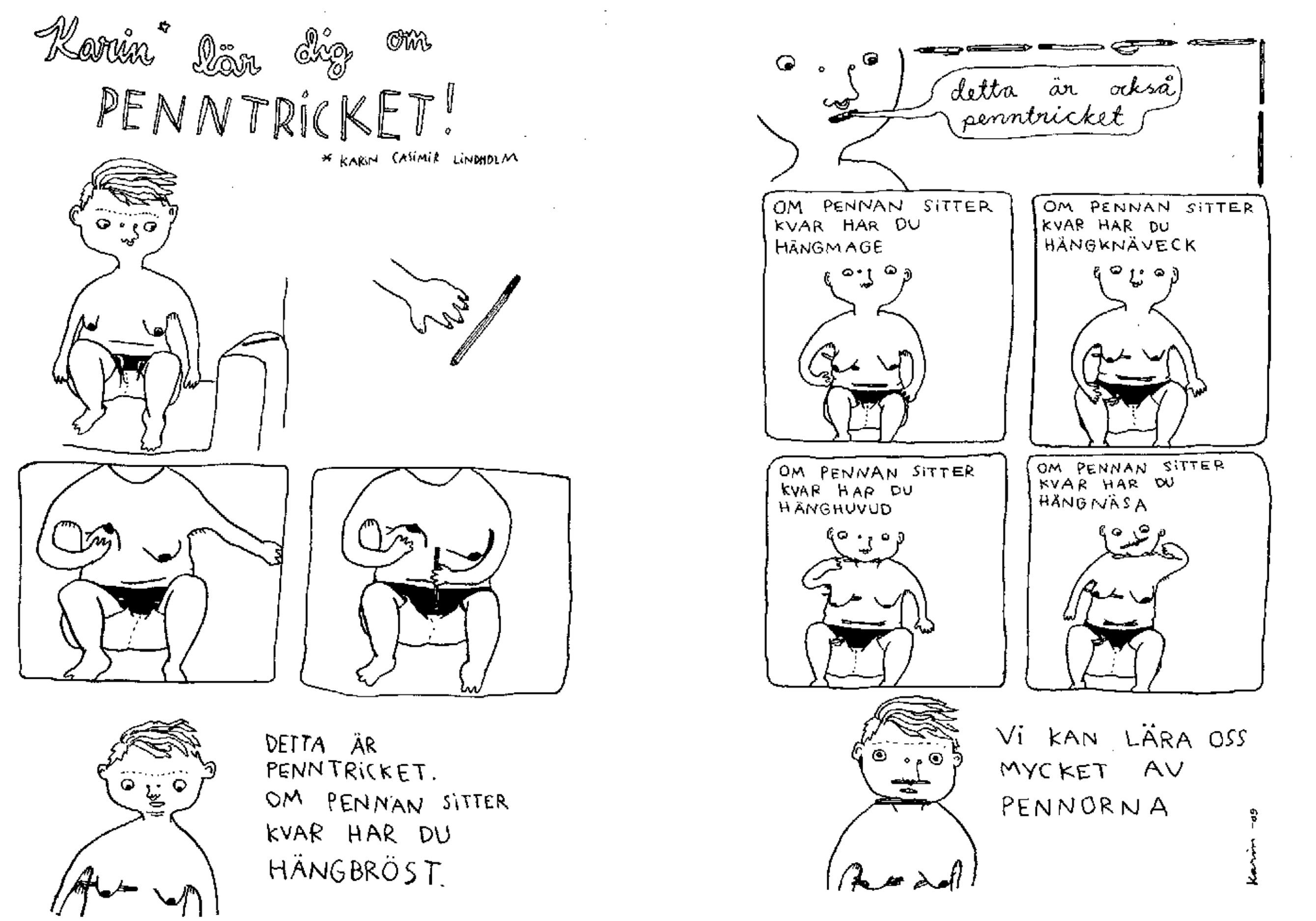
1. Feministiskt arbete för mig är en bred rättvisekamp. En kamp för positiva samhällsförändringar. I den kampen ingår bland annat antirasistisk kamp, antimilitaristiska rörelser, kampen för tillgänglighet och kampen för avskaffandet av en kapitalistisk världsordning.

2. När jag var 14 år och för första gången läste en bok av Nawal El Saadawi så var det den största aha-upplevelsen någonsin. Från och med då har olika feministiska frågor engagerat mig i olika tidsperioder. Senare bekantade jag mig med postkoloniala tankegångar och intersektionalitet som analysverktyg. Därför är det globala maktfördelningen och dess påverkan på alla människors liv, i synnerhet kvinnors livsvillkor och minoritets gruppers rättigheter som intresserar mig mest.

4. ”Fritagningar” som jag inte kan berätta ett ord om. Annars när kampanjen Ain´t I a woman lyckades med ett av målen i Göteborg, genom att se till att ideella kvinnojourer fick resurser för att ta emot papperslösa kvinnor, är ett av mina mest underbara minnen som uppfyller mig med pepp och hopp varje gång jag tänker på det.

5. För ett år sedan hade jag svarat en feministisk aktivism kring aktuella och akuta frågor som rör asylsökande och papperslösa kvinnor, intersektionell organisering, praktik och aktivism. Jag är oerhört glad för att just nu kunna säga att sådan intersektionell kamp redan är igång, tack vare samarbeten och dialog olika aktivistgrupper emellan. Jag upplever läget som hoppfullt med tanke på 8:e mars-firandet i Göteborg där många nätverk och organisationer gick ihop under parollen ”feminism utan gränser”, samarbeten bakom och dialogen som uppkommit efteråt.

Thomas Hesslow *och* ***Tove Ringmar*** *är aktiva i Psykologer utan gränser.* ***Cis-person*** *är en beteckning för en vars kön och könsidentitet (genus) är och genom livet har varit det samma. Biologiskt kön, juridiskt kön, socialt och kulturellt kön, könsuttryck och könsidentitet pekar (och av andra uppfattas peka) entydigt åt ett håll.*

Samira Ariadad

Den ätstörda paradoxen

Foto: Sannah Kvist

Ingen av oss kommer undan kroppen. Alla blickar riktas mot den. Vi måste sköta den, motionera den, hålla dieter, kontrollera och tukta den. Ätstörningar och självsvält tar bara detta allmänna beteende ett steg längre. Flykten från kroppskontrollen blir också genom kroppskontroll.

Är självsvält en subversiv motståndsakt eller en följd av samhällets skönhetsideal? Hur kan vi förklara varför var femte tjej och ett mörkertal killar (killar utgör cirka 10% av ätstörda i officiella siffor) utvecklar en ätstörning någon gång under sin livstid? Hur kan vi angripa problemet utan att prata över dessa personers huvuden?

Självsvält och så kallade osunda matvanor är inte detsamma som en ätstörning. Korta perioder av svält skapar inte nödvändigtvis större problem för kroppen, först upprepade svältperioder är långsiktigt skadliga. De dieter som många praktiserar idag innebär inte nödvändigtvis ett mycket friskare förhållande till mat än den ätstördes. I praktiken är dieten och den ätstörda självsvälten väldigt lika, både vad gäller det konstanta vägandet och mätandet, men också i föraktet mot och rädslan för slappa kroppsdelar och övervikt.

Den medicinska definitionen

Idag finns det fem ätstörningsdiagnoser: Anorexia Nervosa, Bulimia Nervosa, ätstörning utan närmre specifikationer, Ortorexi och hetsätningssyndrom. Gemensamt för ätstörningarna är att självkänslan påverkas överdrivet mycket av kroppens form och vikt. Dagens gränser för vad som definieras som ätstörning eller inte har till stor del satts i patologiska termer. Ett problem med dessa patologiska stämplar och definitioner, är att de i viss mån också är medskapande av ätstörningarna, att de återskapar och införlivas i ätstörningar.

Dessa medicinska diagnoser, men även den samhälleliga och mediala diskussionen om ätstörningar, pekar ofta på både skönhetsideal och familjeförhållanden som orsaker. Även psykosociala störningar som till exempel tvångsmässigt beteende och depression nämns. Medan anorexi har fysiologiska krav för en diagnos, som utebliven mens i minst tre månader och ett BMI under normalnivån, har de andra diagnoserna inte lika strikta krav på kroppens vikt och form. Man har funnit att en ursprunglig bantning kan vara en utlösande faktor för ätstörning, och att självsvälten i sig är belönande, en belöning som intressant nog verkar övervinna den ursprungliga hungern som undertryckts.

Självsvält i bredare bemärkelse

Plastikoperationer, dieter, skönhetsprodukter och kläder; att vi lever i en visuellt centrerad kultur är svårt att förneka. Denna visuella kultur centreras inte bara kring det yttre utan är också med och formar de tankar och metoder som man flyr genom, både flykten i sig och hur man gör det. Vi behöver vara medvetna om hur djupt rotad den kulturella kopplingen mellan det feta, det orena och det svaga är hos oss. Om vi säger att ätstörningar enbart handlar om idealbilder kvarstår vi i samma logik och reproducerar ett ensidigt fokus på bilder som om de vore allsmäktiga, mer betydelsefulla än eller frikopplade från andra sinnes- och verklighetsupplevelser.

Poängen är att bilder handlar om allt förutom just bilder. När Susan Bordo skrivit om de fördelar som kommer med slanka kroppar är det indirekt det hon satte fingret på: hur utseende handlar om allt annat än utseende. Om vardagens alla fördelar och belöningar för smalhet, om nödvändigheten av utseendet för att som kvinna anses intelligent, disciplinerad etc. Om hur enklare det är att få jobb, att det anses attraktiv och att det ger fördelar inom så många områden. Istället för att enbart diskutera skönhetsideal bör kopplingen mellan övervikt och ett intryck av ohälsa, lathet, dumhet och svaghet uppmärksammas. Det är denna koppling som nödvändiggör de utbredda dieterna, och att deras konsekvenser inte ifrågasätts.

Ätstörningar förekommer förstås inte bara hos folk som vänder sig till sjukvården och genomgår processen att få en diagnos. Både ätstörningar och självsvält existerar i en bredare bemärkelse än den diagnoser ger utrymme för. Självmodifikation är idag vanligt och anses normalt. Folk försöker i stor omfattning förändra sina kroppar exempelvis genom dieter. Den frene-

tiske självbehärskaren, ibland utmärglad, skiljer sig enbart genom att gå längre än de flesta andra i sin självbehärskning.

Kanske är den ätstörda personen inte unik utan har bara tagit till sig dessa påbud, det vill säga självtillvändheten och skulden, in absurdum. Anorektikern går så långt att hon går bortom att spegla samhällets krav, normer och imaginära idealkroppar. Dessa krav och normer, som snarare bör förstås som mera exklusiva än inklusiva, har gjort att hon med de existerande metoder som finns i hennes värld försöker omfamna och omskapa sin utestängning. Det vill säga: om man säger att det är något fint med självdisciplin, om normer och en lustfylld värld känns långt bort, aldrig är inkluderande kan man ta ett språng från denna värld, från normaliteten och från lusten helt och hållet: till exempel normalt ätande. Anorektikern går bortanför gränsen för hur mycket hon ska disciplinera sig själv, i många fall medvetet, i andra fall inte. I och med det är hon paradoxalt nog, likt de överviktiga, ett monster som hälsopolitiken och arbetsmarknaden behöver dölja för att kunna se sig själv i spegeln.

Protest eller motstånd?

Vilken kropp "flyr" de med ätstörningar ifrån och vilken skapar de? Varför rikta sitt behov av makt, subjektiv aktiv handling och protest mot den egna kroppen? Här finner vi en gemensam beröringspunkt med frågor som rör sig bortom ätstörningar, men där ätstörningar har kunnat fungera som en ledstjärna.

Kapitalet bör just ses som en logik som både skapar och tolkar våra handlingar, som de saker vi gör verkar igenom. En logik som oftast, men inte alltid, bestämmer vad men också hur vi gör saker. Metoden att förändra sig själv och den egna kroppen, oavsett om syftet är att passa in i en normalitet eller fly denna normalitet, är så allmängiltig och spridd i samhället, att det också blir genom denna självtillvända metod som många handlingar, inklusive protester, yttrar sig.

Vi bör göra en distinktion mellan protest och motstånd för att förstå sådana självtillvända handlingar. Självsvält eller ätstörningar kan tolkas både som aktiva protester eller symtom på en skada en person orsakats. Vad är en protest om inte just ett "nej", ett undandragande? En protest mot att aldrig räcka till så man inte ens försöker vara en del av de normala, vackra, mot att alltid betraktas, dömas, om än omedvetet. Det kan vara en protest mot alla lustar som man har drabbats av och man därför försöker utradera – både hos andra (genom isolering) och hos sig själv. Men motstånd syftar till att överkomma ens egen underordning, något som enbart kan göras kollektivt. Att genom nejet eller genom ett gemensamt skapande etablera en annan världsgrund – att vägra behöva välja mellan att undandra sig eller tillhöra världen såsom den ser ut. Självsvält och ätstörningar skapar kritiska fält och frågor om begär, om vad trycket utifrån på en kropp kan skapa, om behov och begär eller tanke och kropp verkligen går att separera. Men i och med att övervikten fortfarande anses vara ett problem frånkommer man inte den existerande världens begärsdefinition: begäret som något som alltid är egoistiskt, fult, utbredande och ohämmat.

Paradoxalt beteende i gråzonen

Ätstörningar har en hög dödlighetsstatistik. Enbart hälften tillfrisknar och 10-20 % dör till följd av självmord eller fysiska följdsjukdomar som hjärtsvikt. Den anorektiska kroppen tynar bort. Denna konstruktion, den borttynande kroppen, kan förstås som ett undvikande av den disciplinerande och individualiserande blicken, en vilja till osynlighet. Medan psykologerna Malson och Ussher beskriver borttynandet som en symbolisk självförstörelse, kanske vi inte enbart behöver förstå det symboliskt, uppenbarligen så är det en faktisk kropp självsvälten förändrar, som tynar bort.

Samtidigt blir den anorektiska kroppen paradoxalt nog mer synlig i sin ätstörning. Den blir till föremål för sjukvårdens ökande granskning av henne, samt av henne själv som frenetiskt övervakar sin kroppsvikt, form och sitt matintag. Den ätstördas verklighet innehåller alltså dimensioner av både synlighet och osynlighet, kontroll och maktförlust. Dessa paradoxer skapar en gråzon, ett diskursivt fält, där en binär uppdelning mellan ideal och normalitet måste frångås.

Om kroppsförvrängning är en del av den diagnostiska definitionen av ätstörningar uppstår frågan om dess motsats, det vill säga en korrekt bild av ens kropp, är vad läkarkåren anser vara en frisk kroppsbild (och främst av allt, om inte denna "korrekta" kroppsbild mer är ett ideal än någonting annat då vi alla har en "förvrängd kroppsuppfattning" om det korrekta är enligt diffusa BMI-modeller). Det friska och korrekta anses vara samma sak, utan att ens de själva kan definiera det korrekta – eller få den modellen att passa in i människors faktiska upplevelser och verklighet. För att förtydliga: genom att definiera förvrängningen som det sjuka är det som om anorektikern bara ska inse att hon egentligen är tunn och på så sätt nå långt i processen mot att bli frisk. Det ger oss två problem: dels att de flesta ätstörningar inte skapar denna utmärglade kropp utan ser på ytan "normal" ut. Det andra problemet är att en objektiv, icke-förvrängd bild av den egna kroppen är en illusion som oftast inte existerar. Vårt fysiska synsätt, hela den fysiska kroppen skapas inom vissa paradigm (som säger när en kropp är ohälsosam) och påverkar vår upplevelse av den. Det är långt ifrån ett neutralt fält där friskhet har en oladdad innebörd. Vi kan mäta kroppar efter BMI eller andra metoder, och att "vara smal" eller underviktig kan vara sanningsenligt i den modellen, men vi bör akta oss för att kalla det den enda, sanna bilden. Om det är något vi bör ha lärt oss är det att hälsomodeller och objektiva bedömningar av vad alla kroppar ska må bra av är just modeller och inte självtillräckliga påbud och sanningar om vad alla kroppar bör eller måste göra. Hälso- och normalitetsmodellen krockar bland annat med de modeller som är skapade av våra känslor, av våra sinnen, rädslor och fobier.

För att kunna dra en gräns mellan sjukligt och friskt beteende är det en praktisk nödvändighet inom den medicinska logiken att referera till en normalitet, till hur det "egentligen ska vara". Problemet är att normaliteten i sig fungerar som en idealmodell. Den bygger på och innehåller dimensioner av liknande disciplinerande praktiker, även det normala innebär till exempel att gå på diet.

Anorektiker är ofta medvetna om sina kroppars utseende och har samtidigt ingen helhetsuppfattning om sina kroppar. De upplever sig ofta som fragmenterade och särskiljer kroppsdelar från varandra. Detta är inte unikt för folk med diagnostiserade ätstörningar, det handlar om en gradskillnad snarare än artskillnad mellan hur mycket man fokuserar på vissa delar. Inzoomningen på vissa kroppsdelar, och skillnaden i hur folk själva upplever dem och hur de betraktas medicinskt bör snarare beskrivas som ett glapp i vår förståelse av olika perspektiv av kroppen, istället för skillnad mellan en förvrängd subjektiv och en realistisk objektiv bedömning. Det är en självmotsägelse att försöka uppnå subjektiv objektivitet, eller objektiv subjektivitet. Den objektiva dimensionen är platt i jämförelse med hur komplex våra egna upplevelser av kroppen är.

Att forma oss själva

Begäret efter mat och en njutning av ätande kopplas både hos ätstörda och "friska" till att bre ut sig. Känslan av expansion i rummet leder oss till frågor om hur och varför många upplever sig intryckta och själva vill krympa. Karin Johannisson är en av många som observerat att när de allmänna utrymmena inte har plats för det sjuka och smärtfyllda, riktas obehaget istället till ett inre rum. Denna flykt hanterar vi genom mekanismer där den ätstörda kroppen är en av många konsekvenser. Det är ingen nyhet att väldigt många ser sina kroppar och sig själva som något som skär sig med omgivningen och har svårt att få ihop detta med den hårda självdisciplin som krävs för att inte ge sig hän åt alla njutningar. De flesta försöker att hantera denna slitning genom att befinna sig i ett limbo, andra testar sina gränser för att känna att de finns "på riktigt".

Att försöka återerövra sin egen kropp genom samma självtillvända praktiker som skönhetsindustrin och andra samhällsaktörer förordar är en paradox – men vi måste erkänna och ge utrymme för dessa båda sidor av självsvälten. Att förklara ätstörningar som effekter av skönhetsidealen är en förenkling av ätstörningens olika dimensioner. Det gäller att komma till roten, till föraktet mot att bre ut sig och ta plats, att socialt förstå fobin som drivkraft.

Är det så att självsvälten syftar till ett försök att fly sin kropp, en kropp kantad av krav och påbud som är svåra att möta? Svältens kroppslöshetskänsla och viljan till flykt från den egna kroppen, samtidigt som det paradoxala faktumet att den ätstördes liv helt cirkulerar kring kroppen, kan förklaras genom att det är en viss kropp hon vill bli av med. Kanske är det den som blivit utsatt för övergrepp och press utifrån som hon vill förkasta och en annan, mer självvald hon konstituerar. Denna kropp må vara sjuk, men det är åtminstone hon själv som valt den, skapat den.

Självsvälten går, i och med dess gränstestande och extremitet, bortom varufieringen av kroppen som attraktiv objekt och arbetsför kraft, ett agerande som strider mot kapitalets produktiva och konsumistiska inriktning. Den utmanar skillnaden mellan behov och begär: hur förklarar vi begäret till självsvält? Självsvälten och den nya kroppen som den skapar ger en möjlighet att komma ut på andra sidan, där vi väljer vårt begärande, väljer våra beroenden och inte ryggar för dem. Det kan bana väg för en ny känslighet, en som definierar sin kropp på egna villkor, efter egna illusioner.

Sjukdomen överkommer inte underordningen i sig. Den ursprungliga "viljan" hos de med ätstörningar och de skadliga effekterna av underordning som genererar flykt hos folk skulle istället kunna bli kollektiva praktiker. Kollektiva praktiker som gör anspråk på att få kommunicera på sina egna villkor. Som kräver och skapar rum för de gemensamma begär som rådande individcentrerade modeller inte ger utrymme för. Gemenskaper som stundom tar plats, stundom lämnar plats för andra.

Samira Ariadad *är frilansjournalist och redaktör för Brand.*

Källor:
– Bordo, Susan. Unbearable weight
– Bray, A & Colebrook, C. The Haunted Flesh – Corporeal Feminism and the Politics of (Dis) Embodiment
– Dias, K., The Ana Sanctuary: Women's Pro-Anorexia Narratives in Cyberspace i Journal of International Women's Studies Vol. 4 nr 2
– Malson, H & Ussher, J – Beyond this mortal coil: Femininity, death and discursive constructions of the anorexic body
– Moonga, J., An eating disorder is more than just disordered eating
– Brain, J., Anorexia as a subversive bodily act: psychic incorporation or body narratives of the self?
– Freud, S.,Vi vantrivs i kulturen

Susan Davies

Sisters are doing it for themselves

Översättning: Lena Andersson. Illustration: Joann Kneedler

Med medicinsk abort bestämmer kvinnorna själva över sina kroppar. Och där det inte är tillåtet? Det finns kvinnosolidariska och självorganiserade vägar runt de statliga förbuden.

Abort är en fråga som påverkar alla kvinnor och som därför alla personer över hela världen kommer i kontakt med i sina liv. Enligt WHO genomförs i genomsnitt en abort per kvinna och liv. Nederländerna har den lägsta siffran för aborter i världen – men till och med där genomgår var femte kvinna en abort. Även om sexualundervisning och tillgång till preventivmedel har förbättrats kommer abort alltid att vara en vanligt förekommande händelse i kvinnors liv. När abort utförs under tillräckligt goda omständigheter är det en av de säkraste medicinska åtgärderna som finns. Av de nästan 42 miljoner aborter som utförs varje år, görs dock nästan hälften i länder med restriktiv lagstiftning. De restriktiva lagarna minskar inte antalet aborter utan tvingar in kvinnorna i farliga situationer och osäkra åtgärder som kan kosta dem deras liv eller få allvarliga följder för deras hälsa. Cirka 1 av 300 kvinnor som genomgår en osäker abort (utförd av outbildad personal, med osäkra metoder och/eller i osäker/ej steriliserad miljö) dör i sviterna av den. Det är cirka 68 000 kvinnor per år, lika många döda som om det skulle inträffa en flygkrasch varje dag. Många fler kvinnors hälsa skadas, för att inte tala om att de får bära de sociala och juridiska konsekvenserna i mycket stigmatiserande situationer.

Kvinnor måste inte dö av riskabla aborter, även om lagstiftningen gör det omöjligt att få tillgång till kliniskt säkra alternativ. Det finns abortpiller som heter Misoprostol och som medicinskt har godkänts som säkra. När de används på rätt sätt är de cirka 80–90 procent effektiva för att avsluta en tidig graviditet. De har fått en spridd användning (i hemlighet) av kvinnor särskilt i Latinamerika de senaste 20 åren, vilket har resulterat i en drastisk minskning av antalet dödsfall och allvarliga komplikationer på grund av aborter. Misoprostol marknadsfördes ursprungligen som magsårsmedicin men man upptäckte att den var effektiv på flera gynekologiska områden, till exempel för att behandla ofullständiga aborter, sätta igång värkar, förhindra blödningar efter födsel och för att framkalla abort. Dock hade kvinnorna inte tillgång till information om hur läkemedlet skulle användas säkert och effektivt, eftersom informationen hölls hemlig av forskar- och medicinvärlden.

Den nederländska organisationen Women on Waves är mest känd för att med sin båt fara till länder där rätten till abort är begränsad och strax utanför landsgränsen, på internationellt vatten, utföra säkra aborter. År 2004 publicerade organisationen på sin webbplats anvisningar för säker egenhantering av medicinen Misoprostol. Det var ett svar på att landets försvarsminister deklarerat att båten var ett hot mot nationell säkerhet och vägrat den inresa. Anvisningarna finns nu tillgängliga på webbplatsen på nio språk och det finns ett supportteam online som kan svara på frågor. Alltsedan dess har Women on Waves mer och mer ägnat sig åt att direkt ute i samhället sprida information om säker hemmaanvändning av Misoprostol. Women on Waves satte också igång Women on Web, en hjälptjänst som via rådgivning på webben förenklar tillgång till säkra aborter med tabletter. Kvinnor kan då använda abortpiller hemma och få support på webben medan de använder dem, om de bor i länder med begränsad tillgång till abort. Användning av abortpillren på hemmaplan är för närvarande standard i USA liksom i flera europeiska länder och regleringen av abort med piller blir mer

liberaliserad allteftersom proceduren bevisas vara säker och enkel.

Även om den medicinska kunskapen att en abort med piller är säker att utföra i hemmet, verkar det fortfarande uppfattas som en radikal idé att kvinnor är kapabla till beslut om vad de ska göra med sina kroppar och att de själva har hela kontrollen över processen. Det finns fortfarande en attityd att en läkare eller en regering ska vara med och styra handlingen. Dock har det bevisats att kvinnor är kapabla att själva besluta om de ska fortsätta en graviditet och att de själva effektivt kan hantera de läkemedel som framkallar missfall, liksom att de själva kan identifiera komplikationer om sådana uppstår och då söka sjukvård. Efter att kvinnor har använt Misoprostol kan läkare inte avgöra om aborten varit spontan eller framkallad. Därför kan kvinnorna uppsöka sjukvården, antingen som en försiktighetsåtgärd eller för att behandla komplikationer, utan samma rädsla som vid en kirurgisk abort. För en kirurgisk abort är inte bara mer riskfylld utan också lämnar bevis efter sig. Bevis som kan leda till fängelse eller andra rättsliga följder om läkaren gör en polisanmälan.

Eftersom aborter med Misoprostol är mycket säkra och effektiva och eftersom kvinnor alltid kan uppsöka läkare efteråt, sparar metoden kvinnoliv och ger kvinnorna beslutsrätt över sin egna reproduktiva hälsa. Det är kunskap som tillhör kvinnorna, och Women on Waves har de senaste åren inriktat sig på att hitta kreativa sätt för att sprida den så brett som möjligt. En av huvudstrategierna är användningen av jourtelefoner. Women on Waves har medverkat till att starta upp fyra jourtelefoner i Latinamerika, i Ecuador, Chile, Argentina och Peru, samt en jourtelefon i Pakistan och en i Indonesien. Dessa jourtelefoner finns i länder där abort är mycket stigmatiserande och nästan olaglig, även om abortsiffrorna i verkligheten är mycket höga. Alla kan ringa till dessa jourtelefoner och av utbildade volontärer få tillförlitlig information om de säkra alternativ som finns för abort såväl som information om preventivmedel och om sexuell hälsa. Med den här kunskapen får kvinnorna de verktyg som behövs för att stå emot alla felaktiga och missledande meddelanden som kommer från antiabortgrupper liksom från kommersiella intressen som försöker slå mynt av kvinnor i sårbara situationer.

Jourtelefonerna drivs av gräsrotsorganisationer som använder mun till munmetoder för att sprida sitt budskap. De tar plats i det offentliga rummet eftersom reproduktiv hälsa är en fråga som påverkar alla. I Latinamerika har aktivisterna bakom jourtelefonerna använt graffiti, stenciler, gatuaktiviteter och rockkonserter för att informera om telefonerna. De har stämplat jourtelefonnumret direkt på papperspengar som de vet kommer att gå från person till person och har satt upp klistermärken på offentliga toaletter. Jourtelefonerna har dessutom blivit ett verktyg för att gripa in i det offentliga och politiska livet , på alla dess nivåer: från att vittna inför nationella församlingar och presentera ändringsförslag i abortlagstiftningar, till att publicera en användarhandbok för säker abort (mer information finns i länkarna nedan). Jourtelefonen i Argentina har publicerat en handbok om säker abort, med hjälp av Misoprostol, som har laddats ner över 25 000 gånger och som används som referensmaterial av flera olika hälsocenter. Varje jourtelefon får 5-15 samtal varje dag från kvinnor som behöver denna information.

Jourtelefonerna räddar inte bara kvinnors liv genom att tillhandahålla viktig information. De förändrar också abortdebatten genom att visa att abort är en verklighet som berör hela samhällslivet och genom att gå till konkret och kraftfull handling och hävda att kvinnor inte måste utsätta sig för risker för att få styra sina egna liv och sina egna reproduktiva beslut.

Susan Davies *är projektkoordinator för Women on Waves.*

Youth for the Depenalization of Abortion, Ecuador
jovenesdespenalizacionaborto.wordpress.com

Network of Lesbians and Feminists for the Right to Information, Chile
abortoinformacionsegura.blogspot.com

Lesbians and Feminists for the Decriminalization of Abortion, Argentina
www.informacionaborto.blogspot.com

Collective for the Freedom of Information for Women, Peru
www.lineabortoinfosegura.blogspot.com

Suhailee Safe Abortion Hotline Pakistan
www.facebook.com/pages/Abortion-Hotline-Pakistan/141528419232147

Women on Waves
www.womenonwaves.org

Women on Web
www.womenonweb.org

Fredrik Jensen

Varför lackar inte Bingo?

Det kallas feministisk porr. Men om det är befriande för kvinnor, varför blir inte manssamhället upprört? Vad är egentligen feministiskt i den feministiska porren?

Feministiska aktioner och yttranden brukar uppröra. Allra argast brukar medelålders män bli. Som de reaktioner genuspedagogik på förskolor kan ge: Låt ungarna vara ifred från er jävla genushjärntvätt! Efter Gudrun Schymans taliban-tal upptogs spaltmetrar av fördömanden och ”män är djur”- uttalandet ledde till att man tävlade om att ta avstånd. Inte bara från Ireen von Wachenfeldt som gjorde uttalandet (för övrigt ett citat) utan även från hela organisationen Roks.

Men kring den feministiska porren är det ganska lugnt. Ingen upprörd Bingo Rimér, inga trådar på Flashback där männen ondgör sig över den feministiska porren som kommer och förstör deras roliga. I den mån feministisk porr varit kontroversiell är för att majoritetssamhället inte förväntat sig att feminister gör porr. Medan de kritiska röster som hörts är från feminister på vänsterkanten.

Den svenska feministiska porrfilmen Dirty Diarys är en samling kortfilmer/novellfilmer som är ganska olika i sina uttryck. De som skiljer sig mest från den ”vanliga” porr jag sett är framför allt tre av filmerna. En film med fistfucking (där en knytnäve körs upp i vagina/anus), en film där en person blir penetrerad av en batong och en film där en person som uttryckligen säger att den inte vill vara med blir övertalad att ändå ställa upp och filmas när de har sex. Det har jag aldrig sett på film tidigare. De filmer som drar mot konst eller performance ser annorlunda ut men det mesta är som vanligt, närbilder på samlag, kön och avsugningar. En av filmerna skiljer sig estetiskt och närmar sig konst eller videoperformance men landar i närbild på kvinna som suger av man.

Det liknar den så kallade feministiska porren som görs utomlands. På en amerikansk alternativporrsajt finns små korta presentationsfilmer av kvinnor. Männen kommer bara in när det är dags för samlag. Kvinnorna ler mot kameran eller onanerar och pratar om hur mycket de gillar att knulla, de flesta tatuerade, piercade och en del har dreads. Männen kommer för det mesta från samma subkultur.

Dessa filmer ställer sig i mina ögon inte på motsatt sida av den ”vanliga” porren eller motsäger det som vanligtvis kallas porr. Det är svårt att tolka dem som ett normbrott. De breddar snarare utbudet, nu finns det även dreadsporr för fler smaker och ibland med mer hår. Men inga tydliga gränser har raserats som jag kan se och det finns inte heller tydliga motsägelser till de positioner vi tidigt lär oss att inta. Möjligen, och det önskar man verkligen, har filmerna tillkommit på bättre sätt.

Men vad gör den feministisk? Är det inte snarare DIY-porr? (DIY: Do It Yourself) Detta kan vara en viktig distinktion att göra, men filmerna görs sällan av de som producerar dem. Eller är allt som folk som kallar sig feminister gör, per definition feministiskt? Jag skulle själv ha svårt att ta mig rätten att kalla allt jag gör för feministiskt, bara för att jag kallar mig feminist. Jag är feminist men om jag spelar dataspel, har ett heterosexuellt penetreringssamlag eller äter en glass kallar jag inte det för en feministisk handling. Det måste finnas ett brott mot de patriarkala strukturerna för att själva handlingen ska bli feministisk.

Vad avgör då om en handling är feministisk? För mig är feminism när man agerar mot könsmaktsstrukturer, det vill säga motsäger patriarkala uppfattningar. Det kan handla om politiskt vald lesbiskhet, eller att som kille inte kolla på porr trots att alla kompisar gör det, att klä små pojkar i rosa klänningar … Allt detta är saker som retar gallfeber på män. Feministiska handlingar är att gå på djupet, att ifrågasätta och utmana djupt rotade mönster och uppfattningar vi fått av att växa upp i ett patriarkat – även varför man tänder på vissa saker. Men i den feministiska porren ser jag istället att vi plockar upp företeelser och tänkande från vår patriarkala och nyliberala omgivning.

Vissa som sysslar med feministisk porr menar att det är en protest mot porrindustrin. Att de både protesterar mot porrindustrin och gör egen porr. Jag tänker att om den feministiska porren står i skarp kontrast till den vanliga porren, så borde blockader och räder mot mainstream-porraffärer vara lika vanliga nu som för tio år sedan. Men idag har Taboo, en stor porraffär i Malmö, bytt ut metalljalusierna mot stora inbjudande glasdörrar med fotocellsöppning, som vilket varuhus som helst. De är uppenbarligen inte oroliga längre. I ett av skyltfönstren ligger Dirty Diaries i högar med stora säljande affischer i bakgrunden.

Fredrik Jensen *är är anarkist och bor i Göteborg*

Sofia Tuvestad

Krig och fred för vem?

Illustration: Robin Blom

Varje krig motiveras nu som en humanitär insats, bombningarna i Afghanistan till och med som för kvinnors rätt mot fundamentalism. Hur kvinnor drabbas av krig talas det tyst om. Men det pågår också en internationell feministisk organisering för att belysa krigsövergreppen och kvinnors motstånd. Låt vaginorna tala!

”Jag kände mig som en krigsfotograf”. Så beskriver Eve Ensler sitt möte med publiken efter Vaginamonologernas premiär. Enslers pjäs öppnade upp porten till en myriad av berättelser, berättelser om en verklighet där kvinnokroppen regleras, utnyttjas, misshandlas och dödas. Kriget mot kvinnors kroppar är ett krig som drabbar miljontals men talas om av få. Det sker överallt, också i länder som vi kallar fredliga. Den här artikeln handlar om feministiska perspektiv på säkerhetspolitik, där Enslers citat blir mer än en analogi.

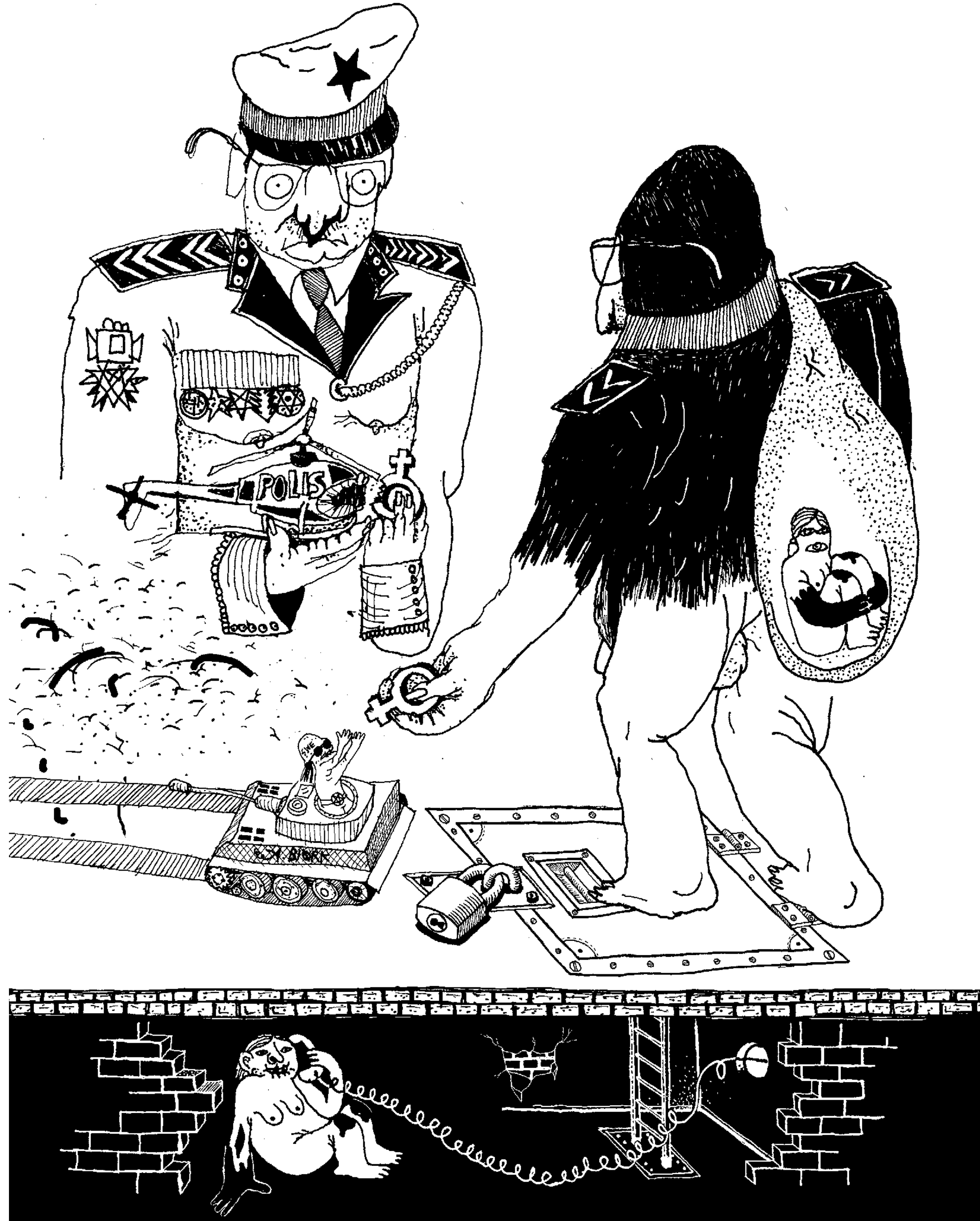
De mest spännande analyserna av konventionell säkerhetspolitik finner vi hos den feministiska kritiska teorin. Det är en feminism som långt ifrån nöjer sig med att vilja inkludera kvinnor i rådande politik. Genom att ifrågasätta hela den logik som säkerhetspolitiken vilar på, skapar den kritiska teorin rum för visioner om en annan ordning där ”säkerhet” och ”fred” definieras utifrån en pluralitet av erfarenheter och verkligheter.

Det är realismens (eller neorealismens) normer som den feministiska kritiken problematiserar. Den konventionella förståelsen av begrepp som ”krig” och ”hot” speglar två antaganden hos realismen. Det första är att stater utgör politikens huvudsakliga aktörer. Det andra är att internationell politik präglas av en världsanarki där stater ständigt hotar varandras suveränitet och säkerhet. Kritiska feminister ifrågasätter istället staten som något givet och oföränderligt. Här lyfts den fram som en problematisk naturalisering, ett fenomen som reproducerar och osynliggör kvinnors erfarenheter och positionerar kvinnor utanför aktörskapets rum.

Den maskulina nationalstaten

För Jill Steans och Ann Towns är staten en maskulin skapelse med sina rötter i idén om suveränitet. Idén om suveränitet går tillbaka till filosofer som Thomas Hobbes och Niccolò Machiavelli, där en suverän enligt Steans och Towns kopplas samman med bilden av en abstrakt man. I denna process positioneras mannen som aktör och beskyddare medan kvinnan ses som passiv och i behov av beskydd. Föreställningen om män som aktörer (eller subjekt) och kvinnor som passiva (eller objekt) reflekteras tydligt i den konventionella utrikes- och säkerhetspolitiken. Statistiken visar till exempel att kvinnor utgör mindre än 3 procent av underskrivande förhandlingsparter i FN-ledda fredsförhandlingar (källa: UN Women). Säkerhetspolitikens könade arbetsdelning ses också hos de flesta försvarsmakter i världen, där en sällan skådad mansdominans fortfarande råder. Dessutom tenderar media att utelämna rapportering om kvinnor som faktiskt agerar i konfliktsituationer. När kvinnor är närvarande i rapporteringen, handlar det oftast om deras utsatthet.

Kvinnors livsvillkor och handlingsutrymme har också spelat en central roll i skapandet av staten som nation, en process som analyserats av bland andra Nira Yuval-Davis, Maud Eduards och Shirin M Rai. Idén om nationsstaten kräver ett

åtskiljande mellan insida och utsida, mellan medborgare och icke-medborgare, där det senare förstås som ett hot mot statens suveränitet och säkerhet. I denna process använder sig stater av kvinnor. Kvinnans ställning i en viss kultur eller nation har fungerat som markör för vilka värden som inkluderas respektive exkluderas i ett bestämt Vi. Jag tror att många observerade denna retorik i sin mest absurda form inför riksdagsvalet 2010, när Jimmie Åkesson i debatt med Gudrun Schyman menade att våldtäkter är ett "importerat" problem. Det är ett påstående som experter och forskare ställt sig mycket frågande inför. Andemeningen i Åkessons argument är att invandringen måste stoppas för att bevara kvinnors säkerhet och den svenska kulturen. Idén om kvinnan som markör för nationell samhörighet uttrycks också i tanken och talet om ett "modersland". Män ska föra politik, och om nödvändigt kriga, för att skydda och bevara en kvinnlig hemstat.

Kvinnors rätt som krigsskäl

Som resulterat har kvinnors bristande fysiska säkerhet både använts och ignorerats i den konventionella säkerhetspolitiken. När internationella insatser ska rättfärdigas hänvisar politiker ofta till behovet av säkerhet och rättigheter för kvinnor i världlandet. Ibland reflekteras argumentationen i faktiskt handling, men oftast inte. Kritiker menar att denna retorik förutsätter en bild av insatsländerna som jämställda bejakare av kvinnors rättigheter. När Laura Bush fem veckor efter att bombningarna mot Kabul inleddes utropade att "The fight against terrorism is also a fight for the rights and dignity of women" spred sig bilden av USA som kvinnornas räddare som en löpeld. Det vi måste fråga oss är om USA i sin nationella identitet, i strävan att legitimera insatsen, blir mindre benäget att tala om det faktum att en amerikansk kvinna misshandlas var 15:e sekund? (Källa: Amnesty). Kritiken handlar inte om att ifrågasätta behovet av att förbättra afghanska kvinnors situation. Syftet är inte heller att sätta amerikanska kvinnors säkerhet först. Det handlar om att observera och försöka förklara ett mönster där kvinnors bristande säkerhet inte blir en säkerhetsfråga förrän utsattheten observeras i vad som idag definieras som en "konfliktzon". Om ens då.

Motståndsstrategier

Den feministiska kritiken menar att en statsfokuserad förståelse av säkerhetspolitik positionerar kvinnor som offer i behov av beskydd. Samtidigt bidrar den systematiskt till att kvinnors faktiska utsatthet osynliggörs – och därmed tillåts. Problemen bottnar i olika typer av gränsdragningar. Mellan olika nationer eller kulturer, och mellan stereotypa bilder av kvinnlighet och manlighet. Kan vi därmed finna möjligheter till feministiskt motstånd i det gränsöverskridande?

På Kvinna till Kvinnas hemsida finns i skrivande stund en artikel om en uppsättning av Vaginamonologerna i Tbilisi. Pjäsen har döpts till *Min vagina talar många språk*. Kvinnorättsaktivisten Lika Nadaraia berättar om vikten av att uppmärksamma det kvinnor har gemensamt, "över politik-, nations- och konfliktgränserna".

Idén om att utforma motståndsstrategier utifrån begrepp som "systerskap" och "transnationell feminism" är långt ifrån oproblematisk. Förtryck och exploatering av kvinnor och kvinnors kroppar tar sig olika uttryck i olika delar av världen. Det har i synnerhet postkoloniala feminister som Chandra Talpade Mohanty, Lila Abu-Lughod och Gayatri Chakravorty Spivak visat med all önskvärd tydlighet. Det finns inget universellt recept för hur feministiskt motstånd ser ut, eller för vad det bör ha som sitt mål. Därmed behöver internationella företeelser som Vaginamonologerna och V-day alltid synas i sömmarna (V-day är en global rörelse som uppstått i kölvattnet av Vaginamonologerna, i syfte att motverka våld mot kvinnor). Vi behöver fråga oss vems röster som reflekteras, och vilka som har möjlighet att ta del i dessa kulturella och politiska möten.

Men kvinnors erfarenheter av sexuellt och fysiskt våld, och kvinnors behov av att lära känna och ta makten över sina egna kroppar, är kanske ett fenomen som tillåter gränsöverskridande praktik utan att nationella eller lokala feminismer osynliggörs? Framförallt är nationsöverskridande feminism, under vilken jag klassar Eve Ensler och hennes rörelse, spännande just i sitt ifrågasättande och problematiserande av hur nationella kulturer och verkligheter åtskiljs. Överskridande feminism kan vara ett motstånd per se, mot den nationsskapande process i vilket kvinnors liv används, utformas och regleras som en byggsten. Den ifrågasätter också föreställningen att kvinnors säkerhet ska garanteras av maktens män i den egna nationen. Istället ser vi att kvinnor kan vara både aktörer och offer samtidigt, och skapa plattformar bortom nationella och kulturella gränser. Kanske är Eve Ensler toppdiplomat i den feministiska säkerhetspolitiken, kanske är Vaginamonologerna och V-day exempel på internationella relationer.

Den kritiska feminismens ifrågasättande av realismens grundbultar öppnar upp för spännande visioner om ett annat sätt att förstå "säkerhet", "krig" och "fred". Feminister har all anledning att intressera sig för vems utsatthet, och vems handlingar, som vår förståelse av säkerhetspolitik ska inbegripa.

Sofia Tuvestad *är statsvetare och en av grundarna till företaget Reconstruct.*

Källor:

Laura Bush citeras i ***Rule of the rapists*** *av Mariam Rawi, The Guardian februari 2004*
Eve Enslers uttalande kommer från hennes föreläsning ***Happiness in body and soul*** *som i skrivande stund går att lyssna till på www.ted.com*
Kvinna till kvinna *www.kvinnatillkvinna.se*

Stadskamp

De nätverk som får en stadsdel att fungera som en enhet är varken otydliga eller mystiska. De består av fungerande relationer mellan bestämda personer, varav många inte har mycket mer gemensamt än ett begränsat geografiskt område. De första relationerna som bildas i storstäder med någon stabilitet i bostadsområdena är de som uppstår i hemmakvarteren och de som uppstår mellan människor som har något annat gemensamt och som tillhör samma organisationer; kyrkor, föräldraföreningar, invandrarföreningar, kvartersföreningar, protestorganisationer och så vidare … För att komma igång behöver ett stadsdelsnätverk tre förutsättningar: någon form av startpunkt [*en fråga, ett problem, ett hot*]; ett fysiskt område som tillräckligt många personer ser sig som som användare av [*en mötesplats, ett område, en lokal, ett torg, ett badhus*]; och tid [*för att djupare sociala relationer i området hinner växa fram*].

(Jane Jacobs, Den amerikanska storstadens liv och förfall, 1961)

Nystartszoner

Borgerligt nyspråk. Segregerade områden där arbetsrätten ska vridas tillbaka till 1800-talet. Skapandet av kinesiska rättslösa frihandelszoner mitt i Sverige, där befolkningen i fattigare bostadsområden reas bort. Stadens motsvarighet till Lidl.

Dolda zoner

I en ockupation. I en orgie. I en kravall, i ett ockuperat tåg eller by.
Kommer vi samman igen.
Vi möts igen
som vilka singulariteter som helst. Det vill säga
inte utifrån gemensamma kopplingar,
utan utifrån en gemensam närvaro.
Detta är vårt
behov av kommunism. Behovet av nattliga platser,
där vi kan
komma samman
bortom våra bestämningar…
Det finns en ogenomtränglighet, opacitet, inneboende i kontakten mellan kroppar.
Det är inte kompatibelt med det imperiala styret som bara riktar sitt strålkastarljus på saker för att utplåna dem.
Zoner av Offensiv Opacitet är inte
något som ska skapas.
De finns redan där, i alla relationerna i vilka det sker en verklig kommunikation mellan kroppar.
Allt vi behöver göra är att bekräfta att vi är en del av denna opacitet. Och skaffa oss själva redskapen för att utöka dem,
Att försvara dem…
Att befria utrymmen gör oss hundra gånger mer fria än några "frirum"…
Vad som pågår mellan kropparna i en ockupation är mer intressant än ockupationen i sig…

(Tiqqun, Hur bör det göras?, 2001)

Frizoner

Sociala rörelser kan sakta ner farten och stelna: begär fryser till is och livet sipprar ur dem. Det är när du börjar bli för bekväm som problemen kommer. När ett frirum blir helt förstelnat, formellt eller informellt institutionaliserat. Det är då vi kan börja tala om ett getto. Det kan röra sig om ett socialt center med avlönade arbetare, eller en kravallturistmentalitet, eller en musikscen, det spelar ingen roll vad. Ett visst sätt att äta, att klä sig eller att tänka börjar dominera och förstelna våra begär. En ny dogmatism uppstår, och de personer som kan tolka dessa blir snabbt det nya osynliga ledarskapet, även om det inte var deras målsättning. En del av detta är oundvikligt. Precis som att vi inte kan leva våra liv i ett konstant feberrus, så måste sociala rörelser också komma ner på jorden och få fäste. Kanske är ett visst element av sammandragande, att slå rot, oundvikligt efter en period av intensiv expansion. Det är få av oss som orkar fortsätta efter en vild natts festande utan att ha en trygg plats att dra oss tillbaka till. Men det behöver inte innebära att dessa tillflyktsorter måste vara döda eller slutna platser. De kan vara platser där vi experimenterar med andra idéer, andra livsformer. Faktum är att utan någon sorts frirum eller säker plats skulle det vara omöjligt att kunna hålla olika hastigheter, för olika rörelser att sammansättas med varandra.

(Free Association, Händelsehoristonter)

Autonoma zoner

Teorin om *Temporära Autonoma Zoner (TAZ)* försöker syssla med befintliga eller nya situationer snarare än med ren utopism. Över hela världen drar människor sig undan eller "försvinner" från Alienationens Nät och letar sätt att återupprätta mänskliga kontakter … Det är inte bara "motkulturer" som söker sin TAZs, sina nomadläger och tar tillbaka nätterna från samförståndet. Självorganiserade och autonoma grupper växer upp i varje "klass" och "subkultur". Stora delar av det babyloniska imperiet är nu nästan öde, befolkad endast av massmedias vålnader och några psykotiska poliser. TAZ-teorin inser att *detta sker* – vi pratar inte om ett "borde" eller "kommer att" – vi pratar om en redan existerande rörelse. Och vi måste också se att alla existerande autonoma zoner är inte "temporära". Vissa har (åtminstone med avsikt) blivit mer eller mindre "permanenta". Vissa sprickor i den babyloniska monoliten verkar så tomma att hela grupper kan flytta in dem och slå sig ner. Det experimenteras med och upprättas "byar", "kommuner", "gemenskaper", till och med "arkeologier" och"biosfärer" (eller andra utopiska stadsformer) … En *Permanent Autonom Zon* fyller en viktig funktion som en nod i nätet av Temporära Autonoma Zoner, en mötesplats för en bredare krets vänner och allierade som kan faktiskt inte kan leva på heltid i "gården" eller "byn".

(Hakim Bey, Permanenta Autonoma Zoner, 1993)

NoGo-zon

Begrepp som användes för att beteckna de barrikaderade stadsdelarna i Belfast och Derry på Nordirland mellan 1969 och 1972, dit polisen och brittiska armén blockerades tillträde av lokalbefolkningen. Själva existensen av områdena var ett utmanande av den brittiska regeringens auktoritet på Nordirland. NoGo-zoner har sedan kommit att beteckna alla områden som staten inte har total kontroll över, där en dubbelmakt råder.

Röda fästen

Mao Zedongs strategi som bröt med den arbetarcentrerade linjen i det kinesiska kommunistpartiet. Under våren 1927 upptäckte Mao styrkan i bonderörelsen i Hunan, en rörelse som han använde för att skapa en gerillazon på berget Jinggan. I bergen började Mao utveckla sin strategi: att med bönderna konstruera ett beväpnat uppror mot kinesiska statsmakten genom att skapa röda fästen, befriade bondeområden där land exproprierades och fördelades bland bönderna. Dessa väpnade röda fästen var grunden för skapandet av en motmakt, de fyllde funktionen att mobilisera och utbilda bönder. Utifrån dessa genomfördes "den långa marschen" mot huvudstaden. Strategin med röda fästen blev så framgångsrik, en sådan stark realitet att kommunistiska partiet och Internationalen var tvungna att ta hänsyn till den.

Hic sunt leones

Här finns lejon. Stämpel på det romerska imperiets kartor under antiken för att markera okontrollerbara eller farliga områden med vilddjur eller rebeller. Fanns även i varianten *Hic sunt dracones* (här finns drakar). Används som slogan på många sociala center som markering att det är ett NoGo-område fritt från myndigheternas kontroll.

Agera lokalt

Lokaler har alltid haft en territoriell innebörd – och vilka andra än de sociala centren har tagit upp kvarterets och den sociala fabrikens politiska frågor? Perspektivet "att tänka globalt och agera lokalt" är en syntes som hjälpt oss att definiera hur vi relaterar till territoriet. Globaliseringsprocessen och de globala motståndscyklerna får konsekvenser för territoriet, de förvandlar det. Produktionens och den social reproduktionens flöden har reterritorialiserats och det återspeglas i den kris som de olika styrningsätten av territoriet hamnat i. När vi diskuterar de sociala centren och lokalernas roll i territoriet, hamnar vi omedelbart mitt i ackumulationsprocessens högsta konfliktpunkt. Ett territorium kan inte vara ett skydd mot globaliseringen, det är inte en vägg som stänger ute de senaste tjugo årens starka globaliserade socialisering av produktionsprocessen.

(Inbjudan till stormöte på Rivolta för de sociala centren i Italien, december 2009)

Dröm stort, men börja smått och låt det växa

Berättat för Valentina Martinez. Illustration: Olle Söderström

Det är enkelt, vi måste börja utifrån där vi bor. Ett nybildat stadsdelsnätverk och ett som funnits i snart två decennier. Brand förde samman de två för att prata stadsdelskamp.

Vad är det som får människor att gå från passiv kritik av rådande ordning, till att börja organisera sig för förändring? Erica och Victoria bestämde sig för att gå ihop med sina grannar och organisera sig lokalt. För Brand berättar de om sina erfarenheter från Möllevångsgruppen i Malmö och Nätverket Linje 17 För sjutton i Stockholms södra förorter.

Erica: Jag tror att det är skitbra att bilda lokala grupper och nätverk för att hjälpa varandra. Till exempel om någon säger: ”Jag vill inte flytta men har inte råd att bo kvar, jag vet inte vad jag ska göra”. Då är det bra om det finns folk till hands som är pålästa och kunniga om vad som faktiskt går att göra. Lokalorganisering berikar ens liv, man träffar sin omgivning som man delar massa saker med och det blir en motvikt mot den politik som förs idag. Mycket handlar om ”vi och dom”, men någon sån uppdelning mellan människor finns inte, det kan vi bevisa! Sen är det klart att det kan uppstå konflikter. Det kan man försöka undvika så gott det går genom att ha en bas som är rätt öppet hållen, och sen organisera sig i mindre grupper med de som brinner för samma saker.

Jag kom i kontakt med MVG (Möllevångsgruppen) runt 2001 och det kändes som något helt annat än vad jag var van vid. Det var stor blandning på folk – olika kulturer, nationaliteter och åldrar – och de jobbade väldigt konkret. De hade öppna arrangemang, och en lokal precis vid torget. Lokalen fungerade som ett slags autonomt medborgarkontor där man kunde få information eller hjälp. Man kunde också låna grejer, verktyg och använda internet. En del kom bara in och hängde, läste tidningar eller fikade. Det är så viktigt med lokaler och platser där man bara kan droppa in och säga: ”Nu har det här hänt, vad ska vi göra?” Att känna att man inte är ensam.

Det hölls en bo-mässa för att visa upp Möllans positiva sidor och alternativa sätt att bo och leva på. Visa på mångfalden och hur folk faktiskt har det. På sommaren ordnades en karneval som involverade mycket folk i området, många möttes som annars kanske inte hade gjort det. Förberedelserna för den pågick flera månader form av olika workshops. Några jobbade med att öppna upp gårdar och göra dem mer hängvänliga, och några arrade gratis utflykter i stora bussar för barn som annars inte kom ut i naturen. Jag upplevde att de olika projekten framför allt handlade om att folk själva skulle kunna påverka sin vardag, få det bättre och att människor skulle träffas. Folks ideologiska ståndpunkt var inte det viktiga, utan vad man faktiskt gjorde. Det kändes som en mer radikal och effektiv kamp än mycket jag tidigare varit med i. Jag var trött på homogena grupper som inte nådde särskilt många konkreta resultat och blev helt enkelt impad!

Victoria: Jag skulle säga att upprinnelsen till Linje 17 var heldagen *Öppna Skarpnäck* som vi arrangerade på Skarpnäcks kulturhus under Stadskampsveckan våren 2010. Vi ville knyta an till Skarpnäcks och Bagarmossens historia av kultur, miljötänk och motstånd, och bjöd in folk som levt och verkat i vår stadsdel tidigare. Bland annat några från Jordcirkus och några som hade varit med och organiserat motståndet mot nedläggningen av Folkets hus i Skarpnäck (nuvarande Kulturhuset) på 90-talet. Det kom runt 170 pers, och vi genomförde gemensamt en slags inventering av våra resurser och behov. Sen hände inte så mycket förrän efter valet hösten 2010. Men när vi kallade till möte var det tydligt att det fanns en grund att stå på redan.

Att vi i Skarpnäck har haft ganska lätt att organisera oss lokalt tror jag kan ha att göra med att vi redan har flera fungerande samverkansformer och icke-kommersiella utrymmen att mötas i: Kulturhuset och biblioteket, kollektivhuset Tre Portar, kooperativa verksamheter som Skarpnäcks Fria Skola och Fria Tidningar och så vidare. Och fram till 2008 hade vi Södra Folkliga Teatern (Södra Fot), som hade eget teaterhus i Skarpnäck. Men det förlorade de efter en allsångskväll mot Alliansen, straffet blev indraget föreningsstöd av den borgerliga majoriteten i stadsdelsnämnden.

Nu har Linje 17 stormöte en gång i månaden. Värdskapet roterar mellan de olika stationerna från Skärmarbrink och ut till Skarpnäck. Där samlas olika grupper som har utkristalliserat sig i nätverket: *Gemensamt för 17* – som arbetar mot privata vinstintressen i det offentliga – folkodlarna, barn- och ungdomsgruppen – som bland annat jobbar med normkritiska strategier och driver frågor om barns rätt till likabe-

Malmö 1994: *Stadsdelen Möllevången hade problem med fastighetsägare och hyresvärdar som inte tog sitt ansvar för hus och gårdar, sysslolösa barn och ungdomar, droger. Kommunen tycktes inte ha något större intresse för området och en dag fick en grupp grannar nog. De kallade till ett öppet möte för att undersöka intresset bland Möllevångsborna att själva göra något åt problemen. Det blev starten för Möllevångsgruppen.*
mollevangsgruppen.wordpress.com

Stockholm 2010: *Det var som om borgarnas valseger och Sverigedemokraternas riksdagsinträde fick något slags uppvaknande till följd. Redan innan valet hade stadskampsveckan samlat förortsbor i protest mot det mångåriga borgerliga styret, utförsäljningar av allmännytta, vård och skolor, gentrifiering, avgiftsbeläggning av allmänningar och attacker mot det fria kulturlivet. Nu började grannar spontansamlas hos varandra och i Skarpnäcks kulturhus och en handfull personer kallade till stormöte för boende längs med tunnelbanans södergående Linje 17. Nätverket Linje 17 För sjutton föddes.*
forsjutton.se

handling – kollektivhusets öppna matlag, idrottsföreningen *IF 17* med flera. På stormötena rapporterar vi till varandra vad som har hänt sen sist, vad som är på gång, vad vi vill samverka omkring och peppar varandra. Vårens stormöten kommer nog att ägnas åt att planera och samordna aktiviteter till Stadskampsveckan 2011. Till exempel har vi pratat om att pynta gator och torg, bjuda på gratisfika, musik och Linje 17-relaterad info vid tunnelbanestationerna, ordna gatukalas, fixa offentliga grovsoprumsfyndade myshörnor på gatorna och arrangera skrammelparad för en människovänligare trafikmiljö.

Det finns, skulle jag säga, en samsyn i Linje 17 om att hålla fokus på konkreta praktiker snarare än ideologi. Frågan om att försöka definiera nätverket politiskt har kommit upp, men vi har än så länge den hållningen att vi litar på att vi kan ta eventuella politiska strider när de kommer. Man får vårda den progressiva grund man står på och försöka att inte bli rädd för att ta strid för det man tror på av rädsla för att sabba enigheten.

Det som Linje 17:s praktiker handlar om är gemenskap, öppenhet, omfördelning och hållbar utveckling. Att vara tillsammans och praktisera konkret solidaritet istället för att vara ensamma och konkurrera med varandra. Att sträva efter öppenhet och tillgänglighet i det vi gör, och kämpa för öppna gränser, öppna spärrlinjer, öppna portar. Att agera för en omfördelning av makt och pengar, med jämlikhet och jämställdhet som mål och för en ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet och långsiktighet istället för spekulation, rovdrift och snabba vinster.

Erica: Man tjänar nog mycket på att inte snöa in på att "vi är en anarkistisk grupp blablabla" eller att bara jobba med folk som har satt en etikett på sig själva. Utan mer: "Vi gör det här, vill du va med?" Kampen i sig blir ju politisk, vad man än kallar den. En annan fara är när man sitter och pratar om hur man ska nå ut till folk istället för att göra saker konkret. Jag tror att det är när saker händer som folk blir peppade. Det är bättre att några få börjar göra något, och på så sätt får med sig fler, än att en grupp som tror sig vara den viktiga kärntruppen sitter på möten och funderar på hur de ska få med sig "massorna". Och sen får man ha tillit och låta saker få ta sin tid och växa. Risken med att bygga sin verksamhet på möten är också att det lätt blir att bara de som gillar att gå på möten blir kvar och aktiviteten hamnar i andra hand.

Jag tror att MVG på gott och ont har varit med och gjort att området blivit mer attraktivt. När man åstadkommer förändringar, i form av till exempel bättre boendemiljö och mer kultur, bidrar det till att områden blir mer populära. Till exempel har Möllevångsfestivalen jobbat utan stöd samtidigt som man visat upp området och fått allt fler att bli intresserade av Möllan. Det är ett ganska typiskt exempel på när hyresvärdar och stadsdelen/staden drar nytta av något de inte varit intresserade av att vara med och stödja. Så man kan verkligen säga att lokalorganiseringen är gentrifieringens förtrupp på ett sätt. När områden blir mer poppis kan hyresvärdar höja hyrorna eller sälja ut, och många av dem som varit med och gjort området mer attraktivt tvingas därifrån. Hyresvärdar och politiker har inte gjort någonting, men de tjänar på det. Därför är det viktigt att parallellt driva en kamp mot hyreshöjningar, utförsäljningar och så vidare.

Victoria: Tänk att även om det bara är du och ett par stycken till som bryr er så räcker det för att börja. Undersök om det redan finns eller har funnits självorganiserade initiativ i ert närområde. Ta reda på om det finns en historia att bygga vidare på eller ta i en ny riktning, det finns ofta kämpande människor som gått före. Försök att bli konkret, tänk ut något som ni vill börja med och som inte känns så svårt eller stort, det kan vara ett folkkök, en studiecirkel eller en maktkritisk tunnelbanekarneval. Försök att gå från idé till handling snabbt, tänk och planera inte för länge, det behöver inte vara perfekt. Förvänta er att folk drar sitt strå till stacken, men kräv inte högeffektivitet av varandra. Dröm stort, men börja hellre litet och låt det växa än att det börjar bombastiskt och sedan orkar ingen mer. Ha kul och visa omtanke om varandra i vardagen.

Malin Håkansson

Snickrad solidaritet

Misströsta inte. Utkanten kan aldrig dö. Med en byggbrigad i ryggen blir vi aldrig utan mötesplatser.

Det luktar sågspån. Då och då skär en av bordssågarna ljudlösheten i strimlor, och i lagom långa reglar. De ska spikas ihop på skrå och bli stommen till sex kontorsrum. Jag och tre tjejer till är de enda som skrivit upp oss på stora kontorsgruppen, som är mer inriktad på att designa ett öppet kontorslandskap än att bygga fysiska väggar och loft.

Tjejgrej? Njae, Gry är höggravid och vill inte utsätta sig för onödigt mer än hon redan gärna gör, Lisa och Johanna är idésprutor, kreativitet i kubik, och jag kommer försent för att uppfatta distinktionen, skriver bara upp mig på den lista med minst antal personer på. Smiter in till de andra emellanåt och skruvar i ett hundratal ankarskruvar, annars gömmer jag mig helst bakom munskydd, plastglasögon och hörselkåpor med en slipmaskin som främsta skaparkraft. Ger mig på den värnlösa väggen full av spackel, filar tills jag känner svetten rinna ner i munnen och längs ryggraden. Andas rytmiskt, är tricket, för att få luft genom masken. Som när man dyker, lugnt och jämnt.

I somras fick det oberoende kulturhuset Kontrapunkt nya stora lokaler på Västanforsgatan som var i akut behov av hjälp. Förutom att bygga flera små kontorsrum behövde ett stort kontorsrum inredning, och detta med en obefintlig budget, utöver inköp av material. Den ambulerande organisationen Byggbrigaden kontaktades, samlade ihop ett glatt gäng engagerade människor som ville hjälpa till och lära sig bygga. Tanken med organisationen Byggbrigaden är att genom byggande manifestera konkret solidaritet. Och vad kan göra det bättre än att bygga en social mötesplats för alla?

När jag kom till Byggbrigadens första dag i somras var jag hemlös, arbetslös, värdelös. Ångesten malde i magen och jag slipade bort den med det överflödiga spacklet på väggen. Jag oskadliggjorde den i bordssågen tillsammanse med reglarna som skulle bli bordsben. Tvättade av med gul färg, sprutandes över ansiktet från rollern jag målade taket med.

Att tillsammans med ett dussin människor man förut aldrig träffat bygga upp någonting från grunden, är mer än sågspån. Det är någonting stort, inte bara för Malmö utan för mig och, misstänker jag, för var och en av oss för sig. Jag gick i alla fall därifrån med ett par nya vänner för livet, och jag kommer tillbaka med en känsla av stolthet. Det är märkligt på det sättet, jag hör hemma där, jag är en del av det här vackra gamla tegelhuset nu, min andedräkt kommer alltid att sitta i det gula taket, min svett vara en del av gipsplattorna i kontorsväggen.

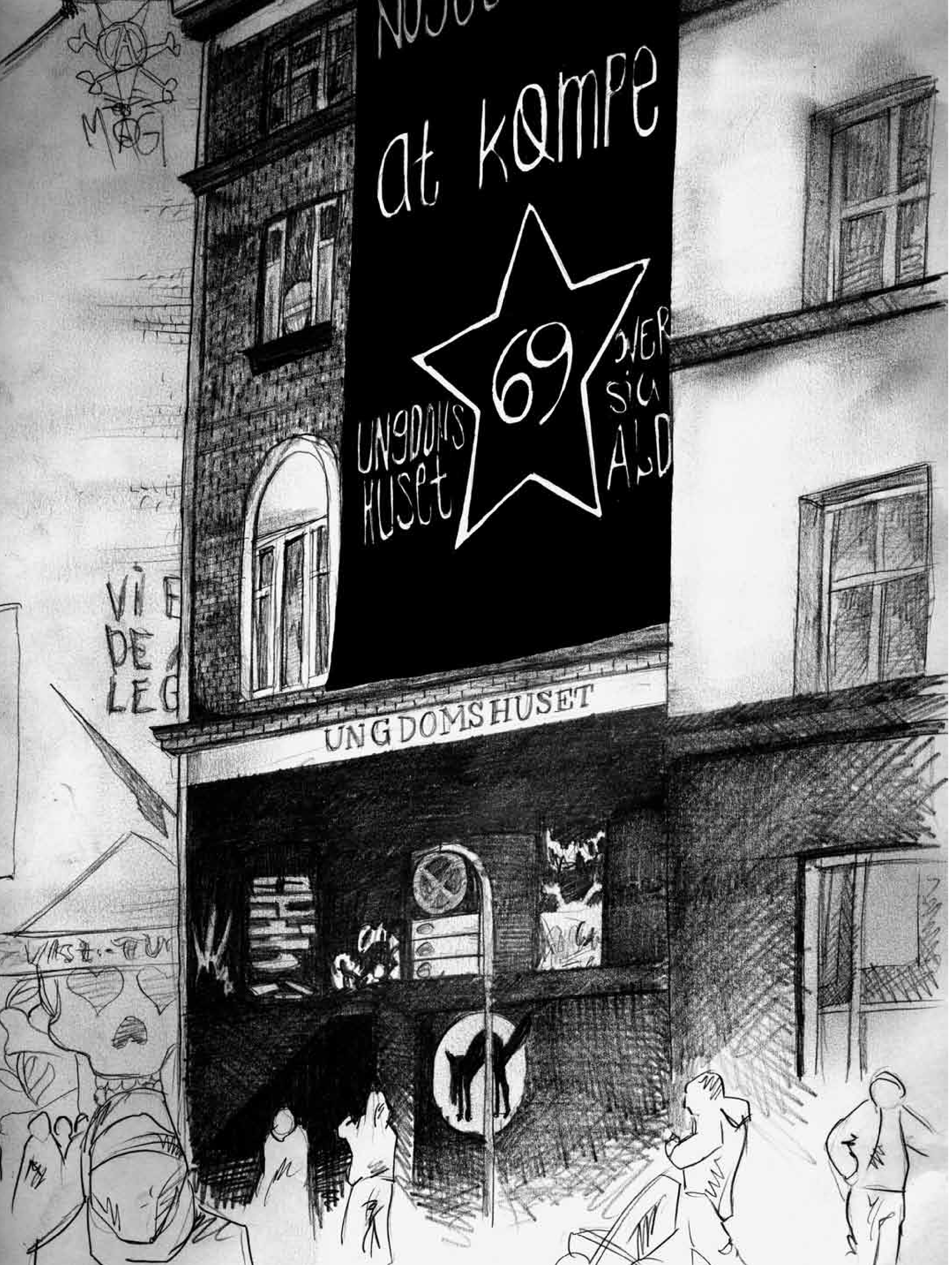
Solidariteten är inbyggd i Kontrapunkt. När ursprungsbrigaden hade slut på tid och ork startade Kontrapunkt snabbt upp den permanenta brigaden Kontrabygg för att färdigställa lokalerna. När en slutar tar nästa vid och så fortsätter det i all oändlighet.

Att gemensamt hjälpas åt är det enda sättet att överleva. En era är över för aktivitetshuset Utkanten. Slutligen har de efter flera års kamp förlorat slaget och lokalerna på Industrigatan i Malmö. Gymmet, cykelreparationerna, forskningsavdelningen, allt är borta. Men bara geografiskt sett. Syster Kontrapunkt sträckte snabbt ut en hand och nu samsas de sedan någon vecka tillbaka i fabrikslokalerna i Norra Grängesberg.

Sociala mötesplatser måste få finnas! De måste det. De är livskraft och glädje och solidaritet och gemenskap. De är kärlek, rakt ut ifrån de ofta ruffiga gamla byggnader mötesplatserna förpassas till, och det hade varit fel om de sett nya och sterila ut med teppanyakihällar i nyfunkishus. För det är inte kärlek. Det är rädsla.

I köket på Utkanten hängde en lapp. "Om du inte diskar efter dig själv så gillar du i praktiken idén om att vissa ska leva på andras arbete. Vet du vad man i dagligt tal brukar kalla såna som dig? Tre alternativ: Solidarisk kamrat. Anarkist. Borgarjävel." Så länge den andan finns kvar kommer Utkanten aldrig att dö, oavsett hur många gånger de blir vräkta.

Malin Håkansson *är skribent och miljöaktivist. Läs mer om Byggbrigaden på byggbrigaden.se.*

Ungdomshuset

Fristädernas frihet

Illustration: Fredrik Carlander

Rebellnäste, kvarterslokal eller frizon? Kanske kan en fristad fylla alla funktionerna. En fristad är inget maktfritt rum – på gott och ont.

Fristäder har en förmåga att provocera och utmana samhället. Men på vilket sätt är ett frirum egentligen fritt, och vad är det fritt i förhållande till? En fristad är inte ett magiskt rum där alla som inträder automatiskt blir frigjorda från det omgivande samhällets normer och logiker. Däremot finns möjligheten att ifrågasätta de sociala strukturer man vill bryta med och omforma i fristäder. På detta sätt kan odemokratiska maktstrukturer och sociala normer utmanas i frirummet.

Det är en sak att vinna en fysisk plats, något helt annat att frigöra sig från omvärlden. Kampen slutar inte bara för att man har erövrat det fysiska rummet. Makten finns i alla relationer mellan människor och makten kan omdefinieras och förändras, men den kan aldrig stängas ute. Det är därför meningslöst att tala om maktfria rum. Det krävs hårt och kontinuerligt arbete för att skapa rum som är i ständigt utveckling, som inte återskapar de strukturer och normer som håller oss fast i ett sövande träsk av normaliteter, karriär, kärnfamilj och *9-till-5*-jobb. Idén med en fristad är att frigöra sig från de saker i samhället som man är otillfreds med eller som begränsar ens handlingsmöjligheter; det kan handla om den elitistiska synen på demokrati som inte ger möjlighet för ett reellt inflytande över det egna livet. Eller kravet på ekonomisk profit som begränsar möjligheten att arrangera billiga och alternativa kulturaktiviteter. Det kan röra sig om normer om kön och sexualitet som sätter upp gränser för hur vi kan uppföra oss för att inte bli kollade snett på eller bli tafsade på rumpan.

Men hur ändrar vi på alla dessa saker som vi har vuxit upp med och som varit med om att forma oss? En fristad kan fungera som en lekplats, ett ställe där vi kan pröva, bygga upp, bygga ut, riva ned och utmana oss själva och varandra. Ett ställe där vi kan skapa nya ramar, som gör det möjligt för oss att skapa demokratiska sociala rum. En fungerande fristad är ett socialt laboratorium där normer och maktförhållanden hela tiden problematiseras och utmanas. Att etablera och utropa ett frirum är alltså bara det första steget på vägen. Frestas man av den bekväma tanken att ett frirum är ”fritt” bara för att gemenskapen baseras på en opposition till det omgivande samhället, så ger fristaden snabbt mest frihet till de människor som på förhand är starka. Om man låtsas ha skapat ett maktfritt rum, bara för att makten inte har lagts i händerna på typiska auktoriteter som polisen, lärare, politiker, arbetsgivare eller socialrådgivare, så låter man ofta makten anta informella och osynliga former. På detta sätt kan den informella makten i hög grad hamna hos de personer som också har mest privilegier i det omgivande samhället.

Den vardagspraxis som tillämpas av de som befinner sig i fristaden, ska avspegla de värderingar som frirummet kämpar för i förhållande till omvärden. Både beslutsprocessen, det sätt man förhåller sig till varandra på, och den sociala kulturen ska synliggöras och politiseras. Detta betyder att en fristad bör vara öppen för diskussion om de sociala koder man agerar efter. Och det betyder att maktpositioner alltid ska gå att omförhandla och kunna förändras genom kritik och konflikter. Med detta sagt, måste man tillägga att det varken är möjligt eller önskvärt att fullständigt dra sig undan från det existerande samhällets logiker eller normer. Därför kan frirum också vara en plattform för en utåtriktad politisk kamp. Det motstånd ur vilket frirummet uppstår, ska inte hållas inom en begränsad skara. Om det sker, kan man inte ändra det samhälle man ställer sig i opposition till. Då riskerar man att distansera sig från omvärlden och vardagens kamp som försiggår utanför frirummet. Ett frirum är en utgångspunkt varifrån samhället kan utmanas och varifrån kampen för alternativa levnadssätt och värderingar kan påbörjas och inledas, men det ska inte sluta där. Låt oss skapa frirum av alla de rum vi kommer till, så vi kan experimentera och utmana oss själva, varandra och samhället. Vi vill leva livet upp-och-ner, bak-och-fram – eller bara vara tillsammans och kunna andas lite fri luft medan vi kämpar.

Artikeln är tagen från Ungdomshusets tidning ***Ungdomshus nu****, utgiven under kampen för ett nytt ungdomshus i Köpenhamn 2007.*

Mathias Wåg

Territoriets parti

Illustration: Olle Söderström

De sociala centren uppstod ur en våg av arbetarkamp, när den spred sig från fabriken till samhället. De har överlevt varje period av lågvatten och repression. I varje kampuppsving är de ett givet centrum. Hur har de kunnat få den rollen?

L'Auras video snurrar dygnet runt på italienska MTV. Laura Abeles karriär har gått spikrakt uppåt sedan hon var med i schlagerfestivalen San Remo. I videon till låten *Basta!* vandrar hon bort från det sociala centret Factory i Rom. Bakom henne kommer fullt med vänner från det sociala centret utrusandes och försöker hålla kvar henne. De sliter vemodigt i hennes armar, drar av henne munkjackan, vädjar. Men hon går vidare, i sitt symboliska uppstigande från subkulturen till mainstream och kändisskap. De sociala centren är en allmän referenspunkt i Italien och så ser den vanliga bilden ut: Graffitimålade, semilegala konsertlokaler i övergivna industribyggnader. De flesta ungdomar har gått på någon spelning, technofest eller hiphopjam på ett socialt center. De är ett väsentligt inslag i den italienska musikscenen, den mylla som all independentmusik växer fram ur. De finns spridda över hela Italien, mer än 200 center fördelade på nästan alla större städer.

Men det finns också en annan välspridd bild av de sociala centren: som en politisk aktör på yttersta vänsterkanten. På samma scen där L'Aura tidigare spelat, stod den 28 januari i år metallfackets generalsekreterare Maurizio Landini i det sociala centret Rivolta. Han förklarade varför arbetarna på Fiat, hotade av fabriksflyttar och med allt osäkrare anställningsformer, har samma intressen som studenterna och aktivisterna från centren. Han räckte ut handen till dem efter vinterns våg av universitetsockupationer i protest mot marknadsanpassningen av utbildningsväsendet. Landini turnerade runt på de sociala centren för att få dem att ge sitt stöd till den kommande generalstrejken, och stärka det gemensamma initiativet *Uniti contra la crisi* (Enade mot krisen). Och han är inte ensam om att knacka på de sociala centrens portar. Även partiledaren Nichi Vendola har besökt centren det senaste året för att söka stöd till sitt nya partiprojekt för att pånyttföda den havererade vänstern.

Hur hänger de här två sidorna ihop? Sociala center å ena sidan som subkulturella fristäder och å andra sidan som realpolitisk aktör. Länken mellan dem finns i kampen i territoriet, i deras förankring i lokalsamhället.

Leoncavallo

Vi kastar oss lekfullt mot plastsköldarna, knuffar, slår, testar. Våra vänner har dragit på sig de vita overallerna, satt på sig skumgummiskydd och hjälmar. Kommer den här strategin verkligen att fungera? Det är vår 2001. Vi är en grupp svenska aktivister som rest ner till Milano, till ett internationellt möte på det sociala centret Leoncavallo. Vårt mål är att mobilisera inför det stundande Göteborgstoppmötet, och hämta inspiration. Globaliseringsprotesterna mot Världsbankens toppmöte i Prag har skett bara några månader tidigare. Då hade de tyska autonoma i svarta blocket, engelska Reclaim the streets rosa

När teoretikerna pekar åt ett håll och kamperna går åt ett annat – då får teoretikerna svansa efter. Praktiken korrigerar alltid teorin, leder den på rätt väg igen.

Det är mitt första besök på ett socialt center. Men det kommer att bli många fler de följande tio åren. Året efter är vi tillbaka i Italien, på det Europeiska sociala forumet. Vita overallerna har lagts på hyllan, och de sociala centrens kampanj blivit till Disobbedienti, de olydiga. Jag sitter med i en panel på deras stormöte, denna gång för att mobilisera till EU-toppmötet i Köpenhamn. Nu går det bättre, de olydigas rörelse bestämmer sig för att resa upp till toppmötet.

Vi stämmer möte på den klassiska autonoma radiostationen Radio Sherwood i Padua med Luca Casarini, språkrör för de Olydigas rörelse och nordöstra Italiens sociala center. Luca förklarar mästrande för oss vilka krav vi måste ställa, hur vi måste organisera demonstrationen, vilka taktiker vi måste använda. Mina resekamrater blir så förbannade att de går. Jag försöker försiktigt påpeka att vi ju arbetat med denna mobilisering i ett år, alla våra planer är redan lagda, nätverken redan uppbyggda.

– Globaliseringsrörelsen, de sociala forumen, framgångarna för böcker som *No Logo* karnevalsblock och de italienska sociala centrens kroppsvadderade vita overaller från var sitt håll effektivt blockerat toppmötet. En mångfald av taktiker, uppdelade i gaturummet. På Leoncavallo möts vi igen. Leoncavallo är först, störst och kändast av de sociala centren. Som ett mindre Christiania i en byggnad. Hundra gånger så stort som Kafé 44, typ. I restaurangen sitter de gamla arbetarna och småsnackar över pastatallrikarna. Bokhandeln blandar tung teori med lätta droger, marijuanaplantorna samsas med Negriböcker. I teaterlokalen övas en ny pjäs in. Senare på natten är det rave med flera tusen personer i konsertlokalen. På gårdens uteserveringar fortsätter vi våra mötesdiskussioner och provar vita overallernas kroppsskydd.

och *Imperiet* har öppnat ett politiskt rum. Nu måste vi som sociala center fylla det, med vår praktik. För oss är det ett tillfälle att generalisera konflikter, säger Luca.

På den punkten håller jag med honom. Jag är imponerad av hur de italienska autonoma lyckas samla sig till politiska, öppna och synliga kampanjer i hela Italien. Att de lyckas bli en politisk kraft i rikspolitiken. Hur de under olika tider använt sig av de vita overallerna, *tute bianche*, som intervention i globaliseringsrörelsen; de olydiga, *disobbedienti*, för att genomföra massolydnad i antikrigsrörelsen; EuroMayday-paraderna för att synliggöra prekariseringen; de ansiktslösa, *senza volto* för att ge röst åt papperslösa; kontraktslösa och bostadslösa i kommunalvalet i Rom. Eller *Enade mot krisen* nu idag, i protesterna mot åtstramnings- och nedskärningspaketen.

– Varje politisk kampanj har ett bäst-föredatum. Den är en direkt intervention i en bredare samhällsfråga. Därför kan vi inte göra den till en fast identitet, utan bara ett tillfälligt projekt, förklarar Luca under vår träff. Därför lade de sina vita overaller åt sidan i Genua.

Dessa synliga interventioner koordineras ofta genom ett nationellt stormöte på det sociala centret Rivolta utanför Venedig varje år. Jag besöker dem varje år. Det är på de mötena som min skepsis börjar växa. Stormötena känns ofta mer som ritualer än kreativa laboratorier. Femton män sitter på scenen och lägger ut texten om åt vilket håll rörelsen måste gå. Samma fraser. Allt är nytt, men egentligen är inget nytt – bara symboler och ord som är utbytta. Teorierna stelnar i ideologi. Och det är förvånansvärt hur fel de politiska analyserna ofta hamnar. Som i tilltron till en ny EU-konstitution. Eller de misslyckade försöken att samarbeta med partier, som alltid slutar med att man blir blåst. Eller hur man försöker lansera paroller som ”frihet” och ”självbestämmande”, i försök att sno sympatisörer från separatistpartiet Lega Nord.

Trots det finns de alltid mitt i varje social kamp i samhället. När de är ute på fel kurs är det något som alltid kastar tillbaka dem på rätt väg igen. Som tvingar ”överbyggnaden” att tänka om, att anpassa sig efter den reella situationen. Släppa det högtravande filosofiska språket och korrigera sina stora ideologiska berättelser. Det tar tid för mig att upptäcka det. Men det är när jag börjar resa runt bland de sociala centren, och se deras vardagliga praktik, deras arbete med basfack, lokala mötesplatser för stadsdelen, organisering av migranter, som jag förstår vad som håller dem på rätt kurs. Här finns förmågan till självkritik. När teoretikerna pekar åt ett håll och kamperna går åt ett annat – då får teoretikerna svansa efter. Praktiken korrigerar alltid teorin, leder den på rätt väg igen. Det är botemedlet mot att bli ideologi. Det är här all politik har sin förankring, sin grund. Tentaklerna ut i lokalsamhället som gör att de sociala centren kan fungera som ett *territoriets parti*.

Första vågen

De sociala centren föddes ur 68-vänsterns kris. Och de har haft en märklig förmåga att överleva kriser, perioder då övriga vänstern kollapsat. 1968 var universitetskampernas år och följdes av ”den heta hösten” 1969, fabrikskampernas år. Massarbetarna vid det löpande bandet och studenterna var de två samhällsgrupperingar som var ryggraden i den utomparlamentariska vänstern. Ur de två kampåren föddes en rad vänsterfraktioner: marxist-leninister, maoister, operaister, anti-imperialister av alla tendenser. Alla organisationer fungerade som små mikropartier med kaderdisciplin, katekestuggande och blicken fast riktad mot de vilda strejkerna i de stora fabrikerna. Fabriksinterventionerna och fabriksgerillan – *fabrikens parti*, som fokusen på basaktiviteter från arbetarna själva kom att kallas – gavs prioritet före allt. Och det fungerade. Lönerna sköt i höjden, produktiviteten i fabrikerna rasade i botten, cheferna tappade kontrollen. Arbetsköparna behövde några år på sig att organisera sin motattack. Men den kom, med massavskedningar, effektiviseringar, omstruktureringar och fabriksnedläggningar.

Utvecklingen skedde först i Milano. Arbetslösheten ökade, antalet arbetare som jobbade i mindre fabriker ökade och svartarbetet ökade. 1975 var krisen för *fabrikens parti* ett faktum, och de utomparlamentariska vänsterpartierna upplöstes ett efter ett. Istället kom de gamla militanterna att flyta in i en ny rörelse, *Autonomia Operaia*, baserad på den nya klassammansättningen. Nya kamper blommade upp i Milanos förorter, utanför fabrikerna. Utan en fast fabrikslön blev hyresstrejker, självreduktioner av priser på biografer och kollektivtrafik till rimliga nivåer, allt viktigare för att få inkomsten att räcka till. Varför inte betala bara halva biljetten? Eller halva elräkningen, så lågt betalar ju Fiatbossen för elen i sin fabrik. Varför betala alls – *Vi betalar inte, vi betalar inte!* Bostäder ockuperades och antivräkningskommittéer försvarade dem. Allt skedde självorganiserat utifrån stadsdelarna, i kvarterskommittéer. I förorten växte samtidigt en ny ungdomsgeneration upp, som varken kommit in på universiteten eller fått jobb på de stora fabrikerna. De möttes på proggfestivaler, inspirerades av beatkulturen och situationisterna. Men till skillnad från den amerikanska hippierörelsen med rötterna i universiteten var deras italienska kusiner arbetarbarn och i möte med vänstermilitanterna politiserades de. Medvetna om sin klassbakgrund bildade de under 70-talet proletära ungdomsklubbar, *circoli del proletariato giovanile*, i varje förort.

De övergivna fabrikslokalerna i arbetarområdena togs över i en våg av ockupationer 1975–1976, av kvarterskommittéerna och de proletära ungdomsklubbarna. Lokalerna kom att kallas sociala center, ett tjugotal bildades under de åren i Milanos förorter. Det var i denna våg som Leoncavallo startade, som det center med djupast förankring bland de traditionella fabriksarbetarna. Det mest ortodoxa. Arbetsköparna, kristdemokraterna och kommunistpartiet hade redan kulturhus och Folkets hus, inriktade på att fylla arbetarnas fritid.

Men de sociala centren var något helt annat; de var självorganiserade och deltagarstyrda. Här kunde kvartersmöten, teatergrupper, dagiskooperativ, drogkliniker och alternativmarknader få plats, organiserade direkt av lokalbefolkningen själva. De öppna sociala centren nådde en mycket bredare krets än bara ungdomsklubbarna och kvarterskommittéerna.

Under sjuttiotalets andra hälft genomlevde Italien en extrem polarisering. De två stora dominerande partierna, kristdemokraterna och kommunistpartiet, gick samman i en regeringskoalition för stabilitet. Samförståndspolitiken gjorde att den enda oppositionen var Autonomia Operaia, som på kort tid blev hegemonisk i vänstern utanför parlamentet. Delar av rörelsen trappade upp konfrontationerna med staten. Med den massiva repressionen kom de snabbt att radikaliseras och gå från massprotester till underjordisk väpnad kamp. I början av 80-talet hade tusentals autonoma aktivister fängslats och flera av dess organisatörer flytt till Frankrike. Rörelsen var död. Det enda som överlevde var de sociala centren.

Här kunde kvartersmöten, teatergrupper, dagiskooperativ, drogkliniker och alternativmarknader få plats, organiserade direkt av lokalbefolkningen själva.

Bryta sig ur isoleringen

Jag möter Luca Casarini igen. Han sitter på Radio Sherwood och dricker sitt kaffe i glappet mellan två möten. Sex år har gått sedan vårt första möte. Nu har jag lärt känna honom bättre och kan ställa mer kritiska frågor. Vad är centrens verksamhet bortom kampanjerna? Vad har han själv för relation till dem?

– Autonomia Operaias styrka var dess förankring i territoriet. Men när min generation blev aktiva i mitten av 80-talet var den rörelsen slagen i spillror. Det gick inte att hålla några möten på universitetet eller på torgen utan att polisen direkt stormade och avbröt all aktivitet, berättar han.

Det rådde nolltolerans under 1980-talet, utrymmet för en radikal vänsterpolitik var minimalt. Trots det spred sig de ockuperade sociala centren över Italien, framför allt med punken. Men de var inte längre öppna center i stadsdelarna. Sociala centrets väggar hade blivit till murar, bastioner som fungerade som fristäder i ett fientligt nyliberalt samhälle. Alla som inte passade in i det hätska högerklimatet hade här en tillflyktsort.

– 1986 bröt en våg av skolprotester ut i högstadieskolorna, först i Frankrike och sedan i Italien. Vi var fem studenter ur de protesterna som beslöt oss för att ockupera en byggnad själva. Det blev födelsen för sociala centret Pedro, säger Luca.

Samtidigt ockuperades Forte Prenestino i Rom. När det dessutom utbröt en ny cykel av universitetskamp 1990, *Panterrörelsen*, följdes den av en våg av ockupationer i hela Italien. Den så kallade *andra generationens sociala center*. För första gången på tio år existerade en massrörelse på gatorna igen. Samtidigt kollapsade det italienska politiska samförståndssystemet. Korruptionsskandaler och maffiakopplingar fick de två stora partierna Kristdemokraterna och Kommunistpartiet att rasa samman i början av 90-talet. I tummultet uppstod en massa nya politiska partier. Berlusconi klev fram som politisk kraft, postfascisterna i MSI blev rumsrena igen och separatistpartiet Lega Nord växte lavinartat. Men det möjliggjorde också för en autonom rörelse att åter komma ut ur de sociala centren och ut på gatorna.

– Det pågick en debatt inom de sociala centren kring hur vi skulle bryta oss ur vår isolering, att inte bli getton. När Panterrörelsen kom valde vi att gå till dem, istället för att de skulle komma till oss. Vi monterade ner Pedros kök och satte upp det inne på den ockuperade psykologi-institutionen

istället. Under de tre månaderna universiteten var ockuperade serverade vi mat där. När studentprotesten var över fylldes Pedro med nya aktivister, berättar Luca.

Dessutom kom nya influenser utifrån.
– Zapatistupprorets utbrott i Chiapas 1994 gav de sociala centren nya idéer och ett helt nytt språk för att börja arbeta utåtriktat och involverande i samhället, säger Luca.

Inspirerade av zapatisternas samarbete med civilsamhället började de sociala centren arbeta tätare knutna till sociala kamper i stadsdelarna och i lokala sociala rörelser. Med sin tillgång till möteslokaler, kommunikationskanaler (radiostationer, webbsidor, kontaktnätverk) och aktivister blev de värdefulla resurser för lokalsamhället. De sociala centren, oavsett strömning, blev återigen en plats där kvarterskommittéerna kunde mötas, nyanlända invandrare kunde gå språkkurser, lokala ekohandlare kunde hålla marknader, kvarterets ungdomar spela fotboll eller gå på gymmet och fredskommittén få sändningstid på närradion.

Bristen på kollektivitet i en flytande tillvaro kan därigenom kompletteras genom den fasta samlingspunkt som det sociala centret kan vara.

Stormning och nyorientering

Det mörka 80-talet var slut. De sociala centren började ta plats i samhället igen. De flesta av dagens ockuperade självstyrda sociala center, *centro sociale occupato e autogestito (CSOA)*, uppstod under perioden 1990–1993. Elddopet kom när Milanos borgmästare från Lega Nord förklarade krig mot de sociala centren. 1994 stormades Leoncavallo. Borgmästaren förklarade att hädanefter skulle ockupanterna bara vara spöken i hans stad. Vräkningen gav upphov till en av de största kravallerna någonsin i Milanos historia. Aktivisterna tog honom på orden, och satte på sig spöklika vita overaller. Vågen av gatuaktivitet – inte olik den som skedde efter stormningen av Ungdomshuset i Köpenhamn – ledde till att Leoncavallo snart fick en större och bättre lokal för att återställa lugnet i staden.

Men frågan om hur man skulle få de sociala centren att överleva kom att splittra rörelsen. Hur klarar man perioder av svacka, när vräkningshotet hänger över centren? Ska man börja förhandla för att få sina center legaliserade eller hårdnackat fortsätta den riskfyllda tillvaron som ockupanter? De mer dialog- och förhandlingsinriktade centren höll 1998 ett möte på nya Leoncavallo, där de antog ett strategidokument. I *Carta di Milano* beskrivs hur de skulle försöka bredda det politiska utrymmet för sina sociala center, bland annat genom att ha egna kandidater på partilistor. Inom kort hade de representanter i Milano, Rom och Venedigs kommunfullmäktige, som skulle agera ”parlamentariska sköldar” åt centren.

– Med Carta di Milano försökte vi bryta oss ur den destruktiva dynamiken med ”konflikt-repression-kamp mot repressionen” och få tillstånd en annan utveckling, där de sociala konflikterna istället blev projekt som kunde ge upphov till en spiral av ”konflikt-projekt-utökning av rättigheter”, säger Luca Casarini.

Ett nytt steg för de sociala centren knutna till Carta di Milano var att inte bara arbeta lokalt i territoriet, utan även bedriva nationella kampanjer och ge sig in i rikspolitiken. Ett resultat av Milanomötet var en gemensam kampanj kring osäkra anställningar – eftersom de flesta sociala centerbesökarna saknade fast arbete. Som en gemensam symbol använde man sig av de vita overallerna, som tidigare använts av Leoncavallos demonstrationsvakter. Carta di Milano-centren började experimentera med nya sätt att ta konflikter och hur man kunde skapa bredaste möjliga konsensus runt radikala praktiker. Detta resulterade i ett socialt experimenterande med konfrontativt ickevåld och civil olydnad. De vita overallerna rörde sig i gränslandet mellan direkt aktion och symboliska protester. Massaktionerna var ofta spektakulära: Man bröt sig in på nykonstruerade flyktingförvar och nedmonterade dem, eller försökte öppet pressa sig igenom polisens avspärrningar kring makthavarnas toppmöten.

Bakom och bortom kampanjerna

Många sociala center är skeptiska till de politiska kampanjerna och har valt att inte ansluta sig till dem. Antingen på grund av att de misstror den formen av kampanjpolitik eller för att de har en annan politisk linje. Skillnaden mellan de olika centren är stora, vissa är mer opolitiska och kulturella, andra små mikropartier med leninistisk eller anarkistisk ideologi. Varje kampcykel skaffar sig sina center, som ackumulerar kamperfarenheterna i lågvattenperioder och för över dem till nästa våg. På ett möte mellan olika generationer husockupanter på Kafé Hängmattan i Stockholm hösten 2009 berättar Rocco från Crash om deras långvariga kamp för att skaffa sig ett socialt center i Bologna. Crash tillhör inte de nyorienterade Carta di Milano-centren, utan kommer ur en mer oldschool-strömning med rötterna i Autonomia Operaia.

Den första kortvariga ockupationen för sitt center genomförde de i november 2003 och de följande fem åren har de årligen fått ockupera nya byggnader så fort de vräkts från sin gamla. Steg för steg har kollektivet kommit att erkännas som en politisk aktör av kommunen.

– Under varje ockupation har vi stärkt vår styrkeposition och byggt upp kollektivet inför nästa ockupation, så att vi konstant kunnat öka trycket på Bolognas borgmästare, berättar Rocco.

När Crash stormats har det kallats till nationella demonstrationer, dit alla sociala center kommit för att visa sitt stöd. Därigenom har problemet för kommunen att storma ett center hela tiden växt. Efter en stökig och militant demonstration med 6 000 deltagare 2008 – direkt efter att Crash fått sin byggnad stormat – har kommunen nu låtit dem vara ifred i sina nya lokaler. Modellen att stödja varandra har i Rom formaliserats i en *pakt om inbördes hjälp* mellan stadens alla sociala center. Oavsett vilken tendens de tillhör har de öppet deklarerat för stadens postfascistiska borgmästare att en attack mot en är en attack mot dem alla och att alla sociala center lovar att gå ut på gatorna om ett hotas.

Men stödet kan inte bara komma utifrån. Crash bedriver verksamhet i kvarteren, deras gym och kampsportlokaler är öppna för alla. Detta har varit avgörande för att bygga upp stödet, och för att bedriva politik överhuvudtaget.

– Det sociala centret fungerar som ett *territoriets parti*, det bedriver sin politik utifrån sin lokala förankring, säger Rocco.

Skillnaden blir tydlig om man ser på hur man arbetar med till exempel frågan om prekarisering och osäkra anställningar. För basfacken som Cobas är frågan främst en arbetsplatsfråga, en fråga om anställningsformer. För EuroMayday-paraderna i Milano handlar det mer om att skapa politisk press, få fackföreningar och partier att agera genom att föra upp frågan på dagordningen. För Crash är prekariseringen inte bara en arbetsplatsfråga, utan något som även rör bostäder, inkomster och utgifter, medborgarskap och hela ens sociala tillvaro. Och de ser det sociala centret som ett verktyg för att arbeta med frågan: På Crash hålls självorganiserade verkstäder eller infopoints, *sportello*, där alla i en prekariserad livssituation är välkomna att delta, få information och gemensamt organisera kollektiva aktiviteter för att förbättra sin situation. Utifrån dessa träffar på det sociala centret ockuperar man bostäder, genomför kollektiva självreduktionsaktioner mot matpriser eller priserna på biobiljetter, blockerar arbetsköpare, organiserar papperslösa och sätter press på borgmästaren och kräver en social inkomst för alla. Bristen på kollektivitet i en flytande tillvaro och omkringhoppande mellan kortvariga jobb kan därigenom kompletteras genom den fasta samlingspunkt som det sociala centret kan vara. En mötesplats och ett socialt laboratorium för prekära att agera utifrån. Det kan ses som ett utslag av historiens ironi, att de fabrikslokaler som massarbetarna fördes samman i och som deras kamp tog sin utgångspunkt ifrån (*fabrikens parti*) nu återigen fått en funktion i klassens politiska sammansättning. Idag är de nu övergivna fabrikslokalerna ockuperade sociala center (*territoriets parti*) och den plats där visstidsarbetarna och de osäkert anställda kan finna varandra och ha som utgångspunkt för kollektiv aktion.

***Mathias Wåg** är ansvarig utgivare för Brand och har tidigare bott i Italien.*

Kalle Seppä

Hic sunt leones

Översättning: Markus Drake. Illustration: Emelie Östergren

Våra gator? Det pågår en kamp om stadsrummet, en kamp om territoriell dominans. Men vänstern saknar bra teorier om platsen och makten. Hur skapar vi en omstörtande geopolitik i städerna?

Är kampen om utrymmet i metropolerna – autonoma sociala center och offentliga stadsutrymmen – "enbart" en kamp om vem som har nyttjanderätt till stadsrummet, eller är kampen "omedelbart" något annat? Kampen om storstadens rum (och om besittningsrätten till byggnader) är ett bevis på geopolitikens återkomst till den revolutionära politikens centrum.

Kamp om tid, kamp om rum

Den traditionella marxistiska teorin har huvudsakligen utgått ifrån en kamp om tid (eller lön som en form av tid), om politisk makt och om rättigheter. Platsdimensionen har bara varit ett mål för aktioner vid fabriksockupationer (som ett övertagande av produktionsmedlen), ett militärt erövrande av stadsrummet i revolutionära situationer, ockupationer av vinterpalats som symboler för statsmakten eller ett försvar av nationalstatens territorium under efterrevolutionära krig. Platsen har i marxismens historia varit ett sidospår som då och då, vid historiens viktigaste tidpunkter, varit av central betydelse för att sedan sopas åt sidan när situationen normaliserats. Platsen har inom marxismen varit kopplad till ett undantagstillstånd. För vissa individer inom marxistisk teori och praktik – *Mao*, *Ernesto Guevara*, *Carlos Marighella* – har platsen varit en mycket central faktor. Platsen har varit en djungel, en landsbygd eller ett marighellanskt stadsutrymme, och den har varit direkt kopplad till krig. Självklart lägger vi märke till kopplingen mellan krig och undantagstillstånd. Hos Mao, Guevara och Marighella måste kommunisten alltid anpassa sig till platsen, använda den som en kameleont eller fisk. Platsen har för marxisten alltid och enbart varit en språngbräda inför den stora uppgiften: att marschera ut ur djungeln, från landsbygden eller från stadsrummet mot maktens palats. Till och med nationalstaten har bara setts som en plats att, i något framtida skede, lämna för att bege sig mot en internationell revolution.

Inom den gröna teorin har kampen redan från början varit en kamp om plats – miljön har primärt uppfattats som ett utrymme. Ofta har kampen reducerats till att bara bevara det redan befintliga utrymmet i naturligt eller naturlikt tillstånd. Att ockupera utrymmen har i grön teori knutits till konservering. Naturskyddsområdet eller den gamla byggnaden får inte förstöras, utan måste varsamt omvandlas till ett reservat. Gamla trähus måste målas orangea (*se nästa sida*) och flygekorren måste garanteras tillräckligt med luftrum. Dessutom har de ockuperade utrymmena enligt de grönas perspektiv ofta setts som allmänna. Denna teori har aldrig kommit

Oranssi *(Orange): en förening i Helsingfors som rustar upp hus till ungdomsbostäder, en fortsättning på ockupationsvågen på 1980-talet.*

Carlos Marighella *var en brasiliansk revolutionär som lanserade begreppet* ***stadsgerilla****. Marighella försökte i boken* ***Liten handbok för stadsgerilla*** *(1969) formulera en strategi för gerillakrigföring i stadsmiljö. Hans teorier influerade bland andra tyska* ***Röda arméfraktionen****. Marighella sköts ihjäl av brasiliansk säkerhetspolis i ett bakhåll den 4 november 1969.*

Geopolitik *är en vetenskaplig disciplin, där politik, historia och sociologi analyseras med referens till geografi.*

Tellurisk*: förbundet med jorden, marken och fastlandet.*

Kärnland*: Kärnlandsteorin eller hjärtlandsteorin är en teori som formulerades av den engelske geografen* ***sir Halford John Mackinder*** *i början av 1900-talet. Enligt Mackinder kan världen delas in i två områden: ”Världsön” som är de sammanhängande kontinenterna Europa, Asien och Afrika, och ”perifera öar” som inkludera Amerika, Australien, Brittiska öarna och Japan. Teorin kan sammanfattas som: Den som styr Östeuropa kontrollerar Hjärtlandet, den som styr Hjärtlandet kontrollerar världsön, den som styr Världsön kontrollerar världen.*

Carl Schmitt *skrev inflytelserika texter om suveränitet, undantagstillstånd, diktatur, partisaner och begreppet politik. Han tillhörde ursprungligen de konservativa revolutionärerna som angrep liberalismen. 1933 gick han med i* ***Nationalsocialistiska tyska arbetarepartiet*** *(NSDAP) där han förblev medlem fram till andra världskrigets slut. Schmitts teorier har på senare tid inspirerat vänstertänkare som* ***Mario Tronti****,* ***Chantal Mouffe*** *och* ***Giorgio Agamben****.*

i kontakt med det faktum att också nya moderna byggnader, till och med sådana som fortfarande inte är färdigbyggda, skulle kunna ockuperas, tillfälligt eller permanent. En sådan attityd, som är respektfylld inför privategendom och inriktad på konservering, är tyvärr ofta smittsam.

Territoriell motmakt

På 1970-talet skapade italienska Autonomia Operaia en revolutionär teori om platsen. Teorin, känd under namnet ”*contropotere territoriale*” (territoriell motmakt), hade sin bas i en analys enligt vilken produktionen flyttat ut ifrån massfabriken och övergått till att ske i den samhälleliga fabriken, till kluster av små fabriker inom storstaden och proletariatets bostadsområden. Inom denna produktiva väv föreslog den autonoma teorin breda, lågintensiva masskamper (husockupationer, skolstrejker, sabotage av mikrofabrikerna), militär kontroll över området (à la Svarta pantrarna) och en beväpnad avantgarde-organisering med syftet att förstöra den fientliga maktens centrala representationsformer i området. En *de facto*-kontroll över flera proletära områden skulle för de autonoma vara ett startskott för revolutionen, och tusentals familjer bodde rent faktiskt i de ockuperade nybyggda lägenheterna. Ändå sågs också i detta fall det ockuperade stadsutrymmet marxistiskt som en form av säkra zoner i ett gerillakrig. Trots att de autonoma kontrollerade flera regioner i förorterna såg de alltid som sin uppgift att ge sig av in mot centrum, mot centralmakten. Precis på samma sätt som den långa marschen för Maos bönder, Marighellas brasilianska stadsgerillor eller Guevaras ”dirty dozen”.

Sociala center

Autonomia Operaias teori om territoriell motmakt hamnade i en djup kris i början på 1980-talet. Den direkta militära attacken på statens struktur – maktens palats i städernas centrum – orsakade ett förskräckligt nederlag. Tusentals aktivister fortsatte ändå att agera inom de ockuperade sociala centren, i vilka de organiserade en mångfald aktiviteter, kulturella och samhälleliga evenemang. Många av den första generationens autonoma hade en skeptisk inställning till de sociala centren ända fram till 1990-talet. De sågs, med några få undantag, som getton utan något politiskt projekt. Platsen och politiken sågs som två totalt åtskiljda sfärer.

Geopolitik

Geopolitiken som vetenskap föddes kring sekelskiftet, mellan 1890 och 1900. Geopolitiken eftersträvar att förstå kopplingen mellan plats och makt i imperialismens tidsålder, och dess centrala tema är nationalstaternas expansion i nya geografiska och politiska enheter. Hur skall förhållandet mellan kärnlandet – nationalstaten – och imperiets provinser fungera? Kan ett imperium existera utan en flotta? Vilka är de områden som måste kontrolleras för att uppnå världsherravälde? Vad skall man kalla en expanderande nationalstat? Geopolitiken blev den mest centrala politiska vetenskapen i det tyska tredje riket, en politik styrd av föreställningen om ett expanderande utrymme. Nationalstaten betraktades som en organisk enhet som hela tiden behövde nya betesmarker, ett nytt utrymme att leva i – ett lebensraum. Om folket inte kunde öka sitt livsrum så skulle det kvävas. Den uppfattningen är så klart kopplad till darwinismen och till en samhällsmodell inom vilken en utökad befolkning sågs som den enda möjligheten att utveckla den militära och ekonomiska kapaciteten. Ett massamhälle där produktivkrafternas tillväxt likställdes med en ökning av arbetarnas fysiska mängd och tillgängliga fysiska resurser. Vid samma tidpunkt lyfte Carl Schmitt fram begreppet *”storrum”* (*”grossraum”*), i kontrast till *”lebensraum”*, som centralt för sin egen begreppsapparat. Grossraum är ett stadium efter nationalstaten, som söker efter nya och politiska former.

Efter det andra världskriget försvann geopolitiken från den politiska vetenskapens arena och var frånvarande i flera decennier. Världen var uppdelad i två intressesfärer och krig sågs som en sorts omöjlighet, för det hade lett till båda parternas förintelse. Att ta över ett utrymme från Nato och Warszawapakten skulle automatiskt ha eskalerat till ett slutgiltigt kärnvapenkrig. Kriget fördes i stället på mindre viktiga platser, från Vietnam till Angola, vilka hade större politisk och ideologisk relevans för den politiska maktens centrala områden än för den lokala nivån. Vietnamkriget kommer alltid att bli ihågkommet på grund av sina effekter på det nordamerikanska samhället, inte på det vietnamesiska. Samma logik är giltig för sovjetockupationen av Afghanistan. Under det kalla kriget var det få, ofta högerinriktade, tänkare som ägnade sig åt geopolitiken. Europa sågs i dessa högertänkares ögon som ett geopolitiskt utrymme som borde bryta sig ur blockens tudelning och liera sig med sådana krafter, från Arafat till Peron, som kämpade för en ”ny världsordning”.

Civilisationernas kamp

Efter det kalla kriget återvände geopolitiken än en gång till maktpolitikens scen. Samuel Huntingtons briljanta verk om konflikten mellan civilisationer (*Clash of the civilisations*) var en uppdatering av vetenskapens horisont och som på ett avgörande sätt visade på innehållet i en ny era. Nationalstaternas betydelse hade försvunnit och världens platsdimension utkämpades utifrån helt nya positioner. Men en sak måste förtydligas. Huntington ser den geopolitiska konflikten – kampen om plats – omplacerad till gränszonerna mellan civilisationer. Den huntingtonska ”*civilisationernas kamp*” är en sorts oändligt pärlband av gränsdispyter. Det stämmer säkert också: konflikternas ursprung ligger i dessa gränsmarker och mötesplatser. Terrorattacker mot civilisationers kärnland eller en kulturkamp (”*kulturkampf*”) mellan islam och kristendom inom de europeiska nationalstaternas sfär har inget att göra med Huntingtons teori, som är rent geopolitisk och inte kulturell.

Compound

Geopolitikens återvändo har också fört med sig ett nytt begrepp, mycket viktigare än begreppet ”gränszon”: ”compound”. En compound (ett fäste) är ett slutet, försvarat område som utestänger det omliggande territoriet, och inte ens strävar efter en slutgiltig kontroll över det. Snabba räder med bepansrade jeepar. Teknologisk kontroll från luften över territoriet. Ett fäste i den nya, vardagliga geopolitiken är ett privatiserat och skyddat område, inom vilket ett samhälle kan leva tryggt. Ett fäste – vare sig det är i form av den gröna kontrollzonen i Bagdad eller ett grönt bostadsområde i Santa Monica – är knutet till trygghet och undantagstillstånd, lika nära som taggtråd och spanska ryttare. Den nya tidens geopolitik ger ingen betydelse åt det kontrollerade utrymmets storlek. Ett fäste är som ett slags vakttorn på imperiets gränsmarker, men utan imperiets landområde. En metastas. En möjlighet att utöva makt i omgivningen men utan verklig tellurisk kontroll.

Sociala center som, genom det skydd de ger, skapar ett nytt politiskt system i vilket försvaret på hobbesianskt vis är grunden för medborgarskap.

Sociala fabriken

Politikens grund har förklarats på många sätt. Inom marxistisk teori är anskaffandet av politisk makt den kapitalistiska klassens sätt att bibehålla sin verkliga makt på, en makt med ursprung i produktionsförhållandena. Politikens bas ligger alltså i produktionsförhållandena och i fabriken och av detta skäl är territoriet sekundärt. Inom nymarxistisk teori har politikens bas vandrat ut ur fabrikerna och bebor metropolens alla delar. Men ändå ligger politikens – och rumsuppfattningens – bas inom produktionsförhållandena. Prekariatet ockuperar platser i metropolens hjärta, för att ta över noder som är centrala för produktionen. Kampen om utrymmet är alltså en del av en kamp inom produktionen. Den liknar därför fabriksockupationerna 1918-1919. Utrymmet är politiskt för att det är produktivt, inte produktivt för att det är politiskt (vilket jag anser). Postmarxistiska

Geopolitiken blev den mest centrala politiska vetenskapen i det tyska tredje riket, en politik styrd av föreställningen om ett expanderande utrymme.

*Begreppet **compound** refererar till ett inhägnat område med byggnader, en slags **gated community** med gemensamt intresse. Avspärrningen kan vara en mur, ett staket eller en häck, eller den kan utgöras av själva byggnaderna när de byggts samman kring ett öppet utrymme. Vi har här i artikeln valt att översätta det till **fäste**.*

***Gröna zonen**: ett tio kvadratkilometer stort område upprättat i centrala Bagdad av amerikanskstödda övergångsregeringen. Den inhägnade och kraftigt övervakade zonen omfattar det gamla regeringskvarteret och flera av Saddam Husseins palats, samt många av de större hotellen.*

skribenter ser så klart ockupationen av metropolens utrymmen som ett upphävande av produktionsförhållandena. Ofta betonas storstadsrummets produktivitet för att undvika att tala om samma utrymme som ett fiendskapens och politikens säte. Jag påstår att uppdelningen av rummet definierar produktionen, inte tvärtom.

Nomos

Grossraum-teoretikern Carl Schmitt var av åsikten att politikens grund är ”nomos”. Nomos är en handling i platsen som lägger grunden för politik och rätt. Det är ett beslut som föregår allt annat. Det är ett beslut som inte kan vara legitimt eller demokratiskt, för det kommer innan juridiken och politiken (och produktionen). Nomos är den första muren, som avskärmar den första betesmarken, och bygger upp det första politiska utrymmet. Först efter nomos kommer allt annat. Uppdelning av plats och kontroll är alltså grunden till allt. Den republikanska nykonservatismen och det globala ”demokratiska partiets” demokrati betyder i praktiken, på metropolens nivå, ett byggande av fästen. Köpcentra är globala, bevakade gröna zoner. De välbärgades grindsamhällen (*gated communities*) är med sina betonghinder ofta lika militariserade som *den gröna zonen* i Bagdad. Fästen erbjuder trygghet och service på vår planets alla viktigaste ställen. De innebär också att den permanenta kontrollen över vissa områden ges upp, från finska arbetarförorten Kontula till Sadr City. I praktiken har en inhägnad byggts upp kring betesmarker (*allmänningar*), utan ett demokratiskt eller legitimt beslut. Det är en pre-politisk handling, för ingenstans har ett politiskt beslut tagits om att privatisera den allmänna egendomen. Denna metropolens geopolitik har begränsat och uteslutit. Trots detta kan ett begränsande och uteslutande fäste vara en realistisk geopolitisk modell också för revolutionärer.

Vi måste bygga murar

Vi måste ännu återvända till Schmitts geopolitik. Tanken om murar och att begränsa utrymmen verkar motbjudande för många. Fascistiskt. Vi är ju emot gränser och murar. Det enda sättet att vara emot murar – och på denna punkt skiljer sig mitt synsätt från många andra framförda tankar – är att bygga upp en mur, en gräns, som försvarar de människor som bor innanför dem: från migranter till revolutionärer. Det ideala, fria och öppna rummet är en vacker dröm. En bunker, omgiven av taggtråd, till försvar för dem som bor där inne, är politisk realism. En revolutionär geopolitik i en tid då den politiska vänstern är på väg att försvinna. En tid då vargarna löper fria på gatorna. Sociala center, inte enbart som fria och öppna utrymmen för kulturell produktion utan som bunkerliknande fästen. Som försvar för människor i en osäker situation, för prekära medborgare. Sociala center som, genom det skydd de ger, skapar ett nytt politiskt system i vilket försvaret på hobbesianskt vis är grunden för medborgarskap.

Ockupera sjöstäderna

Varför inte bygga upp sociala center i källarna till de dyra nybyggda lyxhusen vid södra Helsingfors sjöstad? Varför inte erbjuda våra romska systrar och bröder skydd i de övre våningarna i samma hus, i stället för att låta dem sova under broar? Och samtidigt bygga nya försvar och en ny makt. Varför inte låta den kommande tiggarsommaren bli till en ny sommar för den revolutionära geopolitiken? Inte för att skapa produktiva utrymmen för prekariatet, utan för att bygga ett nytt politiskt nomos. Försvar och medborgarskap. Fästen och gröna zoner. Från fienden befriade, ”etniskt” renade områden, i en kontext där ordet ”etnisk” måste förstås ironiskt som precis motsatsen till etnicitet.

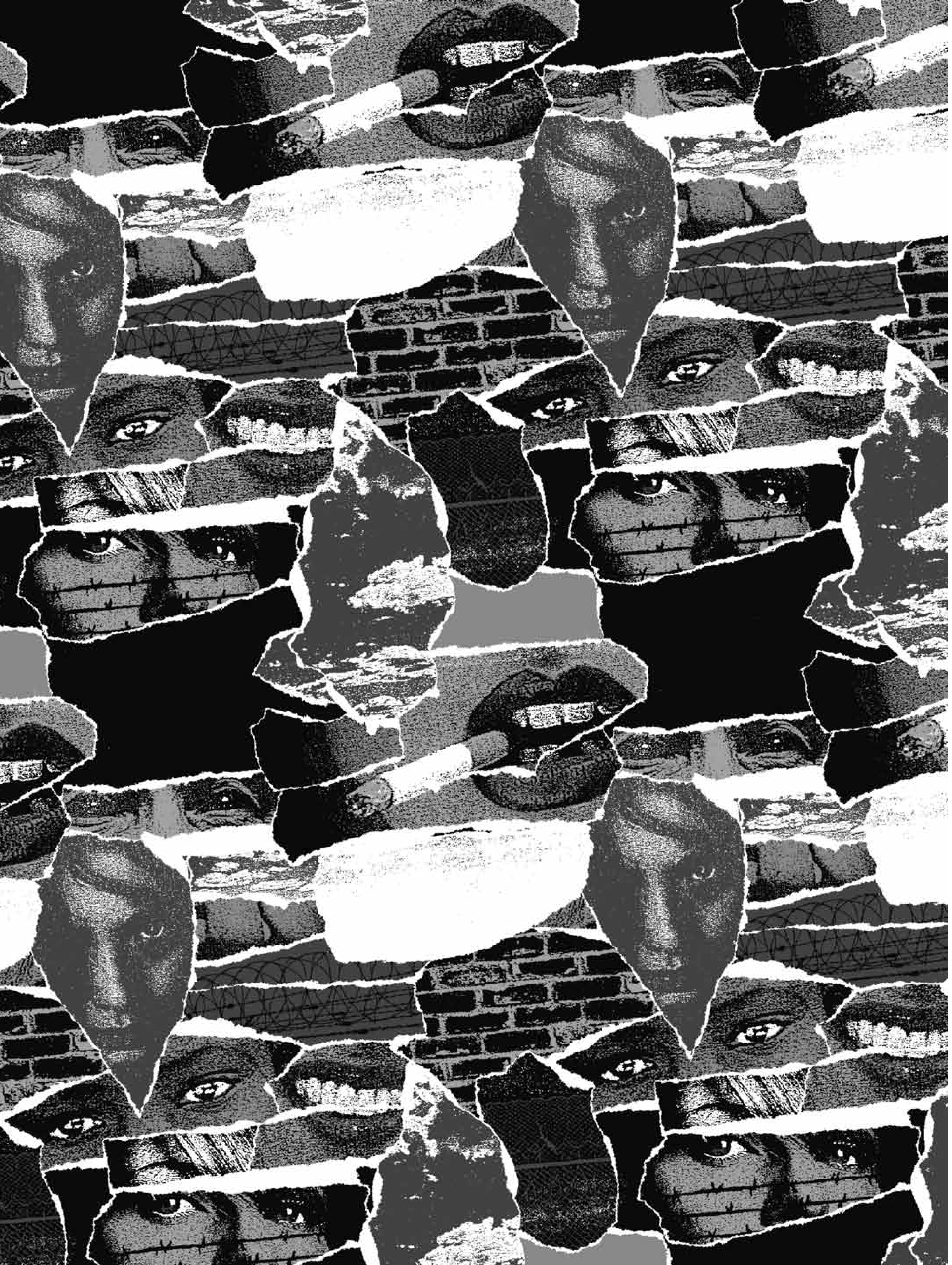
Civilisationernas makrokonflikt föder mikrogeopolitiska konflikter med strategisk betydelse. Berget har fött en mus. Mikrogeopolitiska konflikter har uppstått i en era då det globala demokratiska och det nykonservativa republikanska partiet har makten. Kampen om storstadsområden är ett nomos som omedelbart ger upphov till politik, för det är omedelbart knutet till makt, försvar och avgränsning. Makt är en mekanism som kontrollerar utrymme, och som inte kan acceptera kränkning av dess territoriella enhet eller privata äganderätt. Därför vräks utrymmen av polis, inte av kommundirektören för fastighetsskötsel Pekka Sauri. Därför ockuperas utrymmen av storstadsproletariatet, inte gamla och trötta teoretiker.

Temporära autonoma fästen

Sociala center och det urbana utrymmets fästen – också temporära fästen – är alltså handlingar i rummet som omedelbart ger upphov till politik. Ett fäste är inte ett utrymme öppet för alla. Det är inte en demokratisk plats. Bostäderna för entreprenörer i Riad eller diplomater i Bagdad är fästen. Borde alltså inte sociala center vara precis motsatsen, ett utrymme som bryter upp uteslutandets och privatiseringens begrepp, öppet för alla? Precis av detta skäl är det enda rätta sättet att ockupera och kontrollera ett utrymme att bryta ut det ur fiendens kontroll och fränta alla obehagliga och hotfulla figurer rätten att penetrera de gröna zonerna. Ett utrymme öppet för alla, en bevarad urskog eller ett skakigt trähus, är ingen plats som hotar uppdelningen av metropolen. Det är bara en konservering av det förgångna. En parodi på det moderna. Proletariatet längtar efter fästenas romantik. Uteslutandet. Indelningen fiende och vän. Med ett enda ord: politik. Ett bortgånget imperium förstod att fästet är platsen för det politiska beslutet, utan behov av att vara representativt, utan behov av att vara demokratiskt. Det är väl ett bevis för att politik är mer än en demokratins ringlek. Politik är att förstöra sin fiende och försvara sina vänner. Det är det egna områdets okränkbarhet.

__Kalle Seppä__ är en pseudonym för en aktivist med lång bakgrund i den finska autonoma rörelsen. Artikeln spreds internt på e-postlistor i Finland som en del av en diskussion kring stadsdelsorganisering och sociala center. Många av referenserna är mycket lokala och har att göra med en mycket specifik kontext och processer främst kring en önskan att skapa ett ”proletärt uppsving” i Helsingfors förorter och en ny dynamik kring både Vänsterunga, ett ungdomsförbund nära Vänsterförbundet, och De Gröna, Helsingfors näst största parti. En del av förhoppningarna blev aldrig verklighet (stadsdelsorganiseringen), medan andra, som samarbetet mellan romska flyktingar och ockupanter i högsta grad har genomförts (se Brand nr 1, 2011).

Ett starkt dokument över föraktet för svaghet. **Priscilla Enström** går på Lo Kauppis pjäs **Bergsprängardöttrar**.

Illustration: Johan Erkenvåg

Lo Kauppi vet vad hon pratar om. Och hon använder teaterscenen för att berätta och fylla oss i publiken med känslor och kunskap. Jag jobbar med teater, men jag har lätt för att glömma teaterns berättarkraft, för ibland känns teater alldeles för tillgjort, hittepå, långsökt och frånvänt. För vem spelas det? Vilka historier berättas? Vilka är personerna på scen? Lite för ofta är det män med stora existentiella frågor kring Konsten.

Teater besöks enligt statistiken enbart av en liten procent av befolkningen. Alldeles för många känner sig uteslutna. Många känner att det inte handlar om dem. Det är så synd, för att det är så sant. Det är synd, för när det funkar så funkar det så jäkla bra. När man känner det. Som när jag såg på Lo Kauppis Bergsprängardöttrar.

I Bergsprängardöttrar berättar hon om kvinnor i svenska fängelser. Det handlar om de kvinnor som missbrukar, begår brott, kvinnor som blir slagna och kvinnor som slår tillbaka, de som många viker blicken från på stan, de som ingen tror på. Dessa kvinnor berövas sina behov i våra fängelser idag. Karaktären X med ADHD som anstränger sig till det yttersta för att inte låta sig provoceras av fängelsets ologiska regler, men som inte kan hålla tillbaka sin frustration och åker på anmärkning efter anmärkning. Karaktären Y som klättrar på väggarna i avsaknad över någon som vill lyssna på henne, någon som vill ta i henne. De kämpar, de faller, de försöker igen, de faller. Hur klarar man att befinna sig dygnet runt i en miljö som kontrollerar och straffar, som styrs av regler och paragrafer, där känsla, tanke och sunt förnuft har lämnat byggnaden för länge sen. De bönar och ber för lite medmänsklighet och besvaras med avslag efter avslag. Här iscensätts verkligheten jag annars inte har tillgång till. Här får jag kunskap om en del av samhället som jag är en del av men ändå helt ovetande om.

Vad jag älskar henne, Lo Kauppi. Hon är så grymt bra på det hon gör. Manuset har hon skrivit utifrån samtal med interner och vårdare på Hinsebergs och Ystads anstalter. Hon har skrivit, regisserat och gjort scenografin. Lo Kauppi säger själv om Bergsprängardöttrar:

– Många familjer lever med en enorm skam över att mamma sitter i fängelse. Jag vill lyfta fram de här historierna i ljuset. De är inte så mystiska, ondskefulla eller konstiga. Många har barn, tidigare yrken och de flesta vill ha vård för att komma ur ett destruktivt beteende. Kriminalvården i Sverige måste dra i handbromsen och byta riktning. Bort från straff och elstängsel, till beprövad vård och behandlingsplaner. Annars handlar vi inte bara inhumant utan vi skapar ett våldsamt samhälle för oss alla. Det handlar om rasism, klassskillnader och ett förakt för svaghet. Men framförallt rädsla för det vi inte känner till.

Ett slag i magen. Skratten som hörs i början av föreställningen fastnar rätt snart i halsen. Det här är inte maskrosbarnsromantik. Det här är ett dokument över vad som sker här och nu. Man får inte andas ut i slutet, det ordnade sig inte till allas bästa, utan man får bära med sig klumpen. Sverige stoltserar med att ha satsat 750 miljoner på högsäkerhetsfängelser trots att vi än så länge bara har nio personer som är farliga nog att sitta där, men om utvecklingen inte ändrar sig har vi nog fullsatt där inom ett par år. Det är i föreställningens slut som verkligheten får ta sin början, och nu kan vi inte skylla på att vi ingenting visste.

Queer, flexibel, lyckad. **Tove Soiland** tittar närmare på **postfeminismen**. Vad hände med den solidariska kvinnokampen?

Vi stöter på begreppet feminism i alla möjliga sammanhang – och ofta i helt fel sällskap. Feminismen har blivit sexig, den gör livet bättre och den trivs lika bra på borgerliga ledarsidor som hos den självsäkra karriärkvinnan. Den är motorn bakom Ladies Drive, den "första globala kvinnotidskriften för affärer och bilar". Inte minst har feminismen blivit den stående ursäkten för alla möjliga politiska reformer. Kvinnor på arbetsmarknaden, kvinnor som startar företag – vad mer kan en gammal feminist önska sig?

Många menar dock att den här "nya" feminismen, också kallad "postfeminism", förstör feminismens ursprungliga ambitioner. Några enskilda begrepp tas ut och populariseras, samtidigt som feminismen avvecklas som solidariskt projekt. Och när man gjort det förvandlas samhällets eliter till feminismens stora försvarare. För fem år sedan var "feminism" det fulaste ord av alla. Har folk dåligt minne? Var det ett missförstånd? Vilken feminism pratar vi om? En recensent i den tyska tidskriften Analys und Kritik (ak) ställde nyligen den brinnande frågan: "Hur kommer det sig att genuspolitiska röster som är konforma med de härskande förtrycksstrukturerna på olika sätt kan presenteras som arvtagare av kvinnorörelsen?" Det vill säga: hur kommer det sig att gårdagens fiender nu kallar sig dagens främsta feminister?

Allt uppstod inom cultural studies i USA på 1980-talet. Det var då som cultural studies började att tappa sina rötter och distansera sig mer och mer från marxismen. Fokus var inte längre kapitalistisk exploatering och kvinnors specifika roll inom den. Nu skulle man ifrågasätta kategorier i största allmänhet. Bakom det låg en föreställning om maktrelationer som såg makt framför allt i termer av disciplinering. Det vill säga: att benämna är att utöva makt. Att ge namn åt något blev den främsta formen av makt. Och att tala om kvinnor blev då att låsa fast dem i könet. Man skulle inte längre säga kvinnoforskningen, kvinnokamp, kvinnopolitik. Allt döptes om till genus. Språket blev det materiella, och det materiella försvann. På det sättet skapades vad Rosemary Hennessy kallat för en kulturell materialism i motsättning till marxismens historiska materialism.

Som konsekvens blev frågor om sexuellt beteende, begär och könsidentitet, viktigare än frågor om exploatering. Kritiken av det sexuella förtrycket började konkurrera med marxismen. Sexuella relationer sågs inte längre i samband med produktionsförhållanden. Istället skedde en sorts omskrivning som numera tolkade de ekonomiska strukturerna som identitetstillskrivningar. Som om könsrollerna och de sexuella normerna vore exploateringens bas och inte de ekonomiska strukturerna. Det är grunden till varför feminism idag framför allt betyder sexual politics och framstår som ett identitetspolitiskt projekt. Feminismen skulle inte längre kämpa för kvinnor, inte längre vara ett solidariskt projekt som utgick från kvinnors erfarenheter. Och postfeminismen är inget annat än konsekvensen av den här teorin. Faktum är att det inte går att skilja mellan en bra teoretisk postfeminism och en dålig popkulturell postfeminism. De borgerliga ledarsidornas "feminism" är direkt modellerad på identitetspolitiken.

Vad som hänt är att skillnaden hamnat i centrum. Det vill säga en kamp för mångfaldiga identitetsformer och deras rättighet att bli accepterade. Analysen av de kapitalistiska förhållanden som gjorde de nya identiteterna möjliga till att börja med trängdes i bakgrunden. Detta underbyggde den hållning som vi nu känner som den popkulturella livsstilen: en hyllning till sexuell frihet som verkar grunda sig på den egendomliga liberala rättigheten till "olikhet" utan att bry sig om de materiella förhållanden som behövs för att realisera olika typer av olikhet. Allt detta är ett resultat av att alla kollektiva krav har övergivits.

Problemet är inte att livsstilar tematiseras och politiseras. Problemet är att de teoretiska begrepp som används ignorerar produktionsförhållandena. Därför är queerpolitiken så smidigt anpassad till förnyelsen av kapitalismen efter fordismens kris. Det har gjorts en del försök att koppla queer till kritik av kapitalismen. Vissa menar att en icke-heterosexuell livsstil är ett hot mot kapitalismen, eftersom kapitalismen kräver kärnfamiljen som reproduktiv enhet. Det är möjligt att den heterosexuella normen har varit en stor hjälp för kapitalismens utveckling. Men postfordismens könsregim kräver inte längre normerade könsidentiteter. Den profiterar istället av att de är flexibla. Om vi överdrev lite kunde vi säga att föreställningen om att "könet är socialt konstruerat" själv är en konstruerad föreställning som inte alls är subversiv. Utan som tvärtom passar som handen i handsken för den samtida kapitalistiska produktionen.

Vi har alltså två rivaliserande perspektiv: den historiska materialismen och dekonstruktionen. Vad är då lösningen? Det är tydligt att lösningen inte kan vara en enkel syntes av dem. Kanske är de inte ens kompatibla. Är inte det verkligt dogmatiska att omtolka ekonomiska förhållanden till kulturella fenomen? Och sedan låta denna omtolkning göra anspråk på att redan ha integrerat allt, att innesluta alla uteslutna. Anspråket är totalt. Det är en underlig teoretisk cirkel som det dekonstruktiva projektet har skapat då det en gång anklagade andras exkluderingar. I vilket fall är projektet hegemoniskt då det inte tillåter någonting bredvid sig utom de vilda och excentriska blommorna av den postfeministiska popkulturen.

Bearbetad version av artikel i tyska Analys und Kritik. Översättning ***Gabriel Kuhn***.

Jesper Lundby

Minns du Klimat-Guantanamo?

Illustration: Hanna Eliasson / Lupo Manaro

Du minns väl klimattoppmötet som skulle lösa världens problem? Copenhagen skulle bli Hopenhagen. Istället fick vi ett klimatfiasko och massarresteringar.

De arresterade nästan tusen människor den dagen. För vad ni i teorin skulle kunnat göra. En välplanerad preventiv arrest, en fälla, som straff för de hämndlystna tankar ni tänkt, de känslor ni känt efter ett alienerat och ångestladdat liv inneslutna i, underordnade och avskurna av imperiet. Om vi bara kastat sten. Om det bara hade varit en kravall.

När ni sen släpptes, efter lång tid, minns du hur ni skrattade rått och gott åt nyheten om det enda skott som avlossades under COP15? En snut som sköt sig själv i handen när han lekte med tjänstevapnet uppe på hotellrummet. Minns du hur du gav nyheten att Silvio Berlusconi fått en kyss till ett rum fullt av italienska autonoma? Från en beundrare, i form av en statyett som krossade premiärministerns näsa och slog ut några tänder.

Minns du musiken, glädjen och friheten som växte varje gång ni var många tillsammans? Minns du kriget på Köpenhamns gator? Säkerhetszonerna, kontrollerna, visitationerna. Minns du snutmuren och tårgaslukten runt Christiania? Minns du hur det var att somna med flammande blåljus bakom ögonlocken varje natt i en vecka? Att drömma om brinnande polisbilar. Minns du två grabbar, 18-20 år, vars huvuden snutarna öppnat med batonger?

De blödde, kunde inte fokusera blicken, svimmade ibland. Hur en buss laddad med arresterade aktivister satt bakbundna och vrålade att de två behöver vård, nu! Ni tiggde, ni bad, hotade, begärde hysteriskt nummer på piketstyrkor, namn på ansvariga befäl. Hur ni till slut bara satt och skrek -HOSPITAL! HOSPITAL! HOSPITAL!

En ung machosnut, den snaggade stereotypen med alla moderna maskulinitetskomplex stod och log mitt i ljudstormen. Ett blekt men trotsigt litet leende. När folk såg det och riktade all antagonism mot honom. Han fortsatte le sitt sadistiska lilla leende. Bara för att han kunde. Och bussen fortsatte sin obevekliga färd mot det provisoriska fängelset.

Minns du Guantanamo? Gospelsången som lyfte mot taket därinne. Hur storögda snutar gick mellan burarna och spelade in den på sina mobiler.

Minns du motståndet? Ni ristade i golvet, spelade fotboll, gjorde yoga. Ni sparkade och slog i gallren. Den kollektiva kraften i era handlingar, små hyss, bus och upproriska lekar som skapade mening och solidaritet i situationen. Glädje och svärmintelligens i asymmetriska mönster, helt oförutsägbara för snutarna. Inga ledare. Bara en kompakt massa av mänskligt motstånd, totalt socialt samspel från alla håll. De hade ingen aning om varifrån spottloskan som träffar deras bakhuvud skulle komma ifrån, vem som skulle skrika, vem som skulle kasta sig mot gallret och skrämma dem så att de tappade kaffekoppen. Vem som skulle elda upp arrestinfon och kasta ut i mittgången. Vilka burar som skulle bli nästa två att efter väl dolda men envisa ansträngningar bända upp väggen som skiljer burarna åt och krypa under in i grannburen och fördubbla sitt antal. Symboliska minikravaller som sprider sig och bemöts.

Det ser så förbannat absurt skrattretande löjligt ut. 30-40 kravallutrustade pansarpoliser med mandat från danska staten, ja hela den europeiska säkerhetsarkitekturen, som omringar en bur innehållande fjorton

spattiga anarkister som redan är instängda. Som utmanar deras makt genom att… Ja? Vara fler än det föreskrivna antalet anarkister instängda i en bur? Leva rövare i en mänsklig djurpark?

De försöker inte ens fly. Instängda som vi är i en gigantisk lagerbyggnad omgärdad av taggtråd och vakthundar i en industriförort långt bort från all så kallad civilisation skulle de bara bli misshandlade och inslängda igen. Vad är då så hotfullt? Jo, deras okontrollerbarhet. Den kan ordningsmakten inte hantera. Därför fortsätter de spexa, posera och driva med snutarna i en rituell dans.

Visst, de öser in pepparsprey. Går in brutalt och buntbandar, skiljer åt, lagar burarna. Det lugnar sig i någon timme. Sedan är det dags igen. Men våldsmonopolet är ett trubbigt vapen. Motståndet är så mycket mer sofistikerat. Det är en pågående dialog er emellan, som syftar till att stärka er och destabilisera dem. Som skämten. De fångar allt i situationen. Den nattsvarta ironin. En fransos, som till vår stora förtjusning plötsligt reser sig. Han skuttar fram till gallret under en händelselös stund. På bästa Borat säger han

-I was only joking! I like capitalism! Can I go out? Han ler med hela ansiktet, hoppfullt höjda ögonbryn. Men bara den lilla sekund det tar för grisen att fatta att någon driver med honom, varpå fransosen

Motståndet är så mycket mer sofistikerat. Det är en pågående dialog er emellan, som syftar till att stärka er och destabilisera dem

demonstrativt vänder ryggen till, hoppar tillbaks och sätter sig med sina kamrater. Burarna runtomkring tjuter av skratt.

Vid ankomst delas ni upp efter kön och får sitta åtskilda, i olika delar av byggnaden. Varför? För att vi våldsamma vänsterextremistkillar som sympatiserat med och deltagit i våra systrars befrielsekamp sedan vi överhuvudtaget började fatta något skulle hoppa på dem och våldta dem helt öppet annars? Under hundra kamraters fullt fungerande ögon, omgivna av ivriga poliser? Eftersom vi kan tänka oss att bryta mot vissa lagar och normer måste vi ju därför helt logiskt vara tvungna att bryta mot alla. Men egentligen tror jag tror inte de som designade det provisoriska fängelset ens tänkte över saken. Män för sig,

Allt syftar till att gå runt, gå utanför, bryta ner deras makt, stimulera liknande handlingar och kommunicera en slitstark gemenskap.

kvinnor för sig, så är det är bara. Tjejernas burar var tydligen svagare, eftersom tjejer ska vara svagare och uppföra sig bättre. Alltså var de lättare att sabba. Därför hade de fler och vildare riots, får vi höra efteråt.

Minns du hur ni i er bur lyckades riva bort ett av de ihophållande banden och tillverkade ett primitivt verktyg? En två decimeter lång metallremsa som du böjde till. Hur du tillbringade åtminstone 40 minuter på knä med att genom gallret först dra en av plastlådorna med tillhörigheter till dig, böja om verktyget och långsamt, envist knäppa upp plastlåset, lirka upp locket och äntligen fiska upp en påse rulltobak, rizla och tändare, tills du genom gallret kunde greppa dem med fingrarna.

Minns du hur åtminstone femton personer du aldrig träffat stod omkring och lutade sig mot burarna, höll vakt, skymde och varnade dig när snutarna närmade sig? Hur ni till sist satte er i grupp med ryggarna utåt, längst bak i er buren och hade fabrik. Rullade cigaretter som ni diskret skickade vidare till angränsande burar, som i sin tur skickade dem vidare …

Små, situationsbaserade handlingar, betydelselösa utanför sammanhanget. Allt syftar till att gå runt, gå utanför, bryta ner deras makt, stimulera liknande handlingar och kommunicera en slitstark gemenskap.

En sorts kulturrevolution som sprider sig genom byggnaden, (du kan inte se burarna i andra delar av byggnaden men du kan höra, du känner och vet att de gör ungefär samma saker, som sången) och hotar dem. Händelserna händer hela tiden oberoende av varandra. De vet inte, de kan inte veta vem, när, hur. Det enda de vet är att alla runtomkring kommer att haka på, hurra och hånskratta. Gris, är du nervös?

Plötsligt tänds en cigarett. Den hålls gömd mellan blossen ni delar. Det luktar rök. Poliser går förbi, ni avvaktar. En till tänds. Efter ett tag börjar ett gäng några burar bort röka. Och så fortsätter det. Ni röker öppet nu, mitt under näsan på dem, inomhus, i deras fängelse, sitter med ryggen mot väggen och stirrar snutarna i ögonen när ni röker. Söker aktivt deras blick. Snutarna suckar och låtsas som de inte ser. Ni är för många och jobbiga.

Jag skulle vilja skriva något episkt, typ *"behold your future executioners"*. Men faktum är att vi sitter bakom galler på kall betong och ska släppas om några timmar. Vi är trötta, utmattade, vi gör det av tristess. Vi har inget bättre för oss, i en superovanlig situation. Ett internationellt toppmöte, långt borta från vardagslivets diffusa förtryck. Ett par hundra individer med erfarenhet av kamp och samarbete inlåsta tillsammans, för stunden utan något att förlora. Som dessutom är (nåja) besegrade och inte utgör något reellt hot mot ordningen i det tillfälliga Klimat-Guantanamo. Visst är det coolt att utöva lite social motmakt som erfarenhet (om man får använda ett så fint ord) men som överallt annars vi så fruktansvärt underlägsna. Om de små stunderna vi slår tillbaka bara ville bli flera.

Jesper Lundby *är aktivist från Uppsala.*

Stefan Villkatt om det nya **Fattigsverige**

Illustration: Ekta

Vad är facebook? Denna nätbaserade sociala nätverkstjänst, ägd av ett kommersiellt amerikanskt företag. Om det är en plats, är den inte vår. Lika lite som shoppinggallerIorna är våra, hur många timmar vi än hänger där. Inte heller kan Facebook bli det revolutionens torg som störtar de rikas regeringar. Det finns inte ett Facebook eftersom dina sidor inte är mina. Jag kan inte se dig och du ser inte mig. Vi är långt från torget när mina kommentarer bara når mina vänner.

Kanske är Facebook snarast en överfylld hyreskasern, ett jättelikt hyreshusområde där inget förblir hemligt och varje nytt rykte rör sig kvicksilverlikt genom huskropparna. Där mina skämt blir mina kompisars skämt och som snart skrattas åt bland dina vänner. Där din politiska vrede snart kan vara hela hyreskomplexets vrede. Det är då det är dags lämna förorten och gå till stadens torg.

Storleken på det globala företaget Facebook till trots, är sättet vi använder tjänsten på snarast lo kalt. De flesta har betydligt färre facebookbekanta än antalet elever på en ordinär gymnasieskola. Det gör att vi känner oss trygga, lite hemma och öppna på ett sätt vi inte är på torget bland okända. Att vi själva väljer och väljer bort våra facebookvänner med ett enkelt klick gör förstås illusionen av trygg lokal än starkare.

För självklart är tryggheten en illusion, så till vida att den stat som vill veta vad vi tycker, tänker, känner och gör, säkert lättast gör det genom att registrera våra rörelser just på Facebook. Dessutom kan någon vän eller någon väns vän visa sig vara allt annat än just vän. Något som kändisar och politiker fått erfara när deras statusuppdateringar plötsligt hamnat i tidningen.

Vi vet att Facebook inte är en skyddad plats, men vi använder den ändå som om den vore vår egen trygga vrå. Vi hittar våra vänner, släktingar och bekanta, knyter nya bekantskaper och bildar omärkligt nya mediaströmmar genom att skicka vidare sånt vi tycker om; den där analysen om frånvaron av synliga kvinnor i revolutionens Libyen, det nya inlägget i kompisens blogg och en video där någons systerdotter visar upp sitt nya skejttrick.

Och det är just här jag ser sociala mediers revolutionära kraft: att vi på en plats där vi tryggt agerar som hemma, plötsligt och lätt kan sprida vårt viktiga vidare. Alla de som innan twitter och Facebook började #prataomdet på sina respektive bloggar förblev mer eller mindre individuella öar. Nu delar vi med oss till våra vänner som i sin tur delar med sig till sina. Och någonstans i skärningspunkten mellan upplevelsen av en trygg plats och möjligheten att nå ut uppstår uppenbarligen den revolutionära upplevelsen av frihet från skam som många har vittnat om efter att ha #prata-tom sitt svåra och blivit lästa av tusentals bekräftande andra.

En sen kväll på Facebook uppstod ett prat i kommentarsfältet under en länk om Rädda Barnens rapport om barn och fattigdom i dagens Sverige. Vi fortsatte snart pratet via fb-mejl och fb-chat och drog redan samma kväll/natt igång en fb-grupp – #fattigsverige – och bloggen: fattigsverige.wordpress.com.

Den som först tog initiativet till bloggen växte själv upp i fattigdom och bestämde sig för att skriva något om sina upplevelser. Ämnet var känsligt för henne, hon ville inte lämna ut sin familj, ändå blev hon chockad över hur ont det gjorde. Efter publiceringen ökade obehagskänslorna och hon blev tvungen att plocka bort texten. Dova skamkänslor som inte ville ge sig.

Hennes text hann stötta andra med liknande bakgrund att berätta om sina upplevelser. Få vågar publicera i eget namn, den skam som samhället lägger på de fattiga följer med barnen upp i vuxen ålder. Även de barn som klarat sig bra och idag tillhör medelklassen bär skammen med sig, åtminstone gäller det flera av dem som skrivit på #fattigsveriges blogg.

Målsättningen för #fattigsverige är att lyfta bort skammen från de fattigas axlar och placera den där den hör hemma. Att det överhuvudtaget finns barn som växer upp i fattigdom i ett av världens rikaste länder är det skamliga. De som ska skämmas är varje enskild politiker och tjänsteman. Alla som håller med om detta får och kan agera i #fattigsveriges namn, alldeles oavsett egen ideologi eller politisk hemvist.

Att #fattigsverige koncentrerar sig på barnen beror dels på att det var genom barnfattigdomen vi samlades men också av taktiska skäl. För när det gäller barnen spelar det ingen roll varför de vuxna är fattiga. Klarar de inte att ta hand om barnen, så är det samhällets ansvar. Punkt slut.

Uppstartens lätta dagar är över, nyhetens behag borta. Vi fortsätter dela med oss av artiklar och fakta kring barn och fattigdom inom gruppen. Publicerar då och då nya berättelser på bloggen. Till hösten drar Rädda Barnen igång en stor kampanj mot barnfattigdomen och då hoppas vi kunna vara med och göra skillnad. Vi jobbar också tillsammans med Påskupproret, som diakoner dragit igång efter att ha sett hur allt fler blivit skyddslösa mitt i välfärdssamhället.

Sociala medier har gjort det lätt att hitta likasinnade, att gå samman utifrån intresse är en grund i all aktivism. Det kan räcka för viss individuell förändring, som när skammen skrevs bort genom att #prataomdet. Men samhällsförändring kräver närvaro på gator och torg.

Stefan Villkatt *är skrivarlärare och skribent.*

